

Zpravodaj STUŽ

2/2004

Vážení přátelé,

Zpravodaj, který se Vám dostává do ruky, je druhým a posledním číslem v tomto roce. Letos jsme z finančních důvodů nebyli schopni vydat více čísel a jak tomu bude napřesrok, se uvidí. Máme podány žádosti o granty, takže je tu naděje, že to bude lepší.

*Další číslo Zpravodaje plánujeme vydat z úsporných důvodů až po valném shromáždění, které bude tradičně v březnu, proto na následujících stránkách již v předstihu naleznete na toto valné shromáždění pozvánku. Protože podle našich stanov je funkční období předsednictva a předsedy dvouleté, bude toto valné shromáždění **volební**. Bylo by dobré, kdybyste se zamysleli nad složením předsednictva STUŽ, uvážili jednak svou kandidaturu, jednak poslali své návrhy na členy předsednictva anebo na předsedu. Vámi navržené kandidáty pak mohou kontaktovat a požádat o souhlas.*

Materiály, které budou projednávány na valném shromáždění jakož i jména kandidátů do předsednictva, budou uveřejněny na naší webové stránce, případně o ně požádejte telefonem a já Vám je zašlu poštou. Po valném shromáždění pak budou uveřejněny již jako schválené, včetně usnesení, také ve Zpravodaji.

Stejně jako v minulém čísle se vracím k naší kanceláři v Krátké 26 a opakuji, že ji lze využít jako zázemí pro práci pražských i mimopražských členů STUŽ. Pro mimopražské nabízíme nouzové přespání - získali jsme vyřazené rozkládací křeslo, na kterém se dá relativně pohodlně přečkat noc. Kuchyňka, koupelna a WC je součástí. Po předchozí domluvě (telefon, e-mail) se dohodneme na předání klíčů.

V příštím roce budeme opět pořádat pravidelné semináře vždy v první úterý v měsíci s výjimkou prázdninových měsíců. Předsednictvo by uvítalo, kdybyste se i vy jako členové podíleli na výběru témat. Své návrhy posílejte na mou e-mailovou adresu. Totéž platí také pro Zpravodaj – vaše příspěvky jsou vítány!

Vážení přátelé, blíží se konec roku a každý z nás se jistě bude zamýšlet, jaký ten uplynulý rok byl. Co se nám povedlo a co méně. Zda byla naplněna naše očekávání a také zda jsme pro ně opravdu udělali vše, co bylo v našich silách. A ve dny sváteční – pro některé z nás jsou to vánoce, pro druhé chanuka, pro některé pak jen svátky bez přesného pojmenování — pak spolu se svými blízkými budeme vychutnávat klid a pohodu a vzpomeneme na ty, kteří tu již s námi nejsou.

Dovolte, abych na tomto místě vzpomenula také dvou vzácných lidí, kteří nás v tomto roce opustili - našeho dlouholetého člena, pana architekta Jana Skokánka a našeho spolupracovníka Bohuslava Blažka. Zbylo tu po nich prázdné místo.

Vážení, přeji Vám jménem svým, předsedy Pavla Šremera i celého předsednictva pokojné svátky a do nového roku 2005 vše dobré.

*Eva Vavroušková
tajemnice STUŽ*

Obsah

1 CO BUDE	4
1.1 Valné shromáždění	4
1.2 Program seminářů rok 2005	4
2. CO BYLO	6
2.1 Cena Josefa Vavrouška za rok 2003	6
2.2 Cena „Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace“	13
2.3 Dopis ministru průmyslu a obchodu M. Urbanovi	14
2.4 Návrh na podporu společenské odpovědnosti organizace TPCA	16
2.5 Memoriál Josefa a Petry Vavrouškových v Roháčích	17
2.6 STUŽ hostila gruzínskou ministryni životního prostředí	22
2.7 Výroční konference Evropské environmentální kanceláře	22
2.8 „Posílení kapacit českých nevládních organizací pro práci na evropských tématech“ ..	23
3. ZPRÁVY Z POBOČEK	24
3.1 Českolipská pobočka – zpráva o činnosti v roce 2004 (Miroslav Hudec)	24
3.2 Chomutovská regionální pobočka – zpráva o činnosti v r. 2004 (Jiří Roth)	28
4. NÁZORY, POLEMIKY, KOMENTÁŘE, ÚVAHY Z PERA ČLENŮ A PŘÍZNIVCŮ STUŽ	30
4.1 Proměny středoevropského prostoru po vstupu ČR do EU (Martin Říha)	30
4.2 Na Dolním Labi nejde jen o přírodu (Jaroslav Stoklasa)	33
4.3 K rozhovoru „Energie nebo životní prostředí?“ (Jan Zeman)	34
4.4 Pozdní satisfakce? (Martin Říha)	38
5. RŮZNÉ ZAJÍMAVÉ, POUČNÉ I ZÁBAVNÉ	41
5.1 Ohlédnutí za třiceti „ekologickými“ lety (Erazim Kohák)	41
5.2 Jak jsme zelenali v Ekologické sekci (Jaroslav Stoklasa)	43
5.3 Jak jsem potkal Pepu (Jaroslav Stoklasa)	47
5.4 Den „bez“ aut a den bez aut (Jiří Dlouhý)	49
5.5 Od největší průmyslové havárie v Bhopálu uplynulo 20 let (Jan Zeman)	50
5.6 Volič – ignorant? (Kája Mařík)	51
5.7 Taky vám někdo pije krev? (Miroslav Petr)	52
6. SMUTNÉ ZPRÁVY	54
6.1 Za architektem Janem Skokánkem (Jiří Fencel)	54
6.2 Vděčná vzpomínka na Slávu Blažka (Jaroslav Stoklasa)	55
7. AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ	57
7.1 Předsednictvo	57
7.2 Revizní komise	57
7.3 Ostatní	58
7.4 Pracovní skupiny	58
7.5 Zástupci regionálních poboček	58

1 CO BUDE

1.1 Valné shromáždění

Pozvánka

Zveme všechny řádné členy Společnosti pro trvale udržitelný život na zasedání
valného shromáždění STUŽ,
které se bude konat v Klubu techniků v Praze, na Novotného lávce, místnost 319
v úterý 1. března 2005 od 16:00 hod.

Tato pozvánka je písemným svoláním valného shromáždění STUŽ
ve smyslu č. 7.2 platných stanov.

Za předsednictvo STUŽ Pavel Šremer, předseda, v. r.

1.1.1 Předběžný program valného shromáždění

1. Zahájení, organizační pokyny
2. Volba mandátové komise
3. Volba návrhové komise
4. Volba volební komise
5. Volba předsedy, členů předsednictva, revizní komise a schválení čestného předsednictva
6. Zpráva o činnosti STUŽ za rok 2004
7. Předložení návrhu plánu činnosti pro rok 2005
8. Diskuse o Zprávě o činnosti za rok 2004 a k Návrhu plánu na rok 2005
9. Zpráva o hospodaření za rok 2004
10. Návrh rozpočtu na rok 2005
11. Zpráva revizní komise
12. Rozprava ke Zprávě o hospodaření za rok 2004, k Návrhu rozpočtu na rok 2005 a k Zprávě revizní za rok 2004
13. Zprávy o činnosti regionálních poboček a regionální skupiny STUŽ – přednesou zástupci poboček
14. Návrh na jmenování čestných členů STUŽ a jejich zvolení
15. Vyhlášení zvolených členů předsednictva, předsedy, členů revizní komise a čestného předsednictva
16. Zpráva návrhové komise
17. Schválení usnesení
18. Závěrečné slovo předsedy
19. Různé

Materiály k bodům 6), 7), 9), 10) budou v předstihu uveřejněny na www stránkách STUŽ.

1.2 Program seminářů na rok 2005

Semináře se budou konat tradičně v Klubu techniků, Novotného lávka, sál 319 s výjimkou března a dubna, kdy budeme v sále 417

- 4. ledna ***Nová strategie hospodářského růstu*** – garant Ondřej Velek
- 1. února ***Obnovitelné zdroje energie*** – garant Martin Bursík
- 1. března Valné shromáždění s volbami do předsednictva, promítání vítězných filmů režiséra, kameramana a potápěče ***Steva Lichtága z festivalu Ekofilm***
- 5. dubna ***Politika územního rozvoje*** – garant Martin Říha
- 3. května ***NATURA 2000*** – garant Ivan Dejmal, Pavel Šremer
- 7. června ***Dekáda environmentální výchovy, Aarhuská úmluva – setkání smluvních stran v Almaty***, garant Karel Jech
- 6. září ***Prosazování práva životního prostředí v ČR a EU*** – garant Pavel Šremer
- 4. října ***Cyklistická doprava*** – garant Jiří Dlouhý
- 1. listopadu ***Hodnocení vlivu na přírodu*** – garant M. Martiš
- 6. prosince ***Média a životní prostředí*** – garanti J. Kašpar, Petr Štěpánek

Upřesnění a případné změny programu sledujte na webových stránkách STUŽe
www.czp.cuni.cz/stuz

2. CO BYLO

2.1 Cena Josefa Vavrouška za rok 2003

Cenu Josefa Vavrouška za rok 2003, kterou uděluje Nadace Charty 77 od letošního roku společně s Nadací Partnerství, obdržel člen STUŽ JUDr. Svatomír Mlčoch.

Cena byla vyhlášena na Den Země a předána v předvečer Mezinárodního dne životního prostředí 4. června 2004 v Divadle Ungelt. Cenu předávali za Nadaci Charty její předseda prof. František Janouch a za Nadací Partnerství ředitel RNDr. Miroslav Kundrata. Po předání vystoupila se svým recitálem paní Marta Kubišová.

2.1.1 Josef Vavroušek a jeho Cena – a cena

(Představení Ceny J.V. Ivanem Ryndou)

Dámy a pánové, vážené kolegyně a kolegové!

Ceny, jako je tato, vznikají díky něčemu jménu, zásluhám a osobnosti. Osobnost je zpočátku v živé paměti a bylo by takřka chybou ji zdůrazňovat; všichni ji znají. Po letech však přece někdo moudrý z Nadace Charty 77 rozpoznal, že je dobré všechno dobré připomenout, i dorůstajícím dospělým, a někdo nemoudrý usoudil, že bych se o to měl pokusit já.

Dobrá tedy. Neznal jsem Josefa tak dlouho jako jeho přátelé z dětských let, horolezci a staří profesní kolegové, ale znal jsem ho dost dlouho a jeho obraz nosím v mysli jasný. A nejen to: často se ho dokonce v duchu ptám, jsem-li na rozpacích. To není proto, že by Josef byl jednoduchý, samozřejmý. Naopak: Josef Vavroušek byl jeden z nejsložitějších a současně nejčistších lidí, které znám. A o to se chci s vámi podělit.

Snad proto, že se ještě v chlapeckém věku rozhodl pro strojní průmyslovou střední školu, a jistě i pro svou vášeň k letadlům a k létání, Vavroušek vystudoval i Strojní fakultu ČVUT. Zjistil tam, že vypracovávání konstrukčních detailů ho prostě neuspokojuje, získal však při své vrozené důkladnosti a svědomitosti prohloubený smysl pro technická řešení a jejich možnosti, pro vztah celku k částem. Jeho myšlení tam nabylo vědomě systémového charakteru: jeho tíhnutí k výčtům, seznamům, strukturám a hierarchiím hraničilo s posedlostí a někdy až bránilo pragmatickým, účinným, ale pro něho příliš jednostranným rozhodnutím. Potřeba vidět les skrze stromy a nahlížet stromy jejich úkolem pro les se mu stala jakýmsi obecným životním mottem ještě dřív, než jej zaujala problematika životního prostředí. Proto se také příznačně ke své povaze zabýval teorií systémů; proto také již na prahu sedmdesátých let pomohl s překladem i vydáním kultovní zprávy Římského klubu „Meze růstu“ Donelly a Dennise Meadowsových; o dvě desítky let později již s autory na jiných projektech spolupracoval. Český překlad „jen pro vnitřní potřebu“ i šíření anglického originálu znamenaly v uzavřeném normalizačním prostředí Československa takřka osvícení stovek, snad tisíců lidí, z nichž mnozí se problematikou životního prostředí nebo nověji globalizace zabývají dodnes.

Sám Vavroušek byl inspirován jinak. Památná africká expedice k podpoře nemocnice Alberta Schweitzera v Lambaréné v lednu až srpnu 1968, na jejíž organizaci se podílel, znamenala pro něho zásadní iniciační zážitek a obrovskou zkušenost, o níž nikdy nepřestal hovořit. Metafora lesa nabývá plnější oprávněnosti: příroda se stala nejen materiálem pro příměr, ale i oním systémem, který bude Vavrouška zajímat nejvíce. Stav přírody a ohrožení životního prostředí však ve skutečnosti nebyly jedinými oblastmi, jimž se Vavroušek věnoval. Opravdovým

otřesem pro něho byly životní podmínky a chudoba Afričanů; a tak pochopil i to, že „největším problémem životního prostředí je lidská bída“. Toto přitakání zemím chudého geopolitického Jihu a Group 77 v Riu de Janeiro, kde byl Josef Vavroušek vedoucím delegace tehdejší ČSFR, dokládá dvě vlastnosti, pro něho příznačné: zarytou neústupnost paličatého kluka, který lpí na své, i nepopulární pravdě, a odvalu muže.

Vavroušek vzešel ze šťastné i tragické generace, jejíž mládí bylo formulováno zvláštní atmosférou šedesátých let. Léta uvolňování přinášela zejména mladým lidem netušené objevy a zážitky umělecké, společenské, kulturní; řada z nich je pak doživotně poznamenána, v dobrém i zlém, bolestným pocitem a zážitkem ztráty. Vavrouška jako by se to netýkalo: v nejvypjatějších měsících byl mimo domov a z Afriky si přinesl dojmy, které zaneprázdnění vrstevníků domácím děním i pozdější deziluzi a pocit uzavřenosti přehlušily. Naopak – další z jeho vlastností, s nimiž se člověk rodí, byl zájem o věci veřejné, ten pud, jenž již od malička nutí hájit kamarády proti nespravedlivým nařčením a dělá z kluků vůdce part. Tato vlastnost spolu s oním plebejsky přirozeným sociálním cítěním také přivedly strojaře Vavrouška ke studiu společenských věd. Osobnost Alberta Schweitzera se mu stala vzorem, motivem, inspirací; úcta strojního inženýra k renesanční osobnosti lékaře, vědce a hudebníka a schweitzerovská úcta k humanismu a k životu ve všech jeho formách diktovaly mu diktovat tuto úctu všude, kde to bylo možné.

Naznačil jsem už, že Josefovo myšlení ani aktivity neměly nikdy charakter jednosměrného násilného odporu nebo vzpoury; jeho předlistopadové diskuse o zákonném právu na informace o životním prostředí (úspěšné) nebo o stavbě vodního díla Gabčíkovo-Nagymáros (neúspěšné) byly vedeny z pozice vědeckého pracovníka na oficiální rovině establishmentu, na jehož sklonku nicméně Vavroušek spoluzakládá Kruh nezávislé inteligence (září 1989) a v listopadu Občanské fórum. Proto se také jeho myšlenky mohly v celé šíři a systémovém rozsahu plně uplatnit až ve svobodné společnosti; jejich dopad a ohlas je však poté bez nadsázky evropský a v některých vrcholech i světový.

Nejprve je však nutné uvést Vavrouškovu obsáhlou studii vydanou v roce 1990, jež byla pochopitelně připravena již před listopadem. Kniha „Životní prostředí a sebeřízení společnosti“ skutečně předznamenává vše, co její autor v následujících pěti letech činí, a zůstává dílem nedoceneným. S vavrouškovskou důkladností je zde vyčerpávajícím způsobem systematizován a rozebrán trojstranný vztah člověk – životní prostředí – společnost. Dále zde Vavroušek předznamenává metodický přístup, který se v následující dekádě dočkal díky mnoha autorům i institucím postupného detailního rozpracování a širokého uplatnění, totiž princip dekompozice problému na hnací síly (motivaci) subjektů, způsob nebo podobu zátěže, stav ovlivňovaného prostředí, dopad na ně a konečně systémovou odezvu. A konečně zde poprvé uvádí svou představu ekologie člověka, již chápe – s příznačnou odvahou – jednak jako plnohodnotný vědní obor, a opět příznačně jako transdisciplinární obor neobyčejně širé. Přestože nemohl svou práci dokončit, zůstává Vavrouškovo průkopnické úsilí zcela zásadní a je naprosto jisté, že bez něj by obor sociální a kulturní ekologie v Praze, ale možná i humanitní environmentalistiky, jak mu přezdívali v Brně, nebyl etablován po léta; a jsem si jistý, že alespoň moji studenti to vědí a dovedou to docenit.

Otázka udržitelnosti se v posledním čtvrttisíciletí postupně objevuje ve sféře sociální, ekonomické, přírodní; posléze začíná být kladena i obecně, systémově a nakonec se stává politikem prvořadého významu. Vědomí těchto faktů vedlo postupně k pokusům o definici. Z četných bývá nejčastěji citována věta: „Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací

naplňovat jejich vlastní potřeby.“ Tato definice obsahuje především základní princip trvalé udržitelnosti, jakýsi etický leitmotiv, totiž princip odpovědnosti vůči budoucím generacím. Jejím určitým nedostatkem je však právě proto vysoká míra antropocentričnosti, přílišný důraz na postavení člověka jako specifického organismu ve světě přírody. Proto ji Josef Vavroušek ve své interpretaci rozšiřuje o „ideály humanismu a harmonie vztahů mezi člověkem a přírodou“ a „úctu k živé i neživé přírodě“.

Oč je Vavroušek systematictější a inženýrsky přísnější ve svých analýzách a systémových návrzích, o to více zde věří v lidskost a harmonii. Jsou mu skutečným klíčem k „časově neomezené“ budoucnosti; a jeho úžas nad darem života je tak velký, že mu vědomě obětuje i jiné klíčové slovo, jež je původním obsahem pojmu, totiž slovo „rozvoj“ a nahrazuje je slovem většího étosu – slovem „život“. V přátelských přích býval Vavroušek ochoten přistoupit na kompromis v podobě „způsobu života“, ale ač jeho důvěra technika v možnosti lidského důmyslu rozhodně nebyla z nejmenších, za životem si vzdor původnímu anglickému „sustainable development“ (rozvoj) neochvějně stál.

Snad proto s jistým překvapením a současně logikou zjistíme, že přes snadnost, s jakou Vavroušek dokázal nastudovat a přesvědčivě modelovat technické parametry a úskalí nejrozmanitějších kauz počínaje třeba jadernou elektrárnou černobylského nebo temelínského typu a konče dlouhodobými důsledky socialistického stavařského gigantismu například na Dunaji, jeho odkaz Evropě v oblasti technologií a ekonomických nástrojů nespočívá. Vavroušek bývá označován za ekologa, ale sám by se, v přísně vědeckém smyslu vzato, takovému vymezení bránil. Měl vždy ve velké vážnosti přírodovědce a jejich specializace a samozřejmě také jejich odbornosti využíval, ať v ochranářském hnutí, v Kruhu nezávislé inteligence, ve své funkci ministra i později ve Společnosti pro trvale udržitelný život, již založil a již dal název, zaměření, ducha i váhu své odborné i lidské autority, bez níž Společnost po jeho smrti někdy ztrácí hloubku a bloudí po hladině. Skutečný význam Josefa Vavrouška, význam a ztráta pro Českou republiku i Evropu je však v pochopení a prosazení strategie trvale udržitelného rozvoje jako celku a v jeho prosazování politickém.

Josef Vavroušek byl totiž vizionář. Byl to on, kdo dokázal skutečně takřka na koleně uspořádat již v červnu 1991 konferenci ministrů životního prostředí evropských zemí „Životní prostředí pro Evropu“ s hosty z celého světa. Bylo fascinující pozorovat, jak jsou přizvaní zástupci světových bank zaskočeni rozhovorem s delegací nevládních organizací, které po čas konference rokovaly nedaleko Dobříše; a snad bychom mohli být ušetřeni mnoha současných povrchních a nepoučených sporů o globalizaci, kdyby jejich aktéři bývali měli příležitost účastnit se tří dnů na Dobříši na jaře 1991. Konference však přinesla také sborník dokumentů o váze dvou a půl kilogramu „Europe’s Environment – Dobříš Assessment, vydaný bohužel až s velkým zpožděním v březnu 1995 při příležitosti Světového summitu pro sociální rozvoj v Kodani. Nejvýznamnějším přínosem z dlouhodobého hlediska je však nesporně stopa, již konference v evropském vědomí zanechala. Velmi brzy se na evropské diplomatické i odborné úrovni začalo spontánně hovořit o „postdobříšském procesu“. Jeho výsledkem je Celoevropský systém ochrany a obnovy životního prostředí a Environmentální program pro Evropu, otevřený dokument a dynamický program, jenž se stále interaktivně rozvíjí a uskutečňuje v rámci evropského integračního procesu. Dobříš tak založila i tradici setkání evropských ministrů životního prostředí, již zužitkováváme dodnes.

Zmínka o tradici je zde naprosto na místě. Josef Vavroušek, úspěšný ministr, člen vlády, jako jeden z mála kompetentní a připravený čelit jednostrannosti paradigmat neoliberální ekonomické teorie, přešel po volbách, v nichž za jeho neúčasti v červnu 1992 jeho Občanské

hnutí neuspělo, z role představitele zastupitelské demokracie do řad nevládních organizací. Jejich význam v participační demokracii docenil a zdůraznil již v práci „Životní prostředí a sebeřízení společnosti“ za totalitního režimu; v září 1992 tedy zakládá Společnost pro trvale udržitelný život. Současně vstupuje na akademickou půdu University Karlovy, kde přednáší základy ekologie člověka a jak jsem řekl, zakládá ji jako samostatný vědní obor. Daří se i položit teoretické základy jakési konstruktivní vnitřní opozici tradiční politiky, veřejné politice. Sborník „Zrod teorie veřejné politiky“ z roku 1994 vychází vlastně v nejjobecnějším rámci z popperovského chápání otevřené společnosti, respektive z konceptu otevřené liberální občanské společnosti ve smyslu spojení svobody a emancipace jednotlivce s individuální občanskou odpovědností a s jejich procesuálním vyústěním do budoucna. Analýzy tvorby politiky životního prostředí mezi jednotlivými resortními politikami v dalších dílech po Vavrouškově smrti chybějí...

Čeští a slovenští účastníci konference v Riu se předem báli odvahy, s jakou chtěl Vavroušek „stavět sloupy“ – ničím menším, než rekonstrukcí tak obří a vnitřně složitě strukturované organizace, jako je OSN. Přesto to udělal. Ve velké stručnosti, ale v jasných základních konturách přednesl návrh na redefinici základních globálních institucí, konkrétní systémovou představu o možné budoucí podobě Organizace spojených národů. Návrh vyvolal v mnohonárodním prostředí zkušených diplomatů a státníků i shovívavé úsměvy nebo dokonce rozpaky. Zůstává však podivuhodným příkladem vize podložené teorií řízení a systémovým myšlením; a nejen to, dnes je již takřka jisté, že bude muset být v nějaké podobě realizován.

Vavroušek přitom, jak už bylo řečeno, byl průkopníkem radikálních řešení, nikdy však nebyl zastáncem násilných postupů. Na toto téma se vyjadřuje zcela jasně: „V úvahu dnes přicházejí tři základní scénáře budoucího vývoje:

Konzervativní alternativa: dílčí vylepšování existujícího uspořádání světa bez jeho podstatných změn.

Evoluční alternativa: systematická příprava a co nejrychlejší provádění zásadních změn zaměřených na řešení klíčových globálních problémů.

Revoluční alternativa: nezvládnutelná exploze v důsledku stupňování existujících i nově se objevujících globálních problémů.

Nevěřím tomu, že by konzervativní alternativa našla řešení problémů lidstva, a jsem přesvědčen o tom, že ponechání prostoru pro revoluční alternativu by znamenalo nejen rozpad lidské civilizace, ale také ohrožení života na Zemi. Doufám proto, že lidstvo využije šanci vytvořenou v Riu a najde v sobě sílu a dobrou vůli realizovat evoluční alternativu.“ A tím se dostáváme k předpokladům, totiž k Vavrouškově koncepci hodnot trvalé udržitelnosti.

V referátu předneseném na valném shromáždění Světové unie na ochranu přírody (IUCN) v lednu 1994 v Buenos Aires se Vavroušek pokouší v pouhých deseti bodech popsat vztah příslušníka euroamerické civilizace nebo společnosti ke klíčovým veličinám lidské existence. Podoba těchto vztahů má určující formativní význam pro podobu dané společnosti; Vavroušek proto vždy nejprve uvádí vztah charakteristický pro globální svět do značné míry ovládnutý atlantickou kulturou a na druhém místě vztah, jenž by byl slučitelný s trvale udržitelným životem.

Vavroušek na rozdíl od některých moralistických aktivistů nehledá neměnný kanonický systém hodnotových dogmat. Ve světě nachází uzlové body, k nimž člověk jako dějinná a odpovědná bytost přistupuje; samy tyto uzly jsou zde hodnotově neutrální. Ne na jejich podobě, ale na našem vztahu k nim, tedy na něčem, co jedinec i společnost mohou aktivně ovlivnit, záleží

podoba konkrétní kultury. Tato dynamika tedy zahrnuje možnost, tu možnost, jež je dána nám a již jsme povinni zachovat i příštím generacím. Zároveň se však Vavroušek vyjadřuje k nezastupitelnosti hodnot: „Ekonomických teorií a nástrojů je třeba využívat všude, kde to přichází v úvahu. Ale potom je řada věcí, které nelze převést na peníze. Bohužel, mnoho lidí podléhá klamu, že právě peníze jsou měřítkem úspěchu, dokonce měřítkem kvality člověka, a kdo víc vydělává, je lepší člověk... Je třeba si znovu položit základní otázku, co je smyslem života, a žít tak, abychom tento smysl někde v něčem našli, abychom ho naplnili.“

Uvedený soubor deseti uzlových bodů tedy není diktátem přírody, jakýmsi ekologickým imperativem. Člověk má možnost volby; a tato volba není poslušností příkazu, ale hledáním smyslu. V posledku tedy vzdor terminologii samotného Vavrouška přece jen jde o rozvoj, totiž o rozvoj kvality života, o možnost a úkol potlačovat všechno špatné, čím jsme od zrodu zatíženi, a posilovat a rozvíjet to dobré, čím jsme jeden každý z nás nadáni. Je to prastaré poselství, protože v tomto nejzákladnějším smyslu není nových. Je však vyřčeno v zásadě novém globálním světě člověkem, který se jej pokouší pochopit a který navzdory všem civilizačním hrozbám usiluje dát návod – a dává i naději.

Snad se hodí uzavřít úvahu právě slovy Vavrouškova kolegy, přítele a v jistém smyslu současně soupeře, Bedřicha Moldana. Vzpomeneme občas na Josefa i v kontextu současné české politiky, například při formování Strategie udržitelného rozvoje České republiky; a nedávno Bedřich ve chvíli malomyslnosti řekl: „Málo platné, Pepík tu zoufale chybí. On byl totiž ve všech směrech, odborném, mravním i politickém, opravdu – těžká váha.“

A tak nám zůstala vzpomínka, vážnost, úcta – a Cena, Cena Josefa Vavrouška. A s ní motivace a galerie oceněných, která jistě bude stále početnější a pestřejší. A to je dobře.

Ungelt 4. června 2004

Ivan Rynda

(přednáška je zkrácenou a doplněnou verzí části kapitoly Rynda, Ivan: Vavrouškova výzva k trvale udržitelnému růstu, In: Co daly naše země Evropě a lidstvu, III. část, s. 231–249, 616 s., Evropský literární klub, Praha 2000)

2.1.2 Laudatio Svatomíra Mlčocha přednesené Ivanem Ryndou

Dámy a pánové, vážené kolegyně a kolegové!

Jsou tu nejméně dva lidé, kteří by měli větší právo přednést tuto řeč než já. Jenže Pavel Nováček, předseda poroty Ceny Josefa Vavrouška, byl postižen nemocí; a Jan Květ, člen poroty a další přítel Svátí Mlčocha, je, jak známo, postižený Třeboní, kde má tolik práce. A tak to zbylo na mně. Snad to nepokazím!

Paní a pánové!

Ať nám někdo tvrdí, že právo je suché!

Znám řadu právníků a o většině z nich platí, že poněkud sušší jsou. O panu doktorovi Svatomíru Mlčochovi, laureátovi dnešní Ceny Josefa Vavrouška, to ovšem neplatí. Pokusím se to v krátkém povídání, které ani nebude příliš oslavné – stačí totiž, když bude právě jen pravdivé – dokázat.

Svatomír Mlčoch je Moravák – narodil se v červenci roku 1955 v Novém Jičíně, ale většina z nás ho už zná jako zapřísáhlého Jihočecha. Vystudoval právnickou fakultu University Karlovy, absolvoval postgraduální studium tvorby a ochrany životního prostředí tehdejší

Vysoké školy zemědělské a na Filosofické fakultě University Karlovy se učil památkové péči. Už tady zřejmě vzniklo vzácné spojení právníčiny, citu k přírodě a krajině a obdivu ke kulturní tvorbě člověka, které Svatomír po patnáct let uplatňoval v Českých Budějovicích jako úředník. Co se naučil, vložil s neuvěřitelnou vehemencí a pracovitostí do práce na Ministerstvu životního prostředí, které v roce 89 pomáhal založit. Byl v pořadí jeho čtvrtým zaměstnancem a je na to také po právu hrdý. Z dědictví tehdejší polistopadové dobré vůle k přírodě a k životnímu prostředí žijeme do značné míry dodnes; znalosti, vůli a étos musel ovšem někdo promyslet a přesně, suše právně kodifikovat – myslím, že se mnou budete souhlasit, že jedním z vůdců skupiny odborníků a právníků byl Svatomír. Jako člen Českého svazu ochránců přírody zná sám dobře přírodu, ale dovede i zobecnit odborný detail poskytnutý specialistou; dovede abstrahovat; a teorii práva znal po převratu neporovnatelně lépe než právní odborníci parlamentů, kteří tvořili ty nemnohé zákony před převratem. Podílel se v první vlně snad na všech zákonech, jež se týkaly životního prostředí, ale jeho mistrovskými kusy jsou jistě tři: legislativa zřizování národních parků v České republice, první zákon o hodnocení vlivů na životní prostředí a zejména dodnes platný zákon o ochraně přírody a krajiny, jeden z nejlepších na světě, který v tomto oboru známe.

Svatomír Mlčoch podle mého názoru vyniká i dlouhodobou koncepční jasnoživitostí. V době, která již nebyla příliš nakloněná životnímu prostředí, ale ani skutečné věcnosti, v roce 1995, vykázal například podivuhodnou vzdornost jednoduchým vyprázdněným ideologiím, když při přípravě lesního zákona odmítal rovnost vlastníků lesa před zákonem a zamýšlel, liberálně i věcně zároveň, vyjít z rozdílného důrazu na různé funkce lesa. Byl jsem už po třech letech práce nad zákonem unavený a pořádně jsme se tehdy střetli. Už půl roku po přijetí zákona jsem začal chápat, že pravdu měl on – a šel jsem se omluvit. Jenže Svatomír se neuráží; měl radost! Tak ještě jednou, Svát'o, odpusť těch několik našich pří – já už to víckrát neudělám... Svát'a ovšem dělá důkladně a dobře všechno, do čeho se pustí. Když ke škodě nás všech opustil místo náměstka Ministerstva životního prostředí, stal se environmentálním advokátem, odborným poradcem v oblasti harmonizace českých ekologických předpisů s právem Evropského společenství, členem Legislativní rady vlády a prospíval tak jak lidem v místě, tak i nám všem jako celku.

Víte, dámy a pánové, přiznávám se, že jsem si trochu přál, aby tentokrát nedostal Cenu opět učitel; přestože si tolik vážím práce Jiřího Kulicha, jemuž letos unikla jen o vlas a jistě ho někdy příště za jeho dílo čeká. Držím palce, Jirko!

Myslel jsem jen, že i zásluhy jiných oborů by měly být oceněné a oceňované. Jenže Svát'a – i učí! Přednáší právo životního prostředí na Biologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích; věcně skvěle a jako učitel – barevně. Radost poslouchat!

Trápil bych Vás, posluchačky a posluchači, kdybych se zabýval vším, co všechno Svát'a stihne. Jenže alespoň rozvoj nových technologií v oblasti ochrany životního prostředí ve společnostech ENVI a ENKI v Třeboni a iniciaci a spouzkladatelskou činnost při vzniku vědecko-technického parku nezmínit nemohu. A ještě jedné věci si vážím: najde-li odborník čas i na věci veřejné v užším profesním slova smyslu, v politice, jíž poprávu stále víc přestáváme věřit. Svatomír to dokáže – byl členem zastupitelstva města Českých Budějovic a nyní pracuje v komisi Rady města; a na obecně prospěšné záležitosti si v tričku nevládních organizací našel čas dokonce i v době, kdy oblékal důstojné sako náměstka ministra, když v roce 1991 spoluzaložil nejen v jižních Čechách proslulou nadaci Rosa.

Dovolte mi, abych využil příležitosti a podělil se závěrem o jeden svůj názor na právo. Existuje v něm profese, která nehledá jen mezery v zákonech jako advokát, nesepisuje pouhou danost jako notář a dokonce ani „jen“ nehledá spravedlnost jako soudce. Touto

profesí je – legislativec. To on tvoří nový prostor a rámec pro prosazení pravdy a potřebuje k tomu jen docela máličko: znalost celého právního řádu a věcné materie. Environmentální legislativec je pak jedním ze šlechticů legislativy: musí znát zákony přírody i zákony lidské. A Svatomír Mlčoch je nejlepší environmentální legislativec, kterého znám.

Jenže Sváťa také zůstal obyčejný, skoro chlapec, který se dovede dětsky polekat, když vedle něho při nadšeném pozorování biodiverzity v Národním parku da Tijuca udeří o zem obrovský ostnatý plod, a uteče. Zůstane takový přes všechna ocenění i ceny. Ale nebojte se: před prací, před prací Sváťa neutíká. A proto ho chvalme, poděkujme a blahopřejme mu!

2.1.3 Poděkování laureáta Svatomíra Mlčocha

Vážené paní a pánové,

je pro mě velkou událostí a také ctí, že předvečer letošního Světového dne životního prostředí přebírám cenu Josefa Vavrouška od Nadace Charty 77 a Nadace Partnerství. Děkuji oběma nadacím, porotě i těm, kteří mě na cenu nominovali.

Nepochybně je to pro mě příležitost ke krátké osobní bilanci a zamyšlení. Protože jsem mezi dosavadními nositeli této ceny první právník, dovoluji mi několik slov na téma práva nejenom životního prostředí. Snad je neřeknu jen za sebe, ale i přinejmenším za část kolegů právníků. Při pohledu zpět na novou českou environmentální legislativu vidím značný rozvoj této disciplíny, začínající před 15ti lety prakticky od nuly. Souhrnně se dá říci, že jsme v tomto oboru dohnali ztrátu několika předchozích desetiletí. Jsem rád, že jsem k tomuto procesu přispěl určitým dílem. Jsem rád, že jsem při tom měl to štěstí potkat dobré spolupracovníky, kolegy a kolegyně.

Zákony jsou z principu anonymní a kolektivní dílo. Přesto mají svoje – většinou neviditelné – autory a spoluautory. Za každou povedenou a konečnou formulací bývá mnoho hodin namáhavého hledání, vyjednávání a práce. Přiznám se, že z toho, na čem jsem se v právu podílel či podílím, cítím největší uspokojení a radost ze zákona na ochranu přírody. Pravým životem zákonů je jejich aplikace a teprve ta ukáže, zda se autoři trefili, či nikoliv. Mám dobrý pocit z toho, že právě zákonem na ochranu přírody jsme se v zásadě trefili. Poprvé u nás byla zakotvena účast veřejnosti na rozhodovacích správních řízeních, poprvé byla definována obecná ochrana přírody, jejímž cílem je chovat se k přírodě slušně ve všech případech – nejen v případech speciální ochrany.

Ve svém právnickém životě jsem se snažil vidět a aplikovat právo z odlišných zorných úhlů – nejen jako legislativec, tj. ten, který připravuje návrhy právních norem – ale i jako advokát, učitel práva životního prostředí a právní poradce. Jsou to různé role, zkušenosti i kompetence. Považuji za důležité nahlížet právo, ale nejen to, z různých zorných úhlů a nezavírat oči před žádným, byť obtížným či nepohodlným hlediskem. Snad z tohoto důvodu mohu říci o své právní dráze, že nikoliv vším čím jsem v ní dosud byl, byl jsem vždycky a bezvýhradně rád. Ale jinou cestu k plnění povinností a závazků, které jsem si předsevzal, jsem nenašel.

Naštěstí je mi přáno spolupracovat na zajímavých projektech se zaujatými lidmi. Za všechny neprávnícké aktivity mi dovoluji zmínit náš vědeckotechnický park v Třeboni – Třeboňské Inovační Centrum, ve kterém se snažíme urychlit proces zavádění ekologicky šetrných technologií z aplikovaného výzkumu do podnikatelské praxe. Museli jsme postupně dát dohromady skupinu lidí z rozdílným vzděláním a zaměřením, a tak v rámci našeho centru

pracují biologové, optici, strojaři, stavbaři, manažeři, technici i dělníci. Kvalifikačně i lidsky pestrá společnost. Je to úsilí mnoha lidí a dobrý příklad týmové spolupráce a mě těší, že do tohoto spolku taky od jeho počátku patřím.

Řekl jsem z čeho mám radost. To, z čeho mám obavy, zde, mezi natolik vzdělanými a informovanými lidmi, příliš rozvádět nemusím. Přesto však. Bojím se jednostrannosti. Jsem pro co nejširší diverzitu. Žádné zaujetí neopravňuje nekritický a sebestředný přístup k práci, životu či ochraně životního prostředí.

Obávám se také toho, že včas nezpomalíme svůj životní styl. Žijeme ve věku jakési informační obezity a pracovního přetížení. Jako bychom zapomínali, že člověk je bohatý nejen tím co má, co ví, co dělá, ale také – snad to mohu na prahu padesátky říci – tím, čeho se vzdá, co neví a co nedělá. Pro mě osobně je to velká a aktuální výzva.

Závěrem mi dovoluňte ještě jednou poděkovat. Tentokrátě svým blízkým v rodině, především mojí ženě Magdaleně a dalším, kteří se mnou mají notnou dávku trpělivosti a pochopení. Děkuji svým dřívějším i nyníšším spolupracovníkům a za všechny mi dovoluňte poděkovat Ivanu Dejmalovi a Františku Hrubcovi z Třeboně a konečně Vám všem v sále děkuji, že jste přišli, abychom si připomněli zítřejší Světový den životního prostředí.

2.2 Cena „Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace“

Cenu Josefa Vavrouška nazvanou „Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace“ udílí každoročně Fakulta sociálních věd UK. Letos se slavnostní vyhlášení ceny konalo 23. září v Karolinu.

2.2.1 Rozhodnutí Výboru ceny Josefa VAVROUŠKA o pořadí oceněných:

Výbor se rozhodl v ročníku 2004 opět rozdělit ceny do 3 kategorií následujícím způsobem:

Kategorie vědecko-výzkumné práce (disertační práce):

1. cena: **Ladislav HANUŠ: *Hodnocení udržitelnosti zemědělského hospodaření***
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně
Agronomická fakulta, Ústav krajinné ekologie – školitel doc. Ing. Jiří Pall, CSc.
finanční ocenění 8 000,- Kč

Čestné uznání: **Martin SMOLEK: *Implementace a prosazování norem mezinárodního práva a práva Evropských společenství v oblasti ochrany životního prostředí***

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta, katedra práva životního prostředí – ved. Doc. JUDr. Milan Damohorský, CSc.

Kategorie magisterské práce:

dělená 1. cena: **Hana FABIÁNOVÁ: *Psychologické aspekty dobrovolné skromnosti***
Univerzita Karlova v Praze
Filosofická fakulta, katedra psychologie – ved. PhDr. Josef Straka

Ondřej MAKOVEC: *Vliv finančních zdrojů na efektivitu nevládních neziskových organizací*

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií – ved. PhDr. Jiří Kameníček, CSc.
finanční ocenění po 8 000,– Kč

Čestné uznání: **Petr MIKŠÍČEK: *Revitalizace venkovského prostoru postiženého diskontinuitou***

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta, katedra kulturologie – ved. PhDr. Jitka Ortová, CSc.

Kategorie bakalářské práce:

1. cena: **Zuzana VRABCOVÁ: *Ekologické hnutí, jeho reflexe a strategie osvěty***

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Pedagogická fakulta, katedra společenských věd – ved. Mgr. Vlasta Christovová, PhD.

finanční ocenění 6 000,– Kč

Čestné uznání: **Martin KOPECKÝ: *Dárce jako faktor efektivity rozvojové pomoci***

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií – ved. PhDr. Martin Gregor

2.3 Dopis ministru průmyslu a obchodu M. Urbanovi

2.3.1 znění dopisu iniciovaného Hnutím Duha, ke kterému se STUŽ připojila spolu s mnoha dalšími organizacemi

Vážený pane ministře,

obracíme se na Vás ve věci, kterou považujeme za mimořádně závažnou.

Zarazila nás opakovaná vyjádření Vašeho náměstka pana Martina Peciny v rozhovorech pro časopis Česká energetika a elektrotechnika (č. 3+4/2004) a zářijové číslo časopisu Energetika, kterými nepodloženě napadá ekologické organizace. V časopise Energetika pan náměstek mimo jiné uvedl:

„Myslím, že dnes je již každému jasné, že ony rádobý ekologické organizace ve skutečnosti životní prostředí nehájí...Po desetiletích...celé ekologické hnutí zdegenerovalo a stal se z něho normální kšeft...Je zcela evidentní, že pokud nějaká organizace brání rozvoji vodní dopravy na Labi, nahrává silniční dopravě, která je samozřejmě mnohem méně šetrná k životnímu prostředí...je potřeba se ptát, v čí prospěch tito ekologové bojují. Například která firma je na konci připravované vodní cesty a kdo jsou její konkurenti. Kdo má zájem na tom, aby se v Česku nejekologičtější forma dopravy nerozvíjela. Za vším lze najít racionální důvod. Obvykle jde o peníze.“

Na požadavek redaktora, aby své tvrzení doložil důkazy, pan náměstek Pecina odpovídá:

„Jaké důkazy byste chtěl, pane redaktore? Ať Vám vysvětlí různá hnutí, proč blokují výstavbu obchvatů různých měst...Konkrétní důkazy já vám nedám. Podobným vyšetřováním temných vztahů byste se měli zabývat vy – novináři, ne já. Já Vám hned napovím. Vezměte si na mušku příjmy ekologických organizací...Jejich výdaje mohou jít do milionů, možná desítek milionů. Proč asi nezveřejňují zdroje svých příjmů?...Pokud by se někomu podařilo rozkrýt pozadí těchto příjmů, hned bychom věděli, v čí prospěch se demonstruje. V čí prospěch se blokuje

vodní doprava, v čí prospěch se demonstruje proti jaderné energetice. Až se Vám něco podobného podaří, bude to skutečný průlom ve veřejném mínění. Kšeft bude nazván kšeftem a ekologie ekologií.“

Respektujeme, že Vy a Vaši podřízení můžete mít odlišný názor na kanalizaci dolního Labe, jadernou energetiku či dva nebo tři spory o trasování obchvatů měst, které se u nás vedou, než ekologické organizace. Považujeme za přirozené, že pracovníci MPO postoj ministerstva veřejně obhajují. Těšíme se na možnost vést o stanovisku MPO v těchto věcech otevřenou, věcnou diskusi a případně s ním polemizovat.

Považujeme však za nepřijatelné, aby se kdokoli, tím spíše pracovníci státní správy, uchýloval k pomlouvačným atakům proti svým názorovým oponentům.

Pan náměstek Pecina v obou rozhovorech místy naznačuje a místy otevřeně tvrdí, že organizace, které s ekologickými argumenty oponují kanalizaci dolního Labe, tak činí s finanční motivací a jsou za svou práci placeny společnostmi, jež mají komerční zájem na zamítnutí projektu.

Tuto urážlivou a nepravdivou pomluvu ekologických organizací Arnika a Přátelé přírody považujeme za nepřijatelnou a neobhajitelnou – a tím vážnější, že obě sdružení v ní nejsou přímo jmenována (jde však o ně, protože právě tyto dvě organizace proti kanalizaci Labe vystupují), což snižuje jejich šanci bránit se.

Arnika ani Přátelé přírody nedostávají žádné prostředky od kohokoli, kdo by byl na zamítnutí projektu finančně zainteresován. Nepravdivá pomluva je sama o sobě nepřijatelná.

Navíc náměstek Pecina své tvrzení podpírá dalšími nepravdivými argumenty, když tvrdí, že ekologické organizace nezveřejňují zdroje svých příjmů. Arnika, Přátelé přírody (i ostatní české ekologické organizace) samozřejmě pravidelně publikují výroční zprávy včetně podrobného přehledu zdrojů svých příjmů a jmen donorů.

Udivuje nás už samotná skutečnost, že to náměstek Pecina neví – natož potom že nepravdivým tvrzením argumentuje proti svým oponentům.

Dvojnásobně zarážející ovšem je přiznání náměstka Peciny, že svá tvrzení není schopen dokázat, a požadavek, aby tuto práci za něj odvedli novináři. Váš náměstek rozšiřuje o svých názorových oponentech nepravdivé pomluvy a je si přitom vědom, že je nemůže doložit. Dokonce požaduje od médií, aby důkazy jeho nepravdivých tvrzení obstarala sama.

Považujeme takový postup vůči kritikům za políček otevřené, demokratické debatě a věcné diskusi o tématech veřejné politiky. Tyto hodnoty patří mezi pilíře sociálně demokratické politiky i liberální evropské společnosti, ke kterým se hlásíte také Vy osobně.

Považujeme citované veřejné prohlášení vysoce postaveného vládního úředníka za hrubé porušení pravidel takové otevřené diskuse. Dovolujeme si Vás proto požádat, abyste:

- 1) Martinu Pecinovi uložil, aby do konkrétního data své tvrzení doložil věcnými důkazy, nebo je odvolal a omluvil se;
- 2) nám toto své rozhodnutí zaslal na vědomí;

3) nám sdělil, jaká konkrétní opatření na svém úřadě zavedete s cílem zabránit opakování podobných incidentů.

Těšíme se na další spolupráci a otevřenou, věcnou diskusi nad ekologickými tématy.

S přátelským pozdravem,

Martin Ander, Hnutí DUHA

Edvard Sequens, Calla – sdružení za záchranu prostředí

Jan Bouchal, Oživení – Bohemian Greenways

Petra Kolínská, Centrum SOS Praha

Karel Merhaut, Liga Ekologických Alternativ

Aleš Kovář, Přátelé Jeseníků – SOJKA

Jiří Kulich, SEVER – Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory

Michaela Valentová, Pražské matky

Milan Daďourek, Sdružení Krajina

Eva Vavroušková, Společnost pro trvale udržitelný život

Pavel Černohous, Ateliér pro životní prostředí

Monika Wittingerová, Sdružení Jihočeské matky

Klára Sutlovičová, Centrum pro dopravu a energetiku

Vlastimil Karlík, Arnika

Pavel Hrubý, Rosa – Jihočeská společnost pro ekologické informace a aktivity

Za správnost:

Zuzana Drhová

Kancelář Zeleného kruhu

Lublaňská 18

120 00 Praha 2

2.3.2 Odpověď pana ministra

Zmiňovaná vyjádření mého náměstka Ing. M. Peciny, MBA, která uvádíte ve svém dopise, nepovazuji za šťastná, nicméně v návaznosti na takto obecná vyjádření nevidím nutnost realizovat konkrétní opatření, která by omezovala otevřené vyjadřování názoru představitelů Ministerstva průmyslu a obchodu k různým tématům veřejné politiky.

S pozdravem

Milan Urban

2.4 Návrh na podporu společenské odpovědnosti organizace TPCA

Ekologický právní servis (EPS) požádal STUŽ, aby se připojila k ostatním NNO, které podpořily „Návrh na podporu společenské odpovědnosti TPCA“ a aktivity, které bude EPS vyvíjet k jeho prosazení, zejména jednání se společností TPCA o tomto návrhu. STUŽ jeho žádosti vyhověla a návrh podpořila.

EPS se dlouhodobě systematicky zabývá problematikou odpovědnosti nadnárodních korporací v rámci svého programu GARDE – Program globální odpovědnosti. Proto také začal analyzovat právní a faktický stav kolem největší investice v České republice – závodu na výrobu automobilů joint venture Toyota Peugeot Citroen Automobile, s.r.o u Kolína s

roční produkcí 300 tis. automobilů. Postupně jsme přitom zjistili, že již samotná stavba závodu byla problematická. O to více bude zatěžovat životní prostředí a především obyvatele okolních obcí samotný provoz, který především bude vytvářet extrémní dopravní zatížení a následně vyvolá, nebo již vyvolal, investice do dopravní infrastruktury s cílem jejich zkapacitnění. Výrazně vyšší exhalace, hluk a vibrace – následky vyvolané dopravou materiálu všeho druhu do a z výrobního závodu TPCA v systému tzv. „just in time“, který na jednu stranu nevyžaduje vybudování překladních prostor, na druhou stranu bude znamenat velké zatížení pro okolí. Různá řešení samozřejmě existují, ale TPCA není vůbec tlačena k tomu, aby k nim přistoupila. Hlavním důvodem je fakt, že český stát, potažmo jeho orgány veřejné správy, a to od těch nejvyšších – ministerstev a vlády až po ty nejposlednější – Stavební úřad v Kolíně se dobrovolně ve smlouvách s TPCA zavázaly udělat vše pro hladký průběh realizace závodu, a to bez ohledu na to, jaké to bude mít negativní dopady na okolí. Všichni jsme podpořili ze státního rozpočtu TPCA investičními pobídkami v celkové výši 3,5 miliardy Kč a odpustili TPCA placení daní po dobu pěti let. A aby toho nebylo málo, stát se stará o veškeré úpravy dopravní infrastruktury, tak aby vyhovovala potřebám TPCA. Pro představu – přeložka cca 1 km dvoupruhé silnice spolu s její rekonstrukcí v délce cca 4 km stála 400 mil Kč. A to je pouze menší část úprav dopravní struktury, které musí být učiněny, aby závod mohl bez problémů fungovat.

V této souvislosti musíme upozornit ještě na jednu věc. Nejvyšší kontrolní úřad provedl kontrolu systému investičních pobídek a došel k otřesnému zjištění. Neexistuje žádná studie, která by dokazovala, že investiční pobídky poskytované státem jsou v konečném důsledku pro stát výhodné. Tedy, že podpora soukromých investičních záměrů ze státních prostředků se v konečném důsledku opravdu vyplatí. Zjednodušeně řečeno: TPCA se s námi podělí o své investiční náklady, negativní dopady na životní prostředí, o zhoršení životních podmínek občanů postižených především nárůstem dopravy, avšak nepodělí se po dobu pěti let o své zisky a nepřijme odpovědnost za negativní dopady na okolí. Proto se EPS obrací přímo na TPCA a volá ji k zodpovědnosti. Jedním z důvodů tohoto našeho postupu je také fakt, že obě automobilky se těší velkému kreditu na poli dobrovolné společenské odpovědnosti (tzv. corporate social responsibility). Zatím svou dobrovolnost v České republice příliš nepředvedli, a tak jsme jim navrhli konkrétní opatření, která by měli realizovat v případě, že chtějí dostát své dobré pověsti.

Proto se na Vás obracíme s žádostí a prosbou o podporu těchto návrhů a podporu našeho postupu při jejich projednávání. Jde samozřejmě o podporu EPS v jednání s TPCA o těchto požadavcích. Díky moc za Vaši podporu!

Za EPS Pavel Doucha, Pavel Franc, Jiri Nezhyba

2.5 Memoriál Josefa a Petry Vavrouškových v Roháčích

Ve dnech 17. – 19. září se v Roháčích konal již 10. Memoriál Josefa a Petry Vavrouškových. Součástí jubilejního Memoriálu bylo vyhlášení výsledků soutěže esejí na téma „Udržitelný způsob života“, které se konalo v pátek 17. září. V sobotu přes den se konala tradiční pěší túra do doliny Parichvost a večer se pak diskutovalo o projektech v obou – t.j. ve slovenské a české STUŽ.

2.5.1 Příspěvek Mikuláše Huby přednesený v diskusi

Josef Vavroušek by práve oslavoval šesťdesiatku

Keď v roku 1995 vyšiel historicky prvý odpočet stavu európskeho životného prostredia, v jeho úvode sa písalo, že duchovným otcom celého procesu, nazvaného *Životné prostredie pre Európu*, bol Josef Vavroušek. Spomenutá správa má výstižný podtitul – Dobříš assessment – Dobříšske hodnotenie. To preto, lebo celý proces Životné prostredie pre Európu sa začal písať v júni 1991 na zámku Dobříš pri Prahe. Práve tam sa totiž konala prvá Pan-európska konferencia ministrov životného prostredia. A jej iniciátorom a hlavným organizátorom bol práve Josef Vavroušek.

Josef sa snažil vtlačiť dobříšskej konferencii svoj pohľad na náš kontinent, chápaný ako jednotný, veľmi krehký ekosystém, strádajúci mnohými environmentálnymi problémami, riešenie ktorých si vyžaduje intenzívnu a dobre koordinovanú starostlivosť, ako na národnej tak aj na medzinárodnej úrovni. Ale nielen to. Celoeurópske snahy o zlepšenie životného prostredia na našom kontinente sa v Dobříši považovali za najslubnejšiu platformu pre žiadúcu integráciu východnej a západnej Európy, rozdelenej štyri desaťročia Železnou oponou. Malo ísť o integráciu na báze spoločného prechodu na trajektóriu trvalej udržateľnosti. Nikdy predtým, a žiaľ ani potom – napriek všetkým integračným kampaniam a rituálom – sa táto vízia nezdaľa byť taká reálna, ako práve v časoch Dobříše.

Svedčia o tom aj závery dobříšskej konferencie, ktoré boli veľmi sľubné. Ministri sa o.i. zaviazali:

1. zlepšiť Európsky informačný a monitorovací systém životného prostredia a urýchlene ustanoviť Európsku agentúru životného prostredia, ako inštitúciu Európskeho spoločenstva (dnešnej EÚ – pozn. aut.), ktorý by bola otvorená aj pre nečlenov ES,
2. koordinovať európsku legislatívu, programy a politiku v oblasti životného prostredia, vrátane regionálnych programov, programov pre veľké povodia a také dopravné systémy, ktoré rešpektujú životné prostredie,
3. pokračovať v diskusii o zásadných zmenách v hierarchii ľudských hodnôt a spôsoboch správania sa,
4. zlepšiť fungovanie jestvujúcich medzinárodných organizácií, zameraných na životné prostredie a integrovať environmentálnu dimenziu do systému OSN,
5. zintenzívniť ochranu prírody v Európe,
6. do konca r. 1993 publikovať správu „Stav životného prostredia v Európe“ a v pravidelných intervaloch ju aktualizovať,
7. zorganizovať podobnú pan-európsku konferenciu ministrov životného prostredia vo švajčiarskej konfederácii.

Čo sa z týchto zámerov podarilo uskutočniť? Pomerne veľa, aj keď vari nič v ideálnej podobe. Poďme po rade:

Prvý záväzok sa splnil v podobe vzniku Európskej environmentálnej agentúry so sídlom v Kodani, ktorá má skutočne celoeurópsku pôsobnosť. Do života sa uviedli nové monitorovacie mechanizmy, o.i. systém CORINE, ktorý slúži na vyhodnocovanie stavu zmien využitia zeme a krajiny pokrývky.

Určitý pokrok nastal aj vo sfére súvisiacej s **druhým záväzkom**. Jednoznačne sa to týka rozšírenej EÚ, ktorá má dnes dvakrát toľko členov, ako v časoch Dobříše, ale aspoň sprostredkovane aj ostatných európskych krajín, signatárov európskych dohôd, či dohôd EHK.

Vo fungovaní *medzinárodných inštitúcií*, zameraných na životné prostredie, veľký pokrok od čias Dobříše nenastal. K reforme OSN podľa predstáv Josefa Vavrouška dosiaľ nedošlo, hoci na Svetovom summite v Johannesburgu a k niečomu podobnému práve z iniciatívy EÚ schyľovalo, ale napokon pre odpor Spojených štátov to nevyšlo. Čo viac-menej funguje, to je práve už spomínaný proces *Životné prostredie pre Európu* na pôde Európskej hospodárskej komisie pri OSN.

Piaty záväzok hovorí o zintenzívnení ochrany európskej prírody. Tu sú výsledky nejednoznačné. Európska príroda ďalej chátra a zvlášť na východ o bývalej železnej opony čelí novým výzvam a hrozbám, napríklad zo strany výstavby diaľnic či komerčného cestovného ruchu. Vo sfére inštitucionálnej by mala byť prínosom často diskutovaná NATURA 2000.

Jednoznačne sa plní **záväzok č. 6**, a to v podobe už spomínaných Dobříšskych hodnotení, ktoré predstavujú unikátnu, na dáta a fakty bohatú správu o stave životného prostredia Európy. Dosiaľ vyšli tri takéto správy a ostatnú predstavili na vlaňajšej pan-európskej konferencii ministrov životného prostredia v Kyjeve.

Apo 7: Od Dobříše sa uskutočnila nielen konferencia vo švajčiarskom Luzerne, ale po nej aj ďalšie tri: v bulharskej Sofii, dánskom Aarhuse a ukrajinskom Kyjeve. Každá z nich mala svoje silnejšie i slabšie stránky, ale každá z nich priniesla niečo nové, niečo, čo systému starostlivosti o ZP Európy dá nové kontúry a pravidlá.

Ako ste si možno všimli, vynechali sme zmienku o plnení **záväzku č. 3**.

Vari na žiadnom zo spomenutých bodov programu nezáležalo Josefovi tak, ako práve na tomto. V rozširujúcej sa Európe sa síce veľa hovorí o hodnotách, ale čím ďalej tým viac nad nimi víťazia kompromisy a pragmatické záujmy. A tak to vyzerá aj s tretím záväzkom z Dobříše a jeho miestom v európskej environmentálnej agende. Už na nasledujúcej, luzernskej konferencii, tento rozmer v zameraní ministerského programu chýbal. Do luzernského Memoranda, ktorým európski ochranári apelovali na ministrov, Josef okrem iného napísal aj toto:

„Koreňom všetkých príčin globálnych environmentálnych problémov je jeden kľúčový faktor: konkrétne ľudské hodnoty, ktorými je presiaknutá či determinovaná naša euroamerická či „severná“ kultúra.

Sebeckto, hedonizmus a ziskuchtivosť sú hlavným hnacími silami „severných“ ekonomík, ale súčasne jedmi, ktoré otravujú vzťahy medzi ľuďmi, rovnako ako aj medzi ľudskou spoločnosťou a prírodou.

Vyhnúť sa nebezpečenstvám plynúcim z ďalšieho znečisťovania vzduchu a vody, sociálnych výbuchov, anarchie, reťazových bankrotov, násilia a kriminality, ako aj ohromných migračných vln, smerujúcich z Východu na Juh na jednej strane a odvrátiť nebezpečenstvá spojené s pokračovaním egoistického a plytvajúceho západného spôsobu života na strane druhej, sa dá jedine prostredníctvom pan-európskej kooperácie, založenej na našom zmysle pre solidaritu a prirodzenú zodpovednosť.

Musíme nájsť rovnováhu medzi ľudským právami a slobodou na jednej strane a ľudskou zodpovednosťou za ostatné bytosti a celú planétu Zem na strane druhej, medzi individualizmom a kolektivismom, medzi sebauspokojovaním a rešpektovaním prírody...

Úlohy, o ktorých hovoríme, sú pravdepodobne najdôležitejšími úlohami našej doby...”

Bolo to skvelé a málokto s tým mohol úprimne nesúhlasiť. A predsa. Na stretnutie, kde sa malo o tejto časti Memoranda diskutovať, nás prišlo len pár. Podobne dopadol aj pokus vytvoriť v celej strednej a východnej Európe funkčnú sieť organizácií pre trvalo udržateľný život. Josef sa v rámci európskeho ochranárskeho hnutia ocitol tak trochu v pozícii generála

bez vojska. Obávam sa, že to pre neho bola, po zániku Federálneho výboru pre životné prostredie a rozpade Československa, ďalšia rana. Viac ako Európa ho vtedy pochopila ochranárska Amerika. Manželia Meadowsovci, Amory Lovins, Susan Murcott, balatonská skupina...

O tom, ako by vnímal a hodnotil náš vstup do EÚ, sa dá uvažovať len v hypotetickej rovine. Vzhľadom na svoje varovania pred vznikom novej opony, rozdeľujúcej Európu, tentoraz nie železnej, ale elektronickej či informačnej i vzhľadom na to, že vždy tvrdil, že životné prostredie nepozná hranice, si myslím, že Josef by rozšírenie asi privítal, aj keď (asi) nie celkom bez obáv.

Čoho by sa asi bál, to je vývoz špinavých technológií smerom na východ, prispôbovanie celoeurópskych environmentálnych štandardov tým najviac zaostávajúcim krajinám, šírenia sa konzumerizmu ako dominantného životného štýlu, pokrytectva neúprimne myslených sľubov a nesplnených záväzkov, nárastu arogancie voči východným susedom a určite ešte mnohých ďalších vecí, veď Josef trpel vysoko nadštandardnou citlivosťou, vnímavosťou, schopnosťou empatie i predvídania.

Navyše, hoci mysliteľ, vychádzajúci z "echt" európskych duchovných rozmerov humanizmu, presahoval tento tradičný európsky myšlienkový rozmer minimálne v dvoch smeroch: smerom k tretiemu svetu a globalizmu a smerom k veciam presahujúcim samotného človeka, teda k "mimoludskej" prírode.

Isté je len to a s odstupom času sa táto istota umocňuje, že s josefovou absenciou a určitou nenahraditeľnosťou sme sa nedokázali dodnes vyrovnáť. Nepostihuje len nás, ale aj Európu a svet. A preto som dvojnásobne rád, že Josef prežíva aspoň v nás.

Ďakujem Vám!

Mikuláš (Maňo) Huba

2.5.2 Memoriál J. a P. Vavrouškových očima účastníka Martina Říhy

Ačkoliv to bude v březnu 2005 již 10 let, co zahynuli pod lavinou v dolině Parichvost Josef a Petra Vavrouškových, do letošního léta jsem ještě nebyl na žádném Memoriálu, konaném STUŽ na místě tragedie každoročně od podzimu 1995. Letos jsem se rozhodl to napravit, vzít sebou i svou ženu Jarku a nabídl jsem Evě Vavrouškové, že vezmu naše auto a "odfídím to" tam i zpět. Dva dny před odjezdem se připojil i Pavel Šremer a tak jsme jeli ve čtyřech. Kupodivu jsme se i se zavazadly vešli do naší krátké Fábie.

Vyjeli jsme v 9.00 ráno, naložili škatuli materiálů u Karla Jecha na MŽP a vyrazili po dálnici na východ. Obědvali jsme v motorestu „Na peci“ před Prostějovem. Až před město Hranice na Moravě, kde končí čtyřpruhová komunikace, ubíhala cesta hladce, tam však nastaly problémy. Zácpa před městem, způsobená stavební činností na vozovce a svedením dopravy do jediného pruhu pro oba směry, několikrát špatné odbočení ve Valašském Meziříčí v dalších zácpách nás zdržely natolik, že namísto v plánovaných 17.00 hodin jsme dorazili do Ondrášové u Liptovského Mikuláše až v 18.00 hodin.

Zde se již podesáté sešli přátelé a známí s české i slovenské Společnosti pro trvale udržitelný život (STUŽ) s Evou Vavrouškovou v Západních Tatrách – Roháčích, aby uctili památku Josefa a Petry Vavrouškových. Jubilejní desátý ročník Memoriálu Josefa a Petry

Vavrouškových se konal 17. – 19. září 2004, tedy o víkendu po týdnu, kdy by se Josef Vavroušek dožil 60 let a kdy slavila narozeniny i Eva Vavroušková.

Zhruba 30 účastníků se sešlo tentokrát v hotelu Pyramída v Ondrášové u Liptovského Mikuláše. Program víkendu byl zahájen již v pátek 17. 9. večer vyhlášením výsledků studentské soutěže o nejlepší environmentální esej a odměněním jejích vítězů. K dispozici účastníkům byly četné dovezené publikace a další odborné i osvětové materiály, zpracované v obou zemích. Jídlna hotelu byla pro tyto dny vyzdobena vlajkou světového summitu OSN o životním prostředí v Rio de Janeiro 1992, kterou Josef Vavroušek přivezl a věnoval později Pavlovi Šremerovi. Večer byla příležitost popovídat si se starými známými a seznámit se s dalšími zajímavými lidmi. Objevem pro nás byla zejména neobyčejně zajímavá a samorostlá paní Iskrová odněkud od Bánské Bystrice.

V sobotu 18. 9. ráno se zdraví účastníci Memoriálu vecpali do aut, které byly k dispozici a odjeli do výchozího místa cesty do doliny Parichvost na začátek Jalovecké doliny. Zmínka o zdravých účastnících je na místě, neboť akutní trávicí potíže, způsobené patrně požitím tatarské omáčky v nádražní restauraci, připoutaly do blízkosti hotelu a zejména WC manžele Zemanovi tak, že se nemohli zúčastnit. Poté se v krásném slunečném počasí a za cinkání zvonců pasoucích se ovci vydali účastníci na několikahodinový výstup Jaloveckou dolinou do doliny Parichvost. Zástup se brzy roztrhal na menší skupinky podle nasazeného tempa, což zejména v závěru, při odbočení do doliny Parichvost, vzbudilo u opozdilců pochyby, zda jdou správným směrem. Označení doliny Parichvost totiž po navázání zelené a modré na žlutou turistickou značku zmizelo z rozcestníků a zůstalo tam jen Baníkovské sedlo, což mohlo vzbuzovat dojem, že jsme někde přehlédli a minuli správnou odbočku. Naštěstí se vše v dobré obrátilo, když i skupinka, zdržovaná pomalejším postupem nedoléčeného a bolestivého kotníku po „zvrtnutí“ s výronem krve Jarky Řihové, dorazila na správné místo. Bylo jí místo nálezu těl Josefa a Petry Vavrouškových po zasypaní lavinou v březnu 1995, na malé kamenité moréně v korytě potoka, vytékajícího ze závěru doliny Parichvost. Zde ti rychlejší již odpočívali a obědvali poté, co každý přidal svůj kámen na malou kamennou mohylu, připomínající tragédii z před 9 a ½ roku. Přidali jsme tedy své první kameny, neboť jsme zde byli poprvé, poseděli a zavzpomínali s Evou Vavrouškovou na ty světlé chvíle, kdy byli Pepík a Petra ještě mezi námi. Část účastníků se vydala ještě výše do Baníkovského sedla, ale většina poseděla zde a pak se vracela pomalu dolů. I tak se začalo při sestupu v hluboké Jalovecké dolině již šerit, jak se slunce sklánělo k západu a začalo se ochlazovat, takže bylo příjemné, když jsme znovu vyšli na slunné louky u výstupu z doliny a ještě se mohli ohřát v paprscích slunce. Odjeli jsme zpět do hotelu, vysprchovali se, převlékli do čistého a suchého prádla a oblečení a byl čas k večeři. Ještě jsme stačili vyfotografovat krásný západ slunce a sešli jsme do jídelny k večeři.

Po ní podali zástupci české i slovenské STUŽ krátké informace o činnosti organizace za období od minulého setkání a o aktuálních problémech životního prostředí v obou zemích. Při tom velmi rušil fakt, že personál jídelny nedokázal zabránit vstupu do jídelny jiným hostům, neboť v sousední restauraci se konala uzavřená oslava narozenin nějakého domorodce a hosté hotelu se neměli kde jinde najíst. To by nevadilo, kdyby se dokázali tiše najíst a odešli, jenže oni měli chuť pít a bavit se a tak zoufale rušili, zejména jacísi Poláci hned u stolu vedle nás.

Proto jsme se vydali do jiného podniku, který sice měl mít od 22 hodin zavřeno, ale kvůli nám a ještě jedné společnosti z Liptovského Mikuláše „přetáhl“ zavírací hodinu až téměř do 2.00 v noci. Vinárna „U Muzikantů“ se ukázala jako výborný nápad. Dobré víno, příjemná obsluha a zpěv za doprovodu kytar střídavě v „naší“ místnosti a vedlejším baru s místní společností byly

velmi příjemným zážitkem. Ani z cen nás neranila mrtvice, takže spát jsme šli ve výborném rozpoložení.

Ráno jsme sbalili, nasnídali se, se zdvořilým odmítnutím kvůli dlouhé cestě a povinností doma poděkovali Mikulášovi Hubovi za pozvání ještě na jeho soukromou chalupu „po cestě“ a vyjeli jsme zpět do Prahy. Na rozdíl od páteční nervózní cesty se zácpami na silnicích už od Hranic na Moravě cesta zpět proběhla až po Prahu hladce. Pavla jsme vysadili na Jižním Městě, Evu u ní doma i se škatulí materiálů ze Slovenska a po natankování u benzinové pumpy jsme ve zdraví dorazili v 17.00 hodin domů.

Tak jsme v klidu stihli se vybalit, převléci a připravit na návštěvu dcery Štěpánky s manželem Pepínem a vnukem Matějem, který 20. září slaví 3 roky od svého narození.

Druhý den jsem dal přenést obrázky z digitálního fotoaparátu na CD-disk a uložil si je do počítače, vytiskl jednu sadu na barevné tiskárně a poslal e-mailem Evě Vavrouškové, Pavlovi Šremerovi i na Slovensko a dal je udělat i jako fotografie do alba. Teprve tím pro mne celá zdařilá akce skončila. Se ženou jsme se shodli, že jsme rádi, že jsme se k té cestě konečně odhodlali a že to rozhodně stálo za tu námahu. Bylo to fajn a můžeme to jen doporučit i ostatním členům STUŽ, dalším přátelům a spolupracovníkům nebo ctitelům odkazu Josefa Vavrouška. Je to krásný kus země a lze potkat výborné lidi. Co víc si přát?

2.6 STUŽ hostila gruzínskou ministryni životního prostředí

V sobotu dne 27. listopadu byla STUŽ spolu s Centrem pro otázky životního prostředí UK hostitelem desetičlenné delegace gruzínského ministerstva životního prostředí v čele s paní ministryní Tamar Lebanidze. Dopoledne byli hosté seznámeni se stavem životního prostředí v Česku. Diskuse se účastnil náš předseda Pavel Šremer spolu s Veronikou Hunt Šafránkovou z MŽP a Miroslavem Havránkem z Karlovy Univerzity.

Na pracovní oběd přijal pozvání také nově zvolený senátor Jaromír Štětina a tak se diskuse točila především kolem aktuálních problémů Gruzie, tamějších bezpečnostních problémů a možností pomoci České republiky. Za STUŽ se oběda účastnili Pavel Šremer a Jiří Dlouhý. V odpoledních hodinách si hosté prohlédli Prahu a byli seznámeni s následky katastrofálních povodní.

Jiří Dlouhý

2.7 Výroční konference Evropské environmentální kanceláře

V neděli 19. září proběhla v Bruselu výroční konference Evropské environmentální kanceláře (EEB) – největší federace evropských environmentálních organizací, jejímž řádným členem je od roku 1997 také STUŽ. V letošním roce oslavila tato organizace 30 let své existence. Kromě STUŽe jsou jejím členem z Česka Zelený kruh a Ústav pro ekopolitiku, nově byl přijat na konferenci také Ekologický právní servis. Poprvé ve své existenci získala EEB své členy také na Slovensku – konference odsouhlasila přihlášku slovenské STUŽe a Spoločnosti priateľov Zeme. Ve výkonném výboru EEB bude Českou republiku i v příštím roce zastupovat Jiří Dlouhý.

2.8 „Posílení kapacit českých nevládních organizací pro práci na evropských tématech“.

V pondělí dne 29. listopadu uspořádal Zelený Kruh a Evropská environmentální kancelář (EEB) v restauraci Mánes seminář s názvem „Posílení kapacit českých nevládních organizací pro práci na evropských tématech“.

V úvodu semináře představil John Hontelez (výkonný ředitel EEB) Evropskou environmentální kancelář (EEB). Dalším tématem semináře byly možnosti spolupráce českých nevládních organizací s EEB (pracovní skupiny, semináře,...). Byly popsány zkušenosti s lobbyingem environmentálních nevládních organizací v Bruselu a proběhla krátká diskuse na toto téma se zástupci českých NNO. Jiří Dlouhý (STUŽ) ve svém příspěvku představil současná témata jejich aktivit a poukázal na malý zájem českých nevládních organizací o spolupráci na evropské úrovni.

Samostatně byly představeny kampaně EEB k nové chemické politice EU-REACH a k ekologické daňové reformě. V nadcházejícím období bude chemická politika významným tématem i pro české nevládní organizace a během semináře proběhla diskuse o dalších postupech a možné spolupráci. Problematice chemické politiky se bude věnovat zejména Greenpeace (M. Šuta) a Arnika (P. Hrdina). Ekologické daňové reformě se věnuje STUŽ ve spolupráci s Centrem UK pro otázky životního prostředí (M. Ščasný) a Hnutí Duha (V. Kotecký). Účastníci semináře se shodli na potřebě zpřístupnit téma ekologické daňové reformy (EDR) české veřejnosti a na nutnosti společného uvažování o osvětové kampani, která by učinila z EDR politické téma.

Závěrem byla na semináři zmíněna potřeba větší informovanosti o tématech Evropské unie. Účastníkům semináře a případně dalším zájemcům byla nabídnuta možnost využívat nově zřízeného emailového listu eu-l@list.ecn.cz. Tento list byl založen za účelem snazší komunikace a lepší informovanosti o tématech Evropské Unie týkající se politiky životního prostředí. Doposud však tento list nebyl plně využíván. Účastníky e-mailového listu jsou zejména zástupci organizací českých partnerů „Green 9“.

List je však otevřený všem zájemcům, kteří chtějí sledovat evropská témata a získávat bližší informace o těchto tématech. Správcem listu je Blanka Dobrkovská ze Zeleného Kruhu, u které si můžete požádat o zařazení do tohoto listu (zk@ecn.cz).

Na základě zápisu ze semináře Jiří Dlouhý

3. ZPRÁVY Z POBOČEK

3.1 Českolipská pobočka – zpráva o činnosti v roce 2004

I když tento rok ještě zdaleka nekončí (zpráva byla sepsána na sklonku října), je rozhodně co bilancovat. Přestože počet členů pobočky lze označit za spíše skromný (12) a přestože, jak je to v obdobných společenstvích obvyklé, jejich podíl na činnosti pobočky je rozdílný (jak komu dovolí pracovní či rodinné zaneprázdnění, zdravotní stav či jiné okolnosti), dávala o sobě vědět, a zdejší veřejnost o její existenci dobře ví. Nejednou se na jednotlivé členy lidé obracejí, aby upozornili, že se cosi děje v neprospěch životního prostředí, aby požádali o pomoc v nějaké veřejné nebo i své záležitosti. Také média si zvykla se na ni obracet se žádostí o stanovisko. Zároveň se kolem pobočky postupně vytváří okruh sympatizantů a spolupracovníků, kteří z nejrůznějších důvodů nemohou nebo nechtějí být členy, často jde o specialisty z různých oborů, kteří poskytují STUŽ podklady pro její stanoviska a ona naopak zastupuje jejich zájmy blízké zájmům jejím tam, kde by to jiným způsobem nebylo možné.

Snad největším letošním úspěchem a dovršením mnohaleté snahy je *zastavení těžby kamene na dnes již legendárním severočeském kopci Tlustec*. Boj vedla a v posledku dokonce soudní žalobu podávala zdejší STUŽ spolu s městem Jablonné v Podještědí a českolipskou pobočkou Hnutí Duha po boku hlavního ochránce této významné krajinné dominanty, Sdružení na záchranu kopce Tlustec. Rozsudek Městského soudu v Praze nabyt právní moci letošního 15. září. Vítězství bylo dosaženo také díky vytrvalé a precizní právní pomoci JUDr. Petra Kužvarta, který Jablonné i všechna občanská sdružení u soudu zastupoval. Kuriózní, ale pro české poměry bohužel typické je, že povolení k těžbě, udělené nejprve obvodním báňským úřadem v Liberci a po odvolání potvrzené Českým báňským úřadem bylo zrušeno nikoliv pro poškozování přírody, ale de facto především z “formálních“ důvodů, pro flagrantní a soustavné porušování právních norem a krácení práv účastníků řízení ze strany obou báňských úřadů, a to jednostranně ve prospěch těžaře. Smutné je i to, že jako jednatel těžební společnosti Go Point a. s. vystupoval bývalý přednosta územního odboru Ministerstva životního prostředí, který ve své předchozí funkci vytrvale zrušoval všechna povolení k těžbě na tomto kopci, opakovaně udělované rovněž již bývalým okresním úřadem v České Lípě. Obdobně smutnou roli hrály orgány státní správy zřízené k ochraně přírody a životního prostředí – prakticky všechny těžbu posvětily.

Druhou velkou letošní kauzou, v níž se zdejší STUŽ angažuje, je projekt podniku Povodí Ohře s. p. pod názvem „*Úprava Ploučnice v České Lípě*“. Krátce po tom, co mezinárodní mezirezortní komise odborníků po návštěvě povodí řeky označila Ploučnici za jeden z posledních přirozených toků v Čechách, hodný pro své přírodní hodnoty nejvyššího stupně ochrany, krátce po zahájení předběžných jednání o zařazení celého dolního toku do soustavy Natura 2000, přišel tento podnik s plánem provést na řece poměrně razantní zásah. Navíc zásah, jehož cíl není zcela zřejmý. Oficiálně je uváděno, že má jít především o protipovodňové úpravy. Přitom ale koryto má po úpravách být schopno pojmout maximálně takzvanou jednoletou vodu, což lze jen těžko chápat jako dostatečnou ochranu proti opravdovým povodním. Důvodem pravdě bližším zřejmě bude zlepšení podmínek pro odkanalizování spodní části města a velkých sídlišť, jejichž stavba před 20–30 roky způsobila v kanalizační síti řadu dosud nevyřešených problémů. Tento důvod se ale příliš nezdurazňuje, snad proto (jde ale pouze o dohad), aby Povodí Ohře nemuselo zdůvodňovat, proč peníze,

uvolněné státem na ochranu před povodněmi, využilo na něco jiného (mluví se též o potřebě snížit hladinu podzemní vody kvůli ochraně loni v blízkosti řeky postaveného luxusního sportovního zařízení). Nepříliš seriózním dojmem působí též průběžné opravy a úpravy původního projektu. V předstihu byly označeny stovky stromů určené k vykácení, dokonce daleko za linii tzv. břehové čáry, a poté tvrzeno, že šlo pouze o „první nástřel“, že rozsah kácení se bude ještě přehodnocovat. Rovněž se mluvilo o „průpichu“ jednoho z meandrů, který prý na řece původně nebyl, posléze byl takový záměr popřen. Závažnou chybou je dle našeho názoru to, že nebylo vyhověno požadavku přírodovědců na celoroční sledování zdejší fauny a flóry, v níž je zastoupena řada chráněných i ohrožených druhů. Z těchto a dalších důvodů vyjádřila pobočka STUŽ jako řádný účastník řízení nesouhlas se zásahem do významného krajinného prvku. Rozhodnutím z 15.10. t. r. bylo přesto povolení vydáno, ovšem pouze povolení částečné, tedy nikoliv v takovém rozsahu, jaký žádal investor. Zásah nebyl povolen v té části toku, u níž se zvažuje zařazení do systému Natura. V současné době je toto rozhodnutí konzultováno s odborníky a na základě jejich vyjádření se pobočka případně proti němu odvolá. Stejně jako Tlustec vzbudila tato kauza zájem regionálních médií, ale třeba i České televize.

Drobného úspěchu jsme dosáhli ve *správním řízení* (i když vlastně až mimo jeho rámec) *k výstavbě nového parkoviště firmy Packard v českolipské průmyslové zóně*, jemuž padla za oběť část lesa v těsném sousedství závodu. Stavební úřad sice všechny připomínky a požadavky STUŽ odmítl, ale samotný podnik nás v obavě před odvoláním kontaktoval a nabídl písemné záruky splnění některých z nich v případě, že se vzdáme práva na odvolání. Po zvážení situace jsme došli k závěru, že odvoláním sice můžeme stavbu zdržet, ne však zastavit, a že by navíc byla realizována plně podle původního stavebního povolení. Na návrh Packardu jsme proto přistoupili. Podnik slíbil, že významně zvýší rozsah náhradní výsadby nad povinnost uloženou mu odborem životního prostředí, že parkoviště rozčlení zelenými ostrůvky a osadí vzrostlými stromy, s čímž původní projekt nepočítal, a že bude působit na město, aby posílilo veřejnou dopravu do průmyslové zóny a vyznačilo zde bezpečnou cyklotrasu. Město následně oznámilo, že frekvence spojů MHD se zde od příštího roku zvýší, příznačně ovšem aniž zmínilo, odkud pocházel podnět k tomuto opatření...

Částečné přemístění a rozšíření uvedeného parkoviště souvisí s plánovanou přeložkou silnice I/9 mezi Českou Lípou a Novým Borem. Tato investice má rozdělit dopravní zátěž mezi oběma městy (vedením jedné silnice takzvaně dvěma stopami), která ovšem je více než všeobecným nárůstem silniční dopravy způsobena neuváženou redukcí dopravy veřejné na začátku 90.let. Jmenovaná města se z dopravního hlediska chovají spíše jako dvojměstí, velké množství lidí, které bydlí v jednom z nich, pracuje nebo studuje v druhém, doprava mezi nimi má proto charakter spíše městské než meziměstské. Zdejší STUŽ proto pokládá za správnější řešení, tedy za jednodušší, rychlejší, ekonomičtější a samozřejmě méně ohrožující životní prostředí, opětovné posílení veřejné dopravy. Zavedení dopravy taktové, integrované a převedení těžkých nákladů směřujících přes Lužické hory do SRN na železnici. Jejich nakládka by mohla probíhat na českolipském kontejnerovém překladišti, vybudovaném za drahé peníze a velmi málo využívaném – ostatně jako celá tato železnice. Námi navrhované řešení, které bylo prosazováno i do některých dlouhodobých městských rozvojových dokumentů (strategický plán, plán rozvoje dopravy,...), by rozhodně nestálo oněch dnes již 1,25 miliardy korun, jako zmíněná přeložka, vlastně již obchvat obchvatu. Původní cena byla „jen“ 900 milionů, ale než dojde k realizaci, lze s jistotou očekávat další postupné zvyšování ceny. Kompetentní orgány se ovšem tváří, jako by žádné alternativní řešení neexistovalo. STUŽ se přihlásila za účastníka řízení, zatím na 1. etapu investice, již je mimoúrovňová křižovatka v Sosnové u Č. Lípy. Pokusíme se alespoň zmírňovat hrozící škody, které zatím

spíše rostou. Došlo například ke změně již schváleného projektu, místo podjezdu méně narušujícího krajinný ráz, avšak zasahujícího částečně do zdejšího autodromu, má nejnověji jít o nadjezd. Při tak závažné změně budeme prosazovat zpracování nové EIA.

Vzhledem k tomu, že v České Lípě (ale na Českolipsku vůbec) přes veškeré osvětové kampaně dochází ke značnému **ubývání vzrostlé zeleně**, přičemž kritickou se stává situace zejména v nejužším městském centru, kde je navíc jen minimální šance na náhradní výsadbu, přihlašuje se pobočka STUŽ pravidelně do **správních řízení o jejím kácení**. Jen v letošním roce jich proběhlo už několik desítek. Nutno přiznat, že naše snaha kácení co možná omezit je jen částečně úspěšná. Ve dvou případech jsme se odvolali proti již vydanému rozhodnutí, z toho v jednom případě, kdy krajský úřad dal STUŽ zapravdu, se majitelé stromu odvolali k Ministerstvu životního prostředí. Z dosavadních řízení lze zobecnit, že mezi hlavní deklarované důvody žádostí o kácení patří obavy z následků případného pádu stromů, obavy velmi často přehnané, neodůvodněné jejich reálným zdravotním stavem a živené často spíše psychózou šířenou barvitým mediálním zpravodajstvím. Velmi často jsou též uváděny drobné nepříjemnosti, jako padání listů a jehličí a nutnost jejich opakovaného úklidu, stínění, údajné narušování zdiva či chodníku. Někdy existence stromu také jen brání pěstování módního anglického trávníku nebo je obecně v rozporu s představou majitele o ideálním uspořádání pozemku. Velkým nešvarem je ustupování investorům a projektantům staveb, kteří už nejsou nuceni jako za minulého vedení města přizpůsobovat projekty kvalitní zeleni na pozemku. Ochranu zeleně ztížila také změna zákonné úpravy, která nyní umožňuje i starostům menších obcí povolovat kácení. Nikoliv výjimečně pak nad ekologickou odpovědností vítězí různé místní zájmy, ohledy na sousedské vztahy nebo obyčejná necitlivost a lhostejnost k zeleni.

To souvisí s dalším případem, kde sice regionální pobočka není účastníkem řízení, ale poskytuje alespoň mediální podporu občanskému sdružení Zákupská iniciativa, které bojuje proti snaze tamní radnice vykácet více než 100 stromů (převážně topolů, ale nejen těch) v souvislosti s rekonstrukcí sportoviště u místní školy. Stromy jsou relativně mladé, nejvýše čtyřicetileté, až na naprosté výjimky zdravé, navíc projekt původně s jejich kácením ani nepočítal (rostou jen po obvodu pozemku). Přesto to bylo uvedeno jako oficiální důvod, dále též bezpečnostní hledisko. Důvod skutečný si lze jen domýšlet, z analogie s obdobnými případy by mohlo jít o další případ znepokojivého trendu komplet nahrazovat veškerou stromovou zeleň při rekonstrukci čehokoliv a bez ohledu na stav a kvalitu té stávající. Například prý na základě požadavku projektanta, aniž někomu vadilo, že jde vlastně o porušení zákona, který poměrně přesně zákonné důvody kácení vypočítává. Vedle toho a zmíněné necitlivosti to svědčí také o rozhazovačnosti některých radnic a plýtvání penězi daňových poplatníků, zvláště, když náklady náhradní výsadby neustále stoupají. V tomto konkrétním případě navíc radnice porušila zákon i tím, že začala kácet ještě před nabytím právní moci svého vlastního (jak nyní lze) rozhodnutí. Nezákoně kácení zastavila až policie, šetří ho ČIŽP a věc v odvolání řeší také krajský úřad.

Mediální podpora byla rovněž poskytnuta občanům bojujícím s motorkářským gangem, který nezákoně obsadil chráněnou přírodní památku, **jeskyně u Velenic na Zákupsku**, a proměnil tak tuto poklidnou rekreační oblast v místo, kde se nedá v noci pro hluk spát, a uzounké silničky a cyklotrasy v povodí říčky Svitávky v nebezpečnou závodní dráhu, kam už se cyklisté jen sotva odváží. V místo, které svou hlučností a zvýšeným provozem úspěšně konkuruje mnohem frekventovanějším dopravním tepnám. V tomto případě však podle je posledních zpráv značná naděje na úspěšné vypuzení gangu těchto rámus a ruch milujících jezdců. Jeden z občanů, kteří boj s motorkáři vedou, projevil zájem o členství v regionální pobočce STUŽ.

Pobočka, jak už bylo naznačeno, programově spolupracuje s dalšími zdejšími občanskými sdruženími, s ekologickými samozřejmě především, avšak nejen s těmi. Kontakty a určitá forma spolupráce existují s mladým ale úspěšným sdružením Drobné památky severních Čech, které se zaměřuje na záchranu drobných církevních staveb (kapliček, božích muk,...), nověji však třeba i některých kostelů. Snad nejužší spolupráce však je s českolipskou pobočkou Hnutí Duha, s níž je koordinována řada akcí, poskytována vzájemná pomoc a podpora, vyměňovány informace, zástupci jednoho sdružení pravidelně navštěvují schůzky druhého. Naopak, zatím chybějí stálejší kontakty třeba se zdejší skupinou ČSOP Aron nebo se sdružením CEDR (Centrum ekologického a duchovního rozvoje) a s dalšími. Lepší je spolupráce se sdruženími, které vznikly jako reakce na nějaký konkrétní problém – viz výše Zákupská iniciativa, či třeba iniciativa proti skládce odpadu u obce Nový Oldřichov, v minulosti též s občanským sdružením vytvořeným v obci Provodín na obranu před arogantním chováním tamních Provodínských pískoven k obyvatelům obce a jinými.

Zvolna a spontánně tak přes různé těžkosti zřejmě na Českolipsku vzniká zárodek jakési neoficiální sítě občanských iniciativ, jejíž samotná existence a spojení sil by mohly zvýšit dosud nevelkou úspěšnost akcí každé z nich (včetně samozřejmě regionální pobočky STUŽ) na obranu přírody i zdejšího kulturního dědictví před stále sílícím tlakem vzájemně propojené lobby části podnikatelských a politických struktur.

PhDr. Miroslav Hudec
předseda regionální pobočky STUŽ

3.1.1 Tisková zpráva – Chystané úpravy Ploučnice

Společnost pro trvale udržitelný život – Českolipská regionální pobočka
Česká Lípa, 21. 9. 2004

Nedlouho po tom, co povodí Ploučnice navštívil mezinárodní mezioborový tým odborníků, který řeku charakterizoval jako jeden z mála toků se zachovaným přírodním rázem, což „vytváří předpoklady, aby se řeka Ploučnice i její povodí staly vzorovou ukázkou přírodního charakteru řeky a citlivého užívání krajiny“, a doporučil velmi citlivý přístup při případných úpravách, dochází v rozporu s doporučeními k poněkud překotnému zpracování projektu na zásah do tohoto významného krajinného prvku.

Aniž byl proveden důkladný botanický a zoologický průzkum, aniž měla veřejnost možnost se předem něco dozvědět, jsou stovky stromů v říčním kilometru 32,500 - 35,532 (zhruba od železničního mostu v Č.Lípě až po zaústění Robečského potoka) označeny za překážku v toku určenou k pokácení a s nimi ohrožena množství chráněných druhů, které sotva přežijí zničení svých biotopů. Co víc, projekt je upravován takřikajíc na pochodu, skoro jako by hrozilo nějaké nebezpečí z prodlení, jako by jej povodí Ohře chtělo realizovat stůj co stůj, co nejrychleji.

Nevíme přesně, co je za tímto spěchem a tlakem, ale tím více rostou naše obavy o osud řeky. Proč není možno dopřát odborníkům více času na připomínkování projektu, proč nemůže být proveden doporučený celoroční průzkum výskytu vzácných rostlinných a živočišných druhů? Proč se veškeré náležitosti nezbytné k povolení zásahu vyžadují jaksi jen pro forma, jen proto že být musí?

Regionální pobočka STUŽ vyjádřila své obavy oficiálním stanoviskem, které v těchto dnech předala odboru životního prostředí v České Lípě. Zůstává ovšem otázkou, zda oficiální orgány toto stanovisko vezmou stejně vážně, jak jsme ho myslili. Vyzýváme veřejnost, na Českolipsku zejména, aby podpořila občanská sdružení v jejich boji za zachování jednoho ze zdejších přírodních klenotů, který stojí za to, aby byl zachován v neporušeném stavu.

Kontakt: PhDr. Miroslav Hudec, regionální pobočka STUŽ Česká Lípa, MHudec@seznam.cz

3.2 Chomutovská regionální pobočka – zpráva o činnosti v r. 2004

V roce 2003 naše pobočka opětovně podala žádost o podporu u Fondu malých projektů Phare na projekt „Mapování nelesních zemědělských pozemků“. Žádost byla bohužel vrácena pro formální nedostatky, ale žádost budeme opakovat na jaře 2004. Zatím však z dotace Severočeských dolů a. s. Chomutov byla zpracována metodika podle originálu německého partnera, jenž obdobný projekt realizuje v Sasku.

Pobočka přihlásila do Fordovy Nadace na podporu životního prostředí projekt „Budování příměstské rekreační oblasti Kamencové jezero – Podkrušnohorský zoopark“. Přestože projekt nedosáhl žádného předního umístění, byla účast oceněna upomínkovým dárkem.

Pro rok 2004 byly připraveny podklady k podání žádosti o dotaci na projekt „Příroda bez hranic“. Výstupem projektu bude obrazová publikace o přírodních zajímavostech Euroregionu Krušnohoří na obou stranách hraničních hor .

Začátek roku byl věnován kampani 30 dnů pro neziskový sektor. Naše pobočka byla pověřena Radou ANOÚK, aby organizovala síť NNO v regionu a tak prostřednictvím internetu předává informace zapojeným neziskovým organizacím, včetně dokumentů vhodných pro jejich činnost. Pobočka zorganizovala výstavku o činnosti NNO a uspořádala tiskovou besedu pro novináře.

Další aktivitou, na kterou se soustředili členové pobočky, byla kampaň k referendu o vstupu do Evropské unie. Podíleli jsme se na projektu koordinovaném Radou Asociace NNO Ústeckého kraje a v okrese zorganizovali několik besed s veřejností, především v klubech důchodců.

Tradičně se pobočka podílela na Dnu Země, pořádaném Podkrušnohorským zooparkem a na Dnu zvířat.

Letos jsme opětovně zahajovali Den vodohospodářského filmu a ekofilmu v Povodí Ohře. Pomohli jsme vybrat vhodné filmy a po oba dny konání jsme provedli vstupní besedu pro návštěvníky, především z řad školní mládeže.

Během celého roku jsme připravili řadu besed o životním prostředí a udržitelném rozvoji pro občany Chomutova. Besedy se většinou konaly v Podkrušnohorském zooparku v rámci Folkového klubu. Informace podávaná na počátku programu Klubu se setkávala se zájmem návštěvníků především z řad mládeže a střední generace. Kromě těchto besed se ve spolupráci s dalšími organizacemi (Rotary klub, Strana zelených aj.) uskutečnilo několik akcí pro starosty obcí a měst na podporu informovanosti o strukturálních fondech EU.

Pobočka spolupracuje i nadále s pobočkou ICN v městské knihovně, je členem Asociace neziskových organizací v Ústeckém kraji (ANOÚK), má zastoupení ve vedení asociace. Spolupráci rovněž dobře pokračuje s Hospodářskou a sociální komorou Chomutovska. Pobočka má podporu města, které finančně dotuje kromě naší pobočky i ostatní organizace ve městě.

Zprávu zpracoval Dr. Jiří Roth, předseda pobočky

4. NÁZORY, POLEMIKY, KOMENTÁŘE, ÚVAHY Z PERA ČLENŮ A PŘÍZNIVCŮ STUŽ

4.1 Proměny středoevropského prostoru po vstupu ČR do EU

z hlediska vlivů na české území, jeho funkční využití, sídelní strukturu, dopravní a technickou infrastrukturu

Česká republika se vstupem do EU dostala konečně nejen geograficky a politicky, ale i funkčně a ekonomicky „zpět do Evropy“. Vedle nepochybně pozitivních politických, ekonomických, sociálních, environmentálních a bezpečnostních důsledků to sebou nese i nejrůznější důsledky územně-technické a při nedostatečné představivosti i negativní důsledky z nepřípravenosti. Jako každou změnu, i tuto lze hodnotit z hlediska silných a slabých stránek ČR, příležitostí a ohrožení ve všech sférách života. Vzhledem k zaměření semináře mi dovoluji omezit se na ty, které jsou důležité z hlediska územního rozvoje, naší disciplíny územního plánování a mé specializace na vlivy na životní prostředí.

ČR se vstupem do EU stává součástí prostoru, který svou relativní politickou a hospodářskou stabilitou a životní úrovní představuje určitou atraktivitu pro migraci obyvatel nejen v rámci Evropy, ale v globálních souvislostech. Naše demografické vstupy pro zpracování ÚPP a ÚPD, kde stereotypní vývoj přirozenou měnou a migrací měl relativně stabilní proporce, se tak mohou výrazně změnit ve prospěch imigrace, se všemi z toho vyplývajícími „komplikacemi“ co do asimilačního potenciálu, vzdělanostní struktury ap. Je třeba s tím počítat.

Náš hospodářský prostor se stává součástí evropského prostoru s volným pohybem kapitálu, lidí, ekonomických aktivit, surovin i energií. Dosavadní zděděné územní limity takového pohybu jsou jen dočasné a brzy přestanou platit. Také s tím je třeba počítat. Impulsy pro rozvoj a změny v území už se nebudou rodit jen v našem omezeném „rybníku“; mohou přijít odkudkoliv a musíme tedy sledovat už nejen vnitrostátní „kolbiště“ zájmů, ale i kontinentální a globální souvislosti, komparativní výhody a nevýhody naší země, jako je poloha, kvalifikace pracovní síly, cena lidské práce, pozemků ap. Z toho můžeme při dostatečné předvídatosti těžit, ale při ignorování těchto nových výzev také mnohé „prohrát“. Záleží to na tom, jak udržíme krok s vývojem evropské legislativy, s podmínkami pro podnikání, standardy ochrany sociálních práv občanů i životního prostředí. Můžeme se stát rychle se rozvíjející ekonomikou, ale i odkladištěm přežilých technologií; designérským a inovačním centrem Evropy, nebo montážním závodem cizích nápadů a šrotištěm či skládkou Evropy. Záleží to na skutečné, ne jen deklarativní podpoře vzdělávání, výchovy, vědy a výzkumu a také na omezení „korupčního potenciálu“ našich politiků, úředníků státní správy a územní samosprávy.

Už 14 let se potýkáme s faktem, že ačkoliv obyvatel země statisticky nepřibývá, zábory ploch přírodního prostředí, zemědělské půdy, pozemků určených pro plnění funkcí lesa a zeleně v urbánním prostředí enormně narostly. Přitom zůstávají nevyužité rozsáhlé objekty a plochy po lidských aktivitách přírodě již odebrané, technicky vybavené a v dosahu existující dopravní obsluhy. Příliv nového kapitálu a nových ekonomických aktivit je proto třeba orientovat na tyto nevyužité nebo špatně využité plochy i za cenu investování do sanací starých ekologických zátěží a modernizace technické a dopravní infrastruktury i z veřejných rozpočtů.

Cílem je přeci racionální funkční využití urbanizovaného území v duchu evropských tradic kompaktní městské zástavby, ne urbanistická anarchie na úkor přírody a krajiny, cestou „nejmenšího odporu“.

Společný obchodní prostor EU a odstranění bariér na hranicích vystavuje naše území v srdci Evropy a jeho dopravní infrastrukturu nové výzvě – zapojit se rozumně do sítě evropských cest a přenést přes naše území adekvátní, jeho environmentálním a hygienickým limitům odpovídající dopravní zátěž. To na jedné straně znamená dohonit zpoždění ve výstavbě a údržbě komunikací a zařízení pro všechny druhy dopravy na soudobou evropskou úroveň, ale také zajištění ochrany území a obyvatel před nadměrnou zátěží, přesahující únosné limity a schopnosti regenerace a fungování ekosystému i veřejného zdraví. Diferenciace podpory rozvoje jednotlivých druhů dopravy ve prospěch racionální a environmentálně příznivé dělby dopravní práce a naopak regulace druhů méně příznivých, zejména kamionové silniční dopravy, patří do instrumentáře rozumně se chovajícího státu, chránícího své obyvatele a životní prostředí. Podle stavu železniční, dálniční a silniční sítě, logistiky a kinematiky, telekomunikací i vodních cest se zdá, že u nás jsme v tomto směru poněkud zaspali. Nemělo by nás strašit, že to zdánlivě zakládá, ve skutečnosti jen na přechodnou dobu způsobuje negativní trend zvýšených záborů a nároků na území. Ten odezní po odstranění onoho „dluhu“, zpoždění za vyspělým světem. Důležité je dobré stanovení priorit a z nich odvozeného pořadí výstavby podle zátěží, nikoliv podle odporu proti jednotlivým prvkům systému. Nelogičností způsobí zbytečné problémy a zvýšené investiční nároky jinde – viz nešťastné předbíhání výstavby tzv. „městského“ okruhu v severozápadním segmentu Prahy oproti vnějšímu „silničnímu“ okruhu kolem ní, které vede k zbytečnému předimenzování vnitřního okruhu na úkor zděděných urbánních i přírodních hodnot a životního prostředí kolem něj.

Vzhledem k poloze ČR na rozvodí Evropy a jeho příslušnosti ke třem úmořím k nám kromě srážek až na nepatrné výjimky žádné povrchové toky nepřitékají, jsme pramennou oblastí Evropy a všechny vody od nás kromě odparu a podzemních zásob odtékají do sousedních zemí. Máme proto mimořádnou odpovědnost za stav a kvalitu podzemních i povrchových zdrojů pitné vody a čistotu odtékajících vod nejen vůči vlastnímu obyvatelstvu, ale i vůči mnoha dalším zemím Evropy. I to musíme vnímat při navrhování sídelní struktury, lokalizaci výrobních kapacit s nároky na vodu, technické infrastruktury k svádění a čištění odpadních vod.

Ještě před 15 lety jsme spolu s bývalou NDR patřili v Evropě k největším znečišťovatelům ovzduší. Dnes to již není pravda a ČR udělala za tu dobu obrovský pokrok ve snížení emisí škodlivin do ovzduší. Dosud se však dělíme o nejhorší místa v Evropě v měrných emisích znečišťujících látek do ovzduší na jednoho obyvatele a na jednotku produkce, emise znečišťujících látek z dopravy neklesly, ale stagnují a lokálně dokonce někde narůstají. Také zde nás čeká nezbytnost „dohonit“ vyspělé země Evropy a standardy životního prostředí zlepšit tak, aby i v tom byla naše země „konkurenceschopná“ jako místo k životu.

Podobný skok musíme udělat v omezení produkce odpadů a v hospodaření s nimi. Územní nároky odpadového hospodářství se musí přesunout z požadavků na plochy pro ukládání odpadů na plochy a distribuční sítě pro jejich tříděný sběr a druhotné zpracování. Musíme své území ochránit před černými skládkami nejen od vlastních „škůdců“, ale i nelegálních dovozců odpadů ze zahraničí. Starostové pohraničních měst a obcí, policie a celníci by mohli vyprávět.

Ochrana přírody a krajiny byla a je v ČR legislativně na vysoké úrovni od přijetí zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Doplněním o soustavu evropsky významných ptačích území a nalezišť v rámci sítě NATURA 2000 se přiblíží rozsah zvlášť chráněných území přírody k 20 % státního území. Protože některá ustanovení zákona se vztahují na ochranu přírody a krajiny v určité základní úrovni i na ostatní území, jsem přesvědčen, že legislativní ochrana přírody a krajiny je u nás až nadstandardní. To bohužel neplatí o skutečné vymahatelnosti práva v této oblasti. Ani všeobecné povědomí veřejnosti, podnikatelské sféry, pracovníků státní správy a samosprávy, ani pravomoci orgánů ochrany přírody a krajiny, vč. České inspekce životního prostředí, Policie ČR a podle speciálních zákonů ustavených strážů zatím nejsou na potřebné úrovni a zde máme co dohánět. Technická převaha různých „škůdců“, jako jsou majitelé rychlých motorových člunů, vodních skútrů, terénních motocyklů, čtyřkolek, automobilových „off-roadů“, sněžných skútrů ap. nad dozorovými orgány se volným vstupem cizinců na naše území výrazně zvýší co do intenzity. Nedokážeme-li tomu rychle čelit lepším technickým vybavením a zvýšenými pravomocemi příslušných orgánů, staneme se „rejdištěm“ pro „adrenalinové sporty“ i v národních parcích a chráněných krajinných oblastech, přírodních rezervacích a přírodních parcích. Pak nám progresivní legislativa nebude nic platná. Legislativa ochrany přírody a krajiny by však neměla být zneužívána k bránění některým investičním záměrům zejména v dopravní a technické infrastruktuře, nezbytným pro dohonění výše zmíněného „dluhu“ oproti evropským standardům. To se týká hlavně modernizace železniční a doplnění dálniční a rychlostní silniční sítě na hlavních transevropských a celostátně důležitých tazích, kde otázky nezní „zda“, ale „jak, resp. kudy“. Vetováním čehokoliv činí environmentalisté zemi medvědí službu a způsobenými odklady vytvářejí i zbytečné ekonomické problémy růstem investičních nákladů při odkladu příznivých ekonomických účinků. Východisko je ve funkční diferenciaci území celé ČR a stanovení územních priorit plochám a koridorům tak, aby byl funkční jak přírodní subsystém území, tak subsystém antropogenní, patrně ve formě jakýchsi překryvných, vzájemně se komplementárně doplňujících sítí. To vyžaduje obnovu systematických prací na Koncepci urbanizace a dlouhodobého vývoje osídlení ČR, nešťastně přerušovaných ze strany MMR v roce 1994 jako „bolševický přežitek centrálně – direktivního plánování“. Práce měly být orientovány jinak, než do roku 1990, ale ne zcela zastaveny.

Není cílem tohoto příspěvku podat vyčerpávající přehled o všech změnách, které přináší náš vstup do EU a ostatní proměny v globálním, evropském a středoevropském prostoru. Dovolte mi na závěr vrátit se k legislativě pro naši disciplínu, pro územní plánování a stavební řád. Starý stavební zákon č. 50/1976 Sb. v současném platném znění četných novel dosluhuje. Paragrafové znění nového zákona, které bylo v minulých měsících předloženo k veřejné diskusi, čelí zatím stále ještě závažným připomínkám a námitkám jak ze strany odborné veřejnosti, tak Svazu měst a obcí a jednotlivých orgánů územní samosprávy, tedy krajů, měst a obcí. Cítím tiché zadostiučinění, že nejvíce kritizován je fakt, že územní plánování zůstalo výkonem státní správy v přenesené pravomoci a dokonce se do nového zákona vrací stav, kdy mnoha obcím „bude rozvoj plánován odjinud“ – jinou obcí v úloze pořizovatele, namísto žádoucího stavu, kdy je územní plán především nástrojem „seberegulace“, samosprávným nástrojem občanské komunity kraje, města či obce, do kterého stát zasahuje jen kontrolou zákonnosti a ošetření „vyšších“ závazků a zájmů, jak jsem to v pracovní skupině MMR, MŽP a MV pro nový stavební zákon navrhoval již na začátku prací, ale byl odmítnut. Nemyslím, že ob stojí argument MMR, že takto byl vládou ČR schválen již věcný záměr zákona a už s tím nelze nic dělat. Zákon v předložené podobě neplní ani jeden z důležitých požadavků zadání, aby byl logický, „průhledný“ a srozumitelný, komplikuje institucionální zajištění i procedury, aniž by tím zaručoval potřebnou pružnost a kvalitu obsahu. Opouští zbytečně některé osvědčené nástroje dosavadní praxe a zavádí sporné nové, zatímco možná „méně by

znamenal více“. Potřeba nového zákona a jeho prováděcích vyhlášek a navazujících metodik je však naléhavá zejména i proto, abychom dokázali včas a na úrovni čelit novým výzvám, z nichž jen některé jsem letmo načrtl výše. Proto by se teď naše pozornost a síly měly soustředit na jeho rychlé dopracování, projednání a chválení.

Na stejnojmenném mezinárodním semináři pořádaném Asociací pro urbanismus a územní plánování v Senátu přednesl Martin Říha

4.2 Na Dolním Labi nejde jen o přírodu

V nejbližší době má vláda znovu projednávat návrh na dlouho diskutovanou výstavbu jezů Prostřední Žleb a Malé Březno na dolním Labi. Tato vodní díla mají vyrůst na území CHKO České Středohoří a Labské pískovce, kde se nachází velké množství chráněných a ohrožených živočichů a rostlin. Proto ekologickou neúnosnost výstavby na Labi potvrdila i studie posuzování vlivu na životní prostředí, na základě které Ministerstvo životního prostředí vydalo k **výstavbě nesouhlasné stanovisko EIA**, které chce nyní vláda změnit.

Jak se však ukazuje, nejde v podstatě ani o rostlinky ani o zvířátka, ale o veliké peníze. Jezy měly původně v roce 1999 stát asi 6,3 mld. Kč, v roce 2001 však Nejvyšší kontrolní úřad došel už k 8,6 miliardám. Kč a jak je u nás zvykem, tato částka by při realizaci byla podstatně překročena. Tyto peníze by měly jít ze Státního fondu dopravní infrastruktury, který nemá dost prostředků ani na opravy hlavních silnic, natož potom na silnice třetí třídy. Uvažuje se tedy o krytí 75 % těchto nákladů z evropských fondů ISPA, které však nesmějí financovat projekty, poškozující životní prostředí. Navíc by tento „rozvoj a modernizace vodní cesty“ končil v Děčíně, protože Německo nehodlá upravit na hlubší ponor úsek Labe od Drážďan do Magdeburku, což je samozřejmě podmínkou pro to, aby zvýšení ponoru u nás mělo jakýkoliv smysl.

Tyto investice mají zachránit rejdařskou firmu, o jejíž služby není bohužel v poslední době zájem. Ještě v roce 1985 převezly u nás lodě přes 8,6 mil. tun, ale v roce 2001 už jen 1,6 mil. tun, tedy pouhých 18 %. Hlavním důvodem nebyl ani nedostatek vody jako v roce 2003, ani její přebytek při povodních v roce 2002. V roce 1991, kdy bylo jen 91 „splavných“ dnů s ponorem více než 140 cm, bylo přepraveno 5,9 mil. tun, kdežto v roce 1997, kdy bylo splavných 230 dnů, bylo přepraveno pouze 1,7 mil. tun. Je tedy evidentní, že svádět pokles výkonů říční nákladní dopravy na nízké stavy vody je hrubá demagogie. Rejdaři ovšem tvrdí, že zájem o vodní dopravu by byl, kdyby byly jezy!

Hlavní pokles lodní dopravy nastal zejména při přechodu dopravy uhlí z Lovosic do Chvaletic na rychlejší a spolehlivější železnici. Jak známo, investoval v minulosti stát do splavnění této vodní cesty značné prostředky, které jsou nyní jen velmi málo využity. Ukázalo se totiž, že říční doprava uhlí do elektrárny je značně neekonomická. V důsledku strukturálních změn v naší ekonomice není o dopravu hromadných substrátů na kratší vzdálenosti, kdy se musí kalkulovat i překládání, už takový zájem, a pro ostatní zboží je vodní doprava pomalá a nespolehlivá. Úpadek vodní dopravy vedl i k tomu, že byl nedávno prodán i náš přístav v Hamburku poté, co jsme přišli díky panu Koženému o všechny námořní lodě. Přesto na Ministerstvu dopravy a spojů zůstalo dodnes oddělení námořní plavby s 8 pracovníky

Tvrzení, že vodní doprava je neekologičtější platí jen o dopravním hluku, protože na emise je šetrnější elektrifikovaná železniční doprava i při započítání příslušného podílu emisí

z elektráren. Přitom podél Labe vede železniční koridor, umožňující teoreticky rychlost nákladních vlaků až 120 km/hod. Železnice je zde schopna převzít od vodní dopravy veškerou přepravu, protože její kapacita je nyní využita pouze na 75 %. Na této trase může být přepraveno až 36 mil. tun ročně, přičemž investice do jezů mají zvýšit kapacitu říční dopravy o jen 2 až 3 milióny tun ročně, tedy zhruba o desetinu. Navíc se zboží při železniční dálkové dopravě po celé republice a do dalších sousedních zemí nemusí překládat.

Že absurdní plány na rozvoj vodních cest např. kanálu Dunaj–Odra– Labe nebo splavnění Vltavy ze Štěchovic do Českých Budějovic nejsou opuštěny ukazuje fakt, že přes tento pokles vodní dopravy stoupl počet pracovníků Státní plavební správy jen od roku 2000 do roku 2003 ze 78 pracovníků na 91 (o 16 %) a Ředitelství vodních cest má za tu dobu zvýšený rozpočet o čtvrtinu. Je tedy velice pravděpodobné, že tito úředníci v tichu svých kanceláří připravují projekty, které patří do poloviny minulého století. Doufají, že se podaří ve vládě prosadit výjimku, která by „ve veřejném zájmu“ odstranila hlavní překážku, tedy námitky ochránců přírody. Ti jsou ale jen snadným terčem, na který lze ukázat prstem jako na „příčiny“ brzdy ekonomického rozvoje a proč nechceme za 9 miliard zachránit tři nebo čtyři stovky pracovních míst..

Jaroslav Stoklasa, 2. 10. 2004

Psáno pro Lidové noviny, – zatím neuveřejněno

4.3 K rozhovoru „Energie nebo životní prostředí?“

v časopise Energetika 8–9/04

Náměstek ministra průmyslu a obchodu pro energetiku pan Pecina se v rozhovoru pro Energetiku pustil hodně zostra do ekologů. Je hrdý za 3. místo v Ropákovi (jeho problém), celé ekologické hnutí prý zdegenerovalo na kšeft (to by měl dokázat), škodí prý ekologii odmítáním vodních děl na Labi, neboť vodní doprava je prý neekologičtější, škodí prý životnímu prostředí blokováním obchvatů různých měst, ptá se v čí prospěch bojují. Doporučuje se podívat na příjmy nevládních ekologů. Neví snad, že nevládní ekologické organizace zveřejňují své výroční zprávy včetně zdrojů příjmů?

Ekologové jsou proti dálničním obchvatům v konfliktních trasách

Konkrétně jmenuje pouze dálniční obchvat Plzně, zřejmě má též na mysli dálniční průtah třicetitisícovou městkou částí Brno Bystrc a šestitisícovou městkou částí Praha Suchdol. Dálniční obchvat Plzně schválila vláda ČR v r. 1991 v nekonfliktní trase KU kolem zastavěného území Plzně. Podle tehdejšího usnesení vlády ČR měl být hotov v listopadu 1997 spolu s dálnicí D5 na Rozvadov. Vedení radnice v Plzni (hlavním aktérem byl náměstek a pozdější primátor Plzně pan Prosek) začali ale v rozporu s usnesením vlády prosazovat vzdálenější trasu SU, která byla delší, dražší a ohrožovala 2 obce. 3 roky prosazovali změnu trasy a ekologové nečinili nic. Když ji v r. 1994 ve vládě prosadili cestou porušení řady zákonů, slušní lidé v čele s některými ekology se proti této zvůli postavili soudní žalobou, které dal Vrchní soud v srpnu 1997 za pravdu. Znásilňování práva, životního prostředí i zdravého rozumu vedením radnice v Plzni pokračovalo, z mnoha obyvatel žijících při hlavní silnici v Plzni si její radní udělali rukojmí a z ekologické katastrofy v Plzni, kterou zdržováním výstavby dálničního obchvatu Plzně sami způsobili (údajně z důvodů spekulace s pozemky), vinili ekology. Nakonec plzeňští poslanci zjevně protiústavním zákonem o dálničním obchvatu Plzně „zmákli“ i Vrchní soud a prosadili všestranně horší trasu dálničního obchvatu Plzně. V Plzni nešlo o odmítání dálničního obchvatu jako takového, ale o odmítání

jeho špatné trasy. Že prosazená trasa SUK 2 přes vrch Valík je všestranně horší, přiznává i současné vedení Plzně.

Plán radních z Brna vést dálnici R 43 středem třicetitisícové městské části Brno Bystrc a odříznout nejvýznamnější rekreační oblast Brna Kníničskou přehradu od města (oprášený projekt tzv. Hitlerovy dálnice) vážně ohrožuje životní prostředí severozápadní části Brna s asi 30 000 obyvatel. V tom se shodují radní z Brna Bystrce s ekology a také se společně této nehoráznosti brání. Podobně tomu je se záměrem radních velké Prahy, dále Prahy 6, 7, 8 a 13 vést vnější okruh Prahy středem 6 000 městské části Praha Suchdol. Že by se občanům Suchdola vážně zhoršilo životní prostředí, prokázala expertiza posuzování vlivů na životní prostředí (EIA). Současně doporučila postavit vnější okruh Prahy v málo konfliktní, tzv. severní trase, s mostem přes Vltavu u Řeže. Je jen chybou pražských radních, že již 14 let lámou suchdolské místo aby vzali rozum do hrsti a přistoupili na dopravně o něco horší, ale ekologicky přijatelnou trasu vnějšího okruhu Prahy. Ve všech třech (a možná i v dalších) případech ale není podle pana náměstka Peciny vinna zvuče některých mocných, ale ekologové, kteří se postavili za ty dole.

Je vodní doprava vždy ekologická?

Vodní tok je především ekosystém proudící vody, který nenapravitelně poškodíme přehrazením s následným vzdutím hladiny, byť by to byl jez vysoký jen 1 m. V Bílinou znečištěném dolním Labi žije 3x více druhů ryb, než ve stojatém Labi nad vodním dílem Střekov. Že toto a mnohé jiné neví pan Pecina nepřekvapuje, neboť to nevědí, či odmítají to vědět, i mnozí profesionální vodohospodáři. Jedinou výjimkou je známý rejdař Kubec, který po řadě diskusí s ekology toto pochopil a na místo ekologicky velmi konfliktních a drahých vodních děl na dolním Labi navrhl postavit 2 plavební kanály při levém břehu Labe v Ústí n. L. a v Děčíně, jež by umožnily lodím bezpečně plout přes tamní mělčiny, jež nejvíce limitují za nízkých vodních stavů plavbu. Současně by umožnily zachovat dolní Labe jako ekosystém proudící vody. Stály by přitom nikoliv 9,6 mld. Kč dle zjištění Nejvyššího kontrolního úřadu, ale jen asi 350 mil. Kč (dle Kubce).

Ve sporu o vodní díla na dolním Labi se mimo jiné argumentuje údajnou vysokou ekologickou šetrností vodní dopravy. Je tomu opravdu tak?

S jistým zjednodušením lze ekologickou šetrnost, resp. nešetrnost vodní dopravy vyjádřit třemi skupinami negativních ekologických vlivů:

- a) Devastací životního prostředí výstavbou či úpravou dopravní cesty. Úprava menších vodních toků pro potřeby vodní dopravy je pro jejich ekosystém mimořádně ničivá a v rámci negativních dopadů budování jednotlivých druhů dopravní infrastruktury na životní prostředí srovnatelná jen s výstavbou dálnic. Toto kvalitativní hodnocení musí respektovat, že dopady budování obou jmenovaných druhů dopravní infrastruktury jsou věcně dosti rozdílné a tudíž i obtížně kvantitativně souměřitelné.
- b) Nadměrným dopravním hlukem. Pouze vodní, trolejbusová, cyklistická a pěší doprava neohrožuje své okolí nadměrným dopravním hlukem. Na úseku hlukové zátěže vodní doprava vychází příznivě, navíc v rámci nákladní dopravy jako jediná.
- c) Emisemi.

Jak určit měrnou emisní náročnost dopravy?

Měrnou emisní náročnost jednotlivých druhů dopravy určujeme poměření dopravních výkonů jednotlivých dopravních oborů a jejich emisí za rok, obojí v rozdělení na osobní a nákladní dopravu.

Dopravní výkon jednotlivých druhů dopravy v rozdělení na dopravu osobní a nákladní za jednotlivé roky uvádí Ročenka dopravy ČR. Problémem, který je nutné konzultovat s příslušnými experty ČD, je rozdělení výkonů železniční dopravy na její elektrickou a motorovou trakci.

Roční emise za jednotlivé druhy motorové dopravy uvádí Ročenka dopravy ČR. S výjimkou silniční dopravy je ale nerozděluje na emise způsobené osobní a nákladní dopravou. U vodní dopravy lze emise připisat celé nákladní dopravě. V osobní vodní dopravě, tj. rekreační plavbě převažují drobní podnikatelé do 20 zaměstnanců, jejichž emise CDV Brno nesleduje. Dle expertů zkrácení emisí vlivem rekreační plavby může činit 3–4, maximálně 5 %. V letecké dopravě je nákladní doprava dle expertů zanedbatelná.

Ročenka dopravy zcela opomíjí elektrické trakce v dopravě. Neuvádí měrnou emisní náročnost výroby elektřiny v ČR v příslušném roce za žádnou ze sledovaných škodlivin, provázejících výrobu elektřiny. Problém je rozdělit emise, které připadají na vrub výroby elektřiny a které připadají na výrobu tepla + technologické procesy. Emisní náročnost výroby elektřiny v ČR dosud nesleduje ani resort životního prostředí, ani resort dopravy, ani resort průmyslu, resp. energetiky.

Problém oddělení emisí z kombinovaných výrob elektřiny a tepla nutí použít zjednodušený postup, kdy vycházím z emisní náročnosti výroby elektřiny v uhelných elektrárnách hlavního výrobce elektřiny v ČR a.s. ČEZ při zanedbání výroby tepla využitého k vytápění. ČEZ v r. 2002 vyrobila 54 118 GWh elektrické energie, z toho v uhelných elektrárnách 33 543 GWh. Měrnou emisní náročnost elektřiny vyrobené v uhelných elektrárnách a.s. ČEZ vztáhnou na celou výrobu elektřiny z fosilních paliv (podíl fosilních paliv na výrobě elektrické energie v ČR v r. 2002 činil asi 71,72 %) a sníží procentem výroby elektřiny v ČR z elektráren jaderných, vodních a větrných, které neprodukují emise běžných škodlivin ani emise CO₂, viz tabulka č. 1:

Tabulka č. 1 – měrné emise výroby elektřiny v uhelných elektrárnách a.s. ČEZ v r. 2002 a odhad měrných emisí výroby elektřiny v ČR v r. 2002

<i>Škodlivina</i>	<i>Emise ČEZ v t</i>	<i>E t/1 GWh UH ČEZ</i>	<i>Na 1 GWh v ČR</i>
CO ₂	35 105 000	1 046,5671	750,68311
Tuhé	2 988	0,0890797	0,0638952
SO ₂	62 752	1,8707927	1,346394
NO _x	62 477	1,8625943	1,3360042
CO	4 577	0,1364517	0,0978743
VOC	4 131	0,1231554	0,088337
PAH	0,0257	0,000000766	0,00000055

Zdroj: ČEZ, ČHMÚ, ERÚ, vlastní výpočty. U PAH jde o první odhad ČHMÚ, takže má jen orientační vypovídací hodnotu.

Výsledná měrná emisní náročnost výroby elektřiny je zřejmě mírně nadhodnocena, přestože se lze důvodně domnívat, že menší uhelné výroby elektřiny mimo ČEZ mají vyšší měrné emise škodlivin než velké výroby ČEZ. Ve výpočtu jsou totiž zanedbány emise připadající na významnou produkci centralizovaného tepla k vytápění při kombinované výrobě elektřiny a tepla v elektrárnách a teplárnách ČEZ i mimo ČEZ. Výroba elektřiny na základě spalování zemního plynu (paroplynový cyklus, plynové spalovací turbíny), biomasy a odpadů byla v ČR v r. 2002 dle ERÚ zanedbatelná. Určitý vliv toto spalování mělo jen při výrobě tepla pro vytápění.

Elektrická trakce nákladní železniční dopravy spotřebovala dle ČD i ČSÚ v r. 2002 asi 807 GWh elektrické energie. Dopravní výkon nákladní dopravy ČD v r. 2002 činil 33 287 mil. hrtkm, z toho v elektrické trakci 29 750 a v motorové 3 537 mil. hrtkm. Podíl elektrické trakce na nákladní železniční dopravě činil v r. 2002 asi 89,4 %.

Emisní náročnost jednotlivých druhů nákladní dopravy v ČR v r. 2002

Objem přepravy v mil. tkm, absolutní a měrné emise základních druhů škodlivin ze základních druhů nákladní dopravy v ČR v r. 2002 ukazuje tab. č. 2 :

Čím více čistých tkm na 1 t emitované škodliviny ten či onen druh dopravy ujede, tím je emisně šetrnější. Emisně nejšetrnější druh dopravy z hlediska příslušné škodliviny je uveden tučně.

Sloupec 1:2 říká, kolikanásobný je rozestup mezi emisně nejšetrnějším druhem dopravy a emisně druhým nejšetrnějším druhem nákladní dopravy. Sloupec 1 : 4 říká, kolikanásobný je rozestup mezi emisně nejšetrnějším druhem nákladní dopravy a emisně nejméně šetrným druhem nákladní dopravy.

Tab. č. 2 – Výkony jednotlivých druhů nákladní dopravy v ČR v r. 2002 v mil. čistých tkm, jimi vyvolané emise základních škodlivin a výkon v čistých tkm/t jednotlivých druhů emisí při rozdělení výkonů železniční dopravy podle hrtkm

Druh emise	Silniční	Motor. žel.	Vodní	Elektr. žel.	1:2	1:4
Objem přepravy	45 059	1 948,4841	589	13 861,516	X	
CO ₂ absolutní	4 485 000	300 505,88	58 000	605 801,27	X	
Výkon tkm/t CO ₂	10 046,6	6 484,0132	10 155,172	22 881,293	2,253	3,529
CO absolutní	68 100	1 881,2	400	78,98456	X	
Výkon tkm/t CO	661 659,32	1 035 766,6	1 472 500	175 496 530	119	262
NO _x absolutní	43 900	3 376,47	600	1 078,1554	X	
Výkon tkm/t NO _x	1 026 400,9	577 077,27	981 666,67	12 856 696	12,5	22,28
VOC absol.	16 400	434,12	100	71,287959	X	
Výkon tkm/tVOC	2 747 500	4 488 353,7	5 890 000	194 444 000	33,013	70,77
SO ₂ absolutní	1 288	95,51	18	1 086,54	X	
Výkon tkm/t SO ₂	35 699 534	20 400 839	32 722 222	12 757 483	1,09	2,8
Tuhé absolutní	2 981	263,36	51	51,56	X	
Výkon tkm/t tuhé	15 115 398	7 298 557,5	11 549 020	268 842 244	17,786	36,8
PAH absolutní	0,72	0,084	0,018	0,0004035	X	
Výkon tkm/t PAH	62 581 944 000	23 196 239 000	32 722 222 000	34 353 200 000 000	548,03	1049, 843

Zdroj: Ročenka dopravy 2002, Výroční zpráva ČD 2002, ČD (při oficiálním rozdělení trakční spotřeba elektřiny a motorové nafty mezi osobní a nákladní dopravu, který vychází z hrubého dopravního výkonu bez korekcí), vlastní výpočty.

Tabulka č. 2 ukazuje, že v žádné ze 7 sledovaných základních škodlivin nebyla v r. 2002 v ČR emisně nejšetrnější nákladní vodní doprava. U emisí PAH byla elektrická železnice 548x šetrnější proti druhé nejlepší silniční a 1050x proti nejhorší vodní dopravě. U emisí CO byla emisně 119x šetrnější elektrická trakce železniční dopravy proti druhé vodní dopravě a 262x šetrnější proti nejhorší silniční dopravě. U emisí VOC byla nejlepší elektrická železnice 33x šetrnější než druhá nejlepší vodní doprava a 71x šetrnější proti nejhorší silniční dopravě. Nejlepší elektrická železnice byla emisně 12,5x šetrnější proti druhé nejšetrnější silniční dopravě u emisí NO_x a 17,8x u tuhých emisí (vodní doprava byla u emisí NO_x a tuhých až

třetí emisně nejšetrnější). U emisí CO₂ byla emisně nejšetrnější elektrická železnice - 2,253x proti druhé nejšetrnější vodní dopravě a 3,529x nižší proti nejhorší motorové železnici. V emisích SO₂ byla silniční doprava emisně 1,09x šetrnější než druhá nejšetrnější vodní doprava a 2,8x šetrnější než nejhorší elektrické železniční dopravě. U emisí SO₂ a CO₂ jde o rozdíly zdaleka nejmenší.

Závěr

Pokud by byla postavena vodní díla na Labi, podle nezávislých rozborů by vodní dopravu prakticky neovlivnila, neboť největší mělčiny se nachází na saském Labi a mají být zachovány. Němci se na rozdíl od Čechů poučili z velké povodně 2002, kterou zachovalá niva Labe dokázala citelně zmírnit. Pokud by vodní doprava přetáhla nějakou nákladní dopravu z elektrické železnice (tratě při labské vodní cestě jsou elektrifikované), došlo by k významnému zvýšení znečištění ovzduší emisemi. Pokud by přetáhla nějakou dopravu z nákladní silniční dopravy, rozsah znečištění ovzduší z dopravy by se prakticky nezměnil. Seriozní rozbor ale říká, že naděje vodní dopravy vzhledem k její pomalosti přetáhnout nějakou dopravu z železniční a ještě více ze silniční dopravy jsou i při její nižší ceně mizivé, neboť podnikatelé často preferují rychlost dopravy před její cenou.

Mám za to, že než někdo někoho z něčeho obviní, měl by si ověřit základní fakta a nezůstat u toho, co říkají představitelé té či oné lobby. To ale zřejmě chci na pana Pecinovi. Soudím tak podle schválené energetické politiky, která je do značné míry založena na modelu, dle kterého 90 % investic na rozvoj palivo energetického komplexu bude vynaloženo v dopravě a v bytovém hospodářství. Že je to zjevně mimo realitu, je zřejmé i nezasečeným, leč přes tuto jeho kritiku byl v návrhu energetické politiky uhájen a spolu s ní i schválen v usnesení vlády. Citovaný model připomíná povodňový model Vltavy, dle kterého měla být v Praze dvacetiletá povodeň a ve skutečnosti byla pětisetletá, leč jede se dál.

Jan Zeman, 18. 10. 2004

4.4 Pozdní satisfakce?

Když vláda České republiky na přelomu tisíciletí rozhodla o potřebě nového stavebního zákona, bylo tomu starému (zákon č. 50/1976 Sb.) čtvrt století. Na svou dobu vzniku to byla moderní právní norma, ale málo platné, do nových politických a hospodářských podmínek se již nehodila a ani četné novelizace to nedokázaly spravit, naopak některé zásahy účinnost ochrany veřejných zájmů ještě oslabily (např. zrušení té části vyhlášky o obecně technických požadavcích na výstavbu, která pojednávala o urbanistických zásadách, bez náhrady, namísto její úpravy). Někteří z nás odborníků nedůsledné úpravy právní regulace pro urbanismus a územní plánování osobně i prostřednictvím nevládních organizací Společnost pro trvale udržitelný rozvoj, Asociace pro urbanismus a územní plánování, Česká komora architektů...) kritizovali a připomínkovali, ale nebyli vyslyšeni. Proto jsme přivítali usnesení vlády, že má být zpracován zákon zcela nový, odpovídající soudobým podmínkám moderní demokratické pluralitní společnosti s tržním hospodářstvím, s posílením úlohy samosprávy a respektováním principu subsidiarity při stanovení kompetencí jednotlivých úrovní veřejné správy. Ti osvícení přivítali i rozhodnutí, že vedle ministerstva pro místní rozvoj budou zpracovateli a předkladateli zákona i ministerstva životního prostředí a vnitra. Zaručovalo to totiž dobré ošetření zájmů na ochraně životního prostředí, kompatibilitu s novými předpisy pro posuzování vlivů na životní prostředí, ale i na nový správní řád, reformu veřejné správy atd. Karty byly tedy rozdány dobře.

Pro práce na novém stavebním zákonu byla ustavena meziresortní skupina na úrovni náměstků ministrů a pracovní skupina, složená z pracovníků gesčních ministerstev. Za MŽP byla gestorem jmenována, pro mnohé poněkud překvapivě, náměstkyně ministra a ředitelka sekce technické ochrany životního prostředí Ing. Eva Tylová, tedy nikoliv tehdejší 1. náměstkyně ministra Kužvarta, odpovědná za legislativu JUDr. Římanová. Do pracovní skupiny odborníků jsem byl jmenován za MŽP já, protože jsem byl na MŽP široko daleko jediný pracovník s autorizací architekta a současně držitel osvědčení pro posuzování vlivů na životní prostředí. To se nezměnilo ani po volbách v roce 2002, kdy na místo RNDr. Kužvarta nastoupil jako ministr RNDr. Ambrozek a od Ing. Tylové převzala štafetu její nástupkyně ve funkci Ing. Jirásková.

Problémy nastaly hned při zpracovávání rozborů dosavadní právní úpravy a návrhu tezí právní úpravy nové. Neshodli jsme se totiž v pracovní skupině na tom, co z principů a nástrojů regulace ve veřejném zájmu je ve starém zákonu nadále použitelné a co je třeba nahradit. Neshodli jsme se ani na tom, že nástroje územního plánování mají být především nástroji územní samosprávy a stát do nich má zasahovat jen vytvářením zákonného rámce, formulováním celostátní politiky územního rozvoje a pak už jen kontrolou dodržování zákonů a závazků přijatých demokraticky na mezinárodní a celostátní úrovni. Zatímco MMR prosazovalo nadále model územního plánování jako přeneseného výkonu státní správy, kde volené orgány samosprávy se v průběhu pořizování územně plánovací dokumentace pouze formálně vyjadřují a nakonec formálně schvalují výsledek, připravený aparátem státní správy, já jsem se pokusil prosadit, aby bylo územní plánování především nástrojem samospráv krajů na úrovni velkých územních celků (VÚC) a obcí – sídelních útvarů (SÚ). Zpracoval jsem za tím účelem a do pracovní skupiny přinesl alternativní text tezí nové právní úpravy a navrhoval jsem, aby byly souběžně zpracovávány a politikům (vládě, Parlamentu) předloženy k rozhodnutí o konečné podobě obě verze věcného záměru zákona. Ministerstvo vnitra zůstalo v tomto sporu neutrální a tak rozhodl silný odpor Ministerstva pro místní rozvoj, který našel oporu i u náměstkyně ministra životního prostředí, proti „samosprávné verzi“. Navíc mi bylo naznačeno, že jsem v pracovní skupině nikoliv pro obhajobu politických zájmů, ale že se mám omezit na kompetence MŽP, tedy ochranu životního prostředí. Také můj nesouhlas s násilným opouštěním osvědčeného instrumentária a pojmosloví dosavadního zákona a nahrazováním zažitých nástrojů novými, s mlhavě definovaným a tím i obtížně vynutitelným obsahem, jako „zásady územního rozvoje krajů“ namísto „územních plánů velkých územních celků“, uměle zaváděná nepružnost ve vymezování řešených území na této úrovni jen na celé správní území kraje ap., nedošly sluchu.

Vnímám jsem negativně i fakt, že se zákon oproti dosavadnímu ještě více stylizuje do suché právní normy, ve které není místo pro kreativitu, autorský podíl architektů, pro urbanismus v původním slova smyslu, s fantazií a s aktivní účastí občanských komunit obcí, pro které jsou územní plány vytvářeny. Jak by se mohli občané obce ztotožnit s územním plánem, který jim pořizuje nikoliv jejich radnice, ale obec jiná, obdařená příslušnou pravomocí, někdy i dost vzdálená? Pak je takový nástroj nutně oslaben v účinnosti a vymahatelnosti. Není to nástroj „seberegulace ve společném zájmu“, ale zevně vnášené regulace, jako tomu bylo do roku 1992. Je to dokonce krok zpět oproti dnešnímu stavu, nastolenému novelami původního zákona, kdy si každá obec pořizuje územní plán obce sama. Hlavní námitku proti ponechání pořizování na obcích a chápání územního plánu jako nástroje samosprávy, totiž nedostatečnou garanci kvality, lze přeci řešit jinak, než odebráním této logické kompetence obcím. Jednak důsledným uplatňováním kontrolní role odborníků státní správy při projednávání zadání, konceptů a návrhů územně plánovací dokumentace, jednak obrannými mechanismy před „neumětelstvím“ prostřednictvím autorizace a nástrojů České komory architektů při stížnosti

na nekvalitu výstupů práce architektů. Všechny ty pomocné, jen zdánlivě demokratické a odborné orgány, navrhované v novém paragrafovaném návrhu stavebního zákona, jako „rady udržitelného rozvoje“ při obcích s rozšířenou působností, poctěných pořizovatelstvím, budou pořízení a schválení územních plánů spíše komplikovat, než mu pomáhat. Stavební zákon tak nemůže plnit jednu z podmínek vládního zadání, aby byl jednodušší, praktičtější, aniž je to na úkor ochrany veřejného zájmu. Jenže jsem se loajálně držel vykázaných mezí mého angažmá ve skupině jen za životní prostředí a domníval jsem se, že tohle přeci musejí vnímat hlavně kolegové z vnitřní a z MMR, jakož i další připomínající místa. Ta však při projednávání věcného záměru zákona kupodivu nijak výrazně neprotestovala a pak už byly takové připomínky a námitky snadno shazovány ze stolu poukazováním na rozpor se schváleným věcným záměrem zákona.

Když dnes čtu připomínky Svazu měst a obcí, krajů, jednotlivých obcí, nevládních organizací a České komory architektů, mohl bych pociťovat satisfakci, že na má slova a názory došlo. Byl jsem v meziresortní pracovní skupině i v pracovní skupině uvnitř MŽP pro stavební zákon jako mezi mlýnskými kameny a nakonec jako „rušivý a nepřizpůsobivý element“ z MŽP vyštván, takže jsem jakýkoliv vliv na nový stavební zákon a jeho prováděcí předpisy už ztratil. Netěší mne ale, že to může znamenat zase značný časový odklad, dojdou-li konečně námitky a připomínky samospráv, laické i odborné veřejnosti sluchu. Znamenalo by to totiž nutnost přepracovat již vládou schválený věcný záměr zákona a nepokoušet se vůbec stávající paragrafované znění předložit do Parlamentu. Tlak obcí, krajů i odborníků by však mohl u poslanců a senátorů být vnímán a vyslyšen spíše, než zjevný zájem státního úřednictva ponechat si co nejvíce rozhodovacích pravomocí a funkčních míst pro správu věcí veřejných, v rozporu s demokratickou tendencí posilovat funkci samosprávy.

Stavební zákon je však zejména ve své části věnované územnímu plánování tak důležitý z hlediska ochrany veřejných (to je nám všech společných) zájmů, že by se jeho projednání a schválení nemělo úspěchat a příslušné orgány by měly být schopné reflexe nepříznivé odezvy ze všech stran k zamyšlení, zda to je takhle opravdu dobře. Zákon by měl vydržet bez podstatných úprav a přispět ke stabilizaci praxe v nových podmínkách. Optimální by bylo, kdyby platil stejně jako dosavadní zákon alespoň 25 let. Obávám se, že ve stávající navržené podobě na to nemá naději, i kdyby ho Parlament schválil. Při přemýšlení o jiném by nám měl pořad být bližší, už z hlediska historických souvislostí, samosprávný model rakouský nebo švýcarský, než etatistický model francouzský. Tohle přesvědčení mi nikdo nevezme. Ostatně ani v rukách státních orgánů není kvalita výkonu státní správy, zejména po likvidaci okresních úřadů, zaručena. Podléhá čím dál víc politickým a někdy i diletantským tlakům a kvalitě veřejné správy v nových podmínkách se tedy musíme učit všichni. Kéž by nám to netrvalo příliš dlouho.

Ing. arch. Martin Říha

5. RŮZNÉ ZAJÍMAVÉ, POUČNÉ I ZÁBAVNÉ

5.1 Ohlédnutí za třiceti „ekologickými“ lety

Přetištěno z Econnectu

V minulém roce vyšel po dlouhém odkladu úryvek z mé čtenářsky nejúspěšnější knihy v angličtině, *The Embers and the Stars*. Vyšel přepracovaný v češtině pod jménem *Dary noci* u Vladimíra Beneše v nakladatelství Bonaventura. Vyšel jako skutečný bibliofilský skvost, se čtyřmi barevnými lepty Pavla Sukdoláka, nákladem sedmdesáti pěti číslovaných výtisků a s cenou, která sotva přispěje k rychlému vyprodání i tohoto knihomilského nákladu.

Přesto mě práce na překladu přinutila k ohlédnutí. *The Embers and the Stars* byly mojí „ekologickou“ prvotinou, psanou na počátcích environmentálního – či jak jsme tehdy říkali, „ekologického“ – hnutí ve Spojených státech. Od tehdejších počátků jsem ji znovu a znovu promýšlel. Od posledního anglického vydání v roce 1987 jsem se vzpíral novému vydání. Mohl jsem ji několikrát přepsat, avšak vadil mi pocit, že i v prepisu by byla nehotová, nedožitá. Teprve české vydání *Darů noci* mě přinutilo k ohlédnutí. Tak vznikl doslov, který je zároveň zpovědí myšlenkového vývoje třiceti let environmentálního úsilí. Tu je...

Doslov po čtvrt století

Knih *The Embers and The Stars*, doslova „Řeřavé uhlíky a hvězdy“, vznikala v roce 1977 na lesní samotě v obci Sharon ve spolkovém státu New Hampshire, kde jsem pryskyřici slepoval střípky roztržitého života a velmi amatérsky stavěl domek. Nebyl to žádný zálesácký srub podle Jacka Londona, jen skromné přístřeší v mezích mých tehdy velmi omezených zdrojů a útočiště po životním ztroskotání. Zavádět elektřinu se ukázalo neúnosně drahé a tak jsem se musel učit znalostem a zvyklostem svých předků – čerpat vodu ze studny, topit dřívím, nakládat a zavařovat a také svítit petrolejkou. Neměl jsem na to žádný „ekologický“ recept. Jen nouze mě učila housti. Poněkud nečekaně jsem se přitom přiučoval i něčemu jinému, svítit méně, žít šetrněji, méně se vnučovat a více naslouchat svému osvětí. Hledal jsem v přírodě útočiště, avšak postupně jsem se učil přistupovat k ní s úctou a pečovat o ni.

Protože jsem člověk od pera, začal jsem si psát poznámky. Bez elektrického světla jsem po večerech vasedával před domkem a pozoroval, jak z řeřavých uhlíků v ohništi stoupají jiskry ke hvězdám. Bez ústředního topení jsem vstával časně, abych zatopil a nanosil vodu. Pak jsem psával, třeba na třicet listů o tom, jak taje sníh, a také o tom, jak se člověk vypořádává s porážkami života. Z toho vznikla kniha *The Embers and the Stars*, která se zas poněkud nečekaně stala v angličtině mou nejčtenější. Prodává se dodnes, i po čtvrt století.

Přesto jsem ji odmítal převést do češtiny. Jako důvod jsem uváděl nedostatek času, a nebyla to jen výmluva. Zadat ji někomu k překladu jsem nemohl. Jsem nejen anglický, nýbrž i český spisovatel. V obou jazycích mám svůj výrazný styl a vypravěčský tón. I sebelepší překlad – a samizdatový překlad manželů Šimečkových byl skutečně vynikající – by nebyl můj. Čtenář mého textu, který překládal někdo jiný, by mohl právem protestovat, že tohle přece není Kohák. Sám bych však tuto knihu těžko překládal, a nejen z časové tísně. Je to přece jen kniha jednoho údobí mého života. Od té doby jsem toho tolik prožil! Dnes bych ji musel přepsat tak, jako jsem přepsal tento výběr, abych podchytil něco z toho, co jsem se naučil za čtvrt století života.

V těch drobných, zdánlivě bezvýznamných změnách by se odráželo daleko složitější a mnohotvárnější pojetí přírody a místa člověka v ní. Když jsem v polovině sedmdesátých let

stavěl svůj domek, přírodu jsem spíš procit'oval než promýšlel. Tehdy porážka ve Vietnamu i porážky v osobním životě zpochybnily mnoha mladým Američanům životní scénář, který se zdál být naprosto samozřejmý od padesátých let. Ti tehdy odcházeli do lesů – a já s nimi – hledat své ztracené kořeny a nový, nosnější začátek. Městský svět lidského umu (jsme) vnímali jako místo prokleté odcizením ode všeho spontánního a přirozeného. Zcela v tradici romantiků všech dob jsme po selhání všeho díla lidského umu hledali obnovu v přírodě.

Tu přírodu jsme příliš neznali. Byli jsme městští lidé, byť ve městě nešťastní. Příroda se nám jevila jako útěšná náruč temné paměti všeho. Její tajuplný rytmus a řád jako by nabízely klíč ke ztracenému ráji. Chtěli jsme obnovit přirozené vztahy, žít přirozeně, v přirozeném rytmu přírody. Cyklus dne a noci, nenarušený umělým elektrickým světlem, se nám stal přímo symbolem přirozeného života, spolu s litinovými kamny, pro která jsme na zimu sami káceli, řezali a štípali dříví. Chtěli jsme se ujistit o vlastní platnosti tím, že co jsme jen mohli, to jsme vytvářeli poněkud amatérsky vlastníma rukama. Holdovali jsme všemu, co se nám jeвило jako přirozené. Poctivá kůže a voňavé dřevo místo umělých hmot se staly dalším symbolem. Po selhání strategie pokroku, elektřiny a páry jsme vědomě volili strategii návratu k přírodě a přirozenosti.

Ve zpětném pohledu si uvědomuji, že stáhnout se do úkrytu a lízat si rány nepředstavuje alternativní životní strategii, avšak může to být strategie osobní psychohygieny, přežití a obnovy. Vždycky za ni budu vděčný. V následujícím desetiletí jsme si však začali uvědomovat, že příroda není jen tajuplné lůno životní obnovy, nýbrž sama ohrožený přírodní druh. Začali jsme si uvědomovat, že návrat k přírodě nestačí, protože civilizační vývoj zajišťuje, že brzy nebude k čemu se vrátit. Začali jsme si všímat hynoucích lesů a trpících zvířat – a také exhalátů svých kamen. Kůže přestala být symbolem přirozeného života a stala se symbolem týrání zvířat. Vyhledávali jsme pásky, tašky a boty z umělých hmot, do svých kamen na přirozené dříví jsme zabudovávali nepřirozené katalyzátory. Životní strategii návratu k přírodě nahradila strategie péče o přírodu.

Ta doba pro nás byla věkem flanelových košil. Naším hrdinou se stal lesník a ochranář, smyslem našeho konání náprava škod, které jsme na přírodě napáchali. Po romantickém narcisismu sedmdesátých let jsme si připadali jako znovuzrození. Ostatně když se člověk přestane hloubat ve svých pocitech a začne pečovat o druhé, je to opravdu osobní obrození. A tak jsme vysazovali stromky, pročišťovali vodní toky, krmili zvěř, kosili opuštěné louky. Po strategii návratů nastoupila strategie péče. Ač jsme si toho nebyli vědomi, přešli jsme v podstatě od mentality lovců/sběratelů, kteří v přírodě viděli všemohoucí, všeobnovující Matku všeho života, k mentalitě pastevců a zemědělců, pro které je příroda nástrojem obživy a předmětem péče.

Devadesátá léta znamenala další posun v našem vnímání přírody. S nástupem neoliberalismu a globalizace jsme si uvědomili, že problém není jen osobní, nýbrž civilizační. Nestačí osobní skromnost a péče o přírodu. Je třeba se zamyslet nad scénářem naší civilizace. Pokud osou vývoje zůstává nekonečné navyšování hmotné spotřeby v konečném světě, nutně spějeme k záhubě. Je třeba si vážít hodnot, které nevyžadují pustošení světa. Je třeba hledat způsoby soužití s přírodou, které by byly trvale udržitelné. Nejde tedy o „návrat k přírodě“, ani o „ochranu přírody“, nýbrž o dlouhodobě udržitelné soužití lidského živočišného druhu se světem všeho života.

Z této perspektivy se sruby a domky, které jsme kdysi stavěli na lesních samotách, jeví jako škodlivé zásahy do celistvosti biotopů a kamna na dříví jako ekologicky neospravedlnitelný způsob otopu. Nestačí, aby něco bylo přirozené. Nestačí ani, aby to bylo šetrné vůči přírodě.

Není možné dál žít podle budovatelských představ padesátých let s konzumním dodatkem a retušovat ekologicky zhoubný životní styl zvýšenou citlivostí vůči přírodě a šetrnější technologií. Je třeba, abychom celkově volili dlouhodobě udržitelný způsob života.

Tehdy jsme se začali zabývat problematikou hromadné kolejové dopravy, recyklací odpadu, emisemi skleníkových plynů, způsoby osídlení a vším, čeho je třeba, aby lidé mohli uspokojit své legitimní potřeby, aniž by upřeli možnost obdobného uspokojení jiným druhům života či nezvratně poškodili předpoklady života na zemi. Blahobyť za cenu bezpráví není trvale udržitelný. Nejen vytváří lidské utrpení, nýbrž vede k ekologicky zhoubným válkám. Války nejsou trvale udržitelné, stejně jako mír vykoupený bezprávím. Ani lidský život není trvale udržitelný, pokud je jeho smyslem zvyšování hrubého sociálního produktu na osobu a ne svoboda, spravedlnost a láska. Z hledání obnovy v přírodě jsme přes péči o přírodu dospěli k morální odpovědnosti za přírodu a nakonec k morální odpovědnosti za dopad naší činnosti na přírodu jako k základnímu environmentálnímu čili „ekologickému“ postoji.

Je tak základní reorientace v mezích lidských možností? Nevím. Řada vědců má za to, že ne, že nadešel čas, aby lidstvo ustoupilo ze světové scény a uvolnilo prostor méně ničivému druhu. Náš lidský druh se dostal na pokraj zkázy bezmyšlenkovitou honbou za okamžitými individuálními výhodami. Jsme schopní domýšlet následky svých rozhodnutí a jednat podle toho? Než otočíme klíčkem u auta, jsme schopní domyslet vztah svých výfuků a skleníkové vrstvy a dát přednost veřejné dopravě? To mi dnes připadá jako otázka daleko naléhavější než ty, jimiž jsem se zabýval v knize *The Embers and the Stars*.

Přesto myslím, že náměty spolucítění s přírodou si zachovávají určitou nadčasovou platnost. Jistě, osud lidstva nemůžeme přenechat pudovým pohnutkám z hlubin nevědomí. V otázkách tak stěžejních je naléhavě třeba, abychom rozhodovali na základě rozumové reflexe a projekce. Tolik potvrdila naše zkušenost s nacistickým iracionalismem s konečnou platností. Avšak je třeba, abychom svoji rozumovou reflexi a projekci neumísťovali v abstraktním časoprostoru teoretické vědy, nýbrž ve světě ustavovaném životem, prolnutém smyslem a hodnotou. *The Embers and the Stars* představovaly pokus o takový hodnotový náhled či podle Husserla *Wertnehmung*. Možná zkoumání morálního smyslu přírody – tak zněl podtitul knihy v anglickém vydání – představuje určitý přínos k poznávání osnovy a hodnoty a smyslu světa a života.

Snad až dopíši knihy, které jsem si ještě přislíbil, přece jen přeložím či přepíši *The Embers and the Stars* do lahodné češtiny. Zatím nabízím čtenáři tento zlomek dávných časů s připomínkou, že je to nejen zlomek knihy, nýbrž i jen nepatrný zlomek celé velké složitosti té pravdy, která je vždy víc než naše pravdivá slova.

30. 3. 2004 Erazim Kohák

5.2 Jak jsme zelenali v Ekologické sekci

Besídka STUŽ 2. prosince 2003 „Jak jsme zelenali“ vyvolala živý zájem a proto jsme převzali pro naše čtenáře z NIKY č. 1/2004 článek Jarka Stoklasy. Stejně jsme převzali i jeho článek „Jak jsem potkal Pepu“.

My pamětníci se vyznačujeme tím, že si nic nepamatujeme a proto nejčastěji píšeme paměti. Pokoušel jsem se sehnat od pamětníků vzpomínky, konkrétní podklady a údaje, leč zatím se mi to podařilo jen částečně. Budu samozřejmě vděčen každému, kdo si po přečtení tohoto povídání na něco z té doby vzpomene, nebo najde nějaké doklady o Ekologické sekci. Nejlepšími pamětníky historie Ekologické sekce jsou jistě Bedřich Moldan a Václav

Mezřický nejen proto, že jsou mladší, ale zejména proto, že u toho byli od samého začátku. Ale kdo chce vědět, jak jsme zelenali všichni kolem životního prostředí v době normalizace, ať si přečte skvělou knížku Miroslava Vaňka: Nedalo se tady dýchat, kterou vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v roce 1996

Tam se dočte, že jako dozvuky Pražského jara schválilo Prezidium Československé akademie věd 7.5.1969 vytvoření České společnosti ekologické při ČSAV a 19. srpna 1969 předložilo návrh stanov Ministerstvu vnitra. To příjem potvrdilo 17.10.1969 a tím to pochopitelně skončilo.

Od první poloviny sedmdesátých let jsme se scházeli Bedřich Moldan, Václav Mezřický, a já a později i Pavel Trpák a diskutovali jsme o potřebě nějak rozšířit zájem biologických věd od čistě přírodovědního přístupu ekologie organismů k poněkud širšímu interdisciplinárnímu pohledu, který jsme považovali za základní předpoklad pro konkrétní řešení narůstajících problémů životního prostředí. Hledali jsme nějakou platformu, kde bychom se mohli stýkat odborníci z různých vědních oborů a diskutovat na toto téma. Proto jsme v roce 1976 vytvořili přípravný výbor s Bedřichem Moldanem v čele a pokusili jsme se založit Ekologickou společnost při ČSAV. Záhy se ovšem ukázalo, že představa založení samostatné Ekologické společnosti je naprosto nereálná. Tehdy dokonce ekologie nebyla uznána ani jako vědecký obor!

Konečně nastala dlouho očekávaná chvíle a do posluchárny Katedry botaniky nižších rostlin Přírodovědecké fakulty UK v Benátské ulici byla svolána Prof. Hadačem a Dr. Dykiovou na 7. 12. 1978 ustavující schůze **Ekologické sekce Biologické společnosti při ČSAV**. Předsedou byl zvolen Prof. Emil Hadač a členové Bedřich Moldan (tajemník), Václav Mezřický, Pavel Trpák, Věrek Samek, Jaroslav Stoklasa, možná i někdo další. Postupně přibyli Zdeněk Stáhlík, Hanka Rambousková, Igor Michal, Rudolf Kolářský, Mirek Martiš. Určitě jsem na někoho zapomněl, nebo někoho přidal a byl bych vděčen, kdyby se připomněl sám a nebo mi ho někdo připomněl. V osmdesátých letech se výbor postupně rozšířil o Evu Kružíkovou, Josefa Vavrouška, Ivana Makásku (snaha o využití NIKY) a podle zápisu z plenární schůze Ekologické sekce dne 16. 3. 1989 na ČVUT byli již členy výboru i Vladimír Ira ze Slovenska, Hana Librová z Brna, Vladimír Ondruš, Jan Těšitel a Bohumil Ticháček .

Členskou základnu Ekologické sekce tvořilo ze začátku jen asi 20 až 30 odborníků z vědeckých a odborných ústavů, ale jejich počet se rychle rozrůstal a v roce 1989 končila s více než 400 členy. Základem činnosti byly přednášky a diskusní odpoledne v knihovně Valdštejnského paláce zprvu orientované na biologicky pojatou ekologii. Postupně se ale čím dál více prosazoval interdisciplinární přístup včetně společenských věd, protože se nejen zjišťoval hrůzný stav životního prostředí jako důsledek „neustálého rozvoje socialistické společnosti ke šťastným zítřkům“, ale hledala se i řešení. A ta byla zejména ve společenskovědní sféře. Tento přístup vyvolal rostoucí zájem odborné i širší veřejnosti. Naše semináře navštěvovali nejen odborníci, ale i disidenti a nakonec trvale i jeden tajný spolupracovník StB, o kterém jsme ovšem věděli.

Záhy jsme usoudili, že dvouhodinový seminář neumožňuje zvládnout širokou diskusi a proto jsme se rozhodli čas od času uspořádat dvou až třídní semináře mimo Prahu, kde bychom se mohli na práci lépe soustředit. Tato sympozia se postupně stala výbornou tradicí, protože umožnila nejen prezentaci názorů na přednáškách, ale hlavně cenné neformální interdisciplinární diskuse při jednáních, zejména večer. Byla to:

20.–24. října 1980 Klínovec „*Vybrané problémy přírodního potenciálu a využití*“

krajiny“. Součástí sborníku byla i Zpráva Římského klubu Konec věku plýtvání, která jinak nemohla oficiálně vyjít.

4.–8. října 1983 Jánské lázně „*Ekologické podmínky a bariéry společenského rozvoje ČSSR*“ a přílohou byla tehdy čerstvá zpráva pro prezidenta Reagana Global 2000.

3.–5. února 1986 Kosova Hora (rekreační zařízení Generální prokuratury!):

„*Sociologické a ekonomické souvislosti ekologického problému*“ (zde přednášel i Václav Klaus a Tomáš Ježek)

1.–3. února 1988 Kosova Hora : „*Vývoj životního prostředí v ČSSR*“

14.–16. února 1989.:Kosova Hora: „*Životní prostředí a přírodní zdroje*“

(v obou těchto seminářích byl vypracován ve skupinách závěrečný materiál))

Semináře ES v Jánských Lázních v říjnu 1983 se zúčastnil přednáškou i Ing. Václav Nešvera, který byl poradcem předsedy vlády Štrougala. Na základě toho, co tam slyšel prohlásil, že je nutno vypracovat zprávu o stavu životního prostředí, protože „nahore“ nevědí, jak je situace kritická. Požádal výbor ES, aby sestavil tým, který by ji vypracoval. A tak autoři Hadač, Illner, Kolářský, Mezřický, Moldan, Samek, Stoklasa, Symon, Šram, Trpák zpracovali na jaře 1984 pro stranu a vládu „Rozbor ekologické situace v Československu“.

Přes disent se zpráva dostala ven a publikoval ji Le Mond, vysílání Svobodné Evropy a Hlasu Ameriky. To byl ovšem průšvih a následovalo četné vyšetřování na StB, vrácení 20 autorských výtisků, z nichž jeden chyběl a ostatní byly stejně rozešité ve hřbetě. Takže se sice nic nezjistilo, ale komplikace se pro některé z nás táhly až do listopadu 1989. O poslední originál, který se mi podařil ulít, jsem přišel na výstavě Deset let péče o ŽP v roce 1999. Pokud někdo má kopii tohoto materiálu, prosím o zapůjčení pro archiv. Oxeroxuji a čestně vrátím.

Ekologická sekce vypracovávala i četné odborné posudky a vyjádření pro různé vědecké ústavy a instituce, ministerstva a Prezidium ČSAV. Později v osmdesátých letech se snažila prosadit své názory i v tisku, rozhlasu a televizi. V tom jí pomáhala řada obětavých novinářů, kteří často riskovali svá zaměstnání. Byli to zejména Karel Houdek z rozhlasu, Pavel Miňovský z Lidové demokracie, Karel Merhaut a Jan Jelínek z Mladé Fronty, Inka Čekalová z Rudého Práva, Čestmír Klos z časopisu Krkonoše, Božena Jirků v ČsT Praha, Petr Amler v ČsT Ostrava, Tomáš Jančařík a někteří další na které si teď nemohu vzpomenout, přestože i jim určitě patří vzpomínka a dík.

Rozvíjely se i různé malé i velké bitvy o jednotlivé lokality a case-studies, ale šířily se i informace o skutečném stavu ŽP. Nejznámější akcí byla bitva proti lanovce na Sněžku, která se v poslední době znovu rozpoutala. S Litvínovskými Brontosaury Pakostou a Brožíkem jsme bojovali proti likvidaci zámku Jezeří těžbou uhlí, která měla postihnout i svahy Krušných hor. Podařilo se zastavit kanalizaci říčky Stropnice která měla být „rekultivací“ za Temelín, zúčastnili jsme se akcí proti postavení přehrady na Berounce v CHKO Křivoklát, proti průtahu městského okruhu pražskou Stromovkou. Ke konci se k nám přidávaly i další organizace, zejména ČSOP, případně my k nim. Některé bitvy jsme samozřejmě prohráli např. výstavbu autodromu v lesích u Brna, přestože byl pro Formuli 1 již hotový okruh v Mostě na výsypce. V r. 1988 Josef Vavroušek uveřejnil článek v časopisu NIKA proti výstavbě vodního díla Gabčíkovo, což dokonce vyprovokovalo Rudé Právo k velice ostré reakci a vlastně tím udělalo Nice popularitu. NIKA a její šéfredaktor Ivan Makásek byla ostatně naše hlavní otevřená a odvážná platforma pro informace o životním prostředí.

V souvislosti s perestrojkou a glasností se začaly dít i zajímavé věci i v ÚV KSČ. Vedoucí tajemník jeho 13. oddělení pro bezpečnost, vojsko a právní otázky soudruh Rudolf Hegenbart,

bývalý místopředseda vlády ČSR a předseda Rady vlády pro ŽP atd. nám kdysi pomohl zachránit Jezeří a tak znal Litvínovské Brontosauy Pakostu a Brožíka. Protože cítil, že by na velice aktuální problematice životního prostředí mohl získat mezi lidmi popularitu a tím i politickou moc, vyzval je v roce 1988, aby dali dohromady skupinu odborníků přes životní prostředí.

V únoru 1989 byla v partajním hotelu Praha schůzka, které se zúčastnili kromě Hegenbarta i tehdejší ministr vnitra a životního prostředí (to bylo opravdu dobré spojení!) Jireček, ministr Loebl, akademik Rosický za Českou národní radu a ČSAV. Pozváno bylo asi 20 odborníků z různých ekologických organizací a z Ekologické sekce. Hegenbart žádal otevřené informace o stavu životního prostředí. My jsme žádali imunitu, abychom mohli říkat, co si myslíme. Za Ekologickou sekci vystoupil Moldan, který hovořil o stavu životního prostředí, Mezřický, který zhodnotil právní stav a jeho nedostatky, Vavroušek mluvil o organizačním uspořádání řízení a já jsem upozornil na nedostatek ekonomických nástrojů. Na požadavek Hegenbarta jsme slíbili, že skupina zpracuje všechny podklady do června..

V červnu byla opět schůze na které ale Hegenbart chyběl, snad pro nemoc. Byl tam však generální prokurátor, ministr vnitra a ŽP, akademik Baruš za ČSAV a Federální shromáždění a další. Přednesli jsme své návrhy na řešení včetně Mezřického návrhu zákonů a na zřízení Správního soudu na řešení chyb správních orgánů, Vavrouška na organizační řešení a zřízení ministerstva ŽP, já na ekonomické nástroje atd. To vše vyvolalo bouři odporu papalášů, zejména toho generálního prokurátora a Baruše. a prakticky rozprášení naší skupiny.

To byla totiž doba, kdy se už v partaji tvořila dvě křídla a my jsme se dostali od toho lepšího pod to horší, které se nás snažilo pořádně zmačknout. Naštěstí začali mít soudruzi dost starostí mezi sebou a nakonec, jak známo, ta slepice snesla v křečích zdánlivě neškodné ovoce, dvě třešničky. Ale teď ta slepice začíná být opět nebezpečná, začíná si načechrávat peří a je velké nebezpečí, že začne snášet dračí vejce. Kukaččí už nasadila do ostatních partají dávno. Ale vraťme se do nadějného roku 1989.

Začátkem prosince byl na návrh ČSOP a Ekologické sekce Bedřich Moldan pozván k tehdejšímu předsedovi České vlády Pitrovi, který mu nabídl ministerské křeslo. Než Bedřich stačil vyjmenovat všechny podmínky, za kterých by to vzal a vypít nabídnuté kafe, byl za dveřmi jako ministr. Na druhý den ráno svolal prakticky výbor Ekologické sekce na předsednictvo vlády, kde dostal dvě místnosti pro nové ministerstvo životního prostředí a jmenoval nás všechny „kolegiem ministra“. Tím dnem prakticky skončila Ekologická sekce Biologické společnosti při ČSAV jakýmsi neoficiálním rozpadem, protože si Bedřich vzal většinu členů výboru sebou do vedoucích funkcí na ministerstvo,

Posledním jejím výkřikem byl ještě seminář v Planetariu a na Filozofické fakultě UK v lednu 1990 s názvem „Otázky řízení péče o ŽP a hospodaření s přírodními zdroji“, Zde byly na základě minulé práce v pracovních skupinách připraveny pro nové ministerstvo komplexní právní, ekonomické, organizační a další nástroje které mohly být okamžitě aplikovány. Byly shrnuty do poslední publikace Ekologické sekce pod názvem „Strategie trvale udržitelného rozvoje“. Pak se ještě členové Ekologické sekce významně podíleli na Zprávě o stavu životního prostředí v ČR (Modrá kniha) a na Programu ozdravení životního prostředí ČR (Duhová kniha), ale to už většinou jako úředníci ministerstva.

Člen výboru ES Josef Vavroušek zasedal od začátku v Občanském fóru v Laterně Magice a v červnu 1990 se stal předsedou Federálního výboru pro životní prostředí a vzal si tam další odborníky z Ekologické sekce a ekologického hnutí.

Pokoušeli jsme se ještě v roce 1990 založit ze zbytku členů Ekologické sekce Ekologickou společnost při ČSAV nebo Ekologický klub, leč marně, protože většinou už byli členové v různých významných funkcích a absolutně neměli na nějaké semináře čas. Teprve po skončení této bouřlivé polistopadové etapy v roce 1992 založil Josef Vavroušek na troskách Ekologické sekce Společnost pro trvale udržitelný život, která v její činnosti velice úspěšně pokračuje podobnými besídkami a zpracováváním stanovisek v nových podmínkách, posílána o nové, mladé tváře.

Když máme zhodnotit naši činnost v době normalizace, zdá se mi, že jsme se chovali tak trochu jako Čeští bratři. Mezi sebou jsme si říkali svou pravdu a scházeli se v Drábských světničkách na Kosově Hoře a schovávali se před Koniášem. Neměli jsme chuť jít přes Růžový palouček, ani se postavit čelem proti vrchnosti jako Kozina. Pokusili jsme se vrchnosti říkat pravdu a dostali jsme po nose. Ale nebyli jsme ochotni vzít na sebe zlatem krumplovanou livrej a klanět se jako pan Franz na zámku, nebo dokonce dělat drába. A tak jsme chodili do roboty a vzájemně se ujišťovali o své pravdě. A teď, když konečně máme tu svobodu a navíc nám sem fouká zvenku, často bohužel moc dobře nevíme, jak svou pravdu prosadit a někdy se i hádáme, která je ta pravá...

Jaroslav Stoklasa

Besídka STUŽ 2. 12. 2003

a psáno pro časopis NIKA duben 2004

5.3 Jak jsem potkal Pepu

Jednou někdy na začátku osmdesátých let za mnou do oddělení antropoekologie v Ústavu krajinné ekologie ČSAV v Malé plynární přišel takový vysoký sympatický mladík a velice zdvořile mě požádal o nějakou literaturu k problematice životního prostředí se zaměřením na ekonomii a na rozhodování. Už nevím, kdo ho za mnou poslal, ale byla to zhruba parketa, kterou jsme v našem oddělení brousili. Tak jsem mu půjčil několik prací z literatury a věnoval pár svých separátů a očekával jsem, že od něj mám na dost dlouho pokoj.

Leč neuplynulo snad ani čtrnáct dní a ten hoch se objevil znovu, vrátil mi zapůjčené materiály a chtěl další. Z rozhovoru jsem ke svému překvapení poznal, že to, co jsem mu půjčil nebo věnoval nejen přečetl, ale věděl, co v tom je a jak je to myšleno. To mě dost mile překvapilo a samozřejmě jsem mu půjčil další literaturu a pak jsme se o ní bavili a poznal jsem, že je to velice rychle chápající kluk s velkým zanícením pro věc. Nastoupil do VÚVTR, což byl Výzkumný ústav vědecko technického rozvoje, patřící Federálnímu ministerstvu pro technický a investiční rozvoj. Tam dostal na starost právě problematiku životního prostředí, která v té době začala být pro „stranu a vládu“ dosti palčivá.

Ekologická sekce Biologické společnosti ČSAV totiž v roce 1984 zpracovala Zprávu o stavu životního prostředí v ČSSR a předala ji „straně a vládě“. Současně se jí podařilo dostat ven a vyšla nejen v Le Mondu, ale vysílala ji na pokračování Svobodná Evropa a Hlas Ameriky. To byl ovšem průšvih, protože se občané dozvěděli, v čem žijí. A tak politici museli udělat různé úlitby a proto, kromě jiného, vytvořili při VÚVTR oddělení, které mělo zkoumat co s tím. A tam dostal v roce 1984 tento tzv. státní úkol Pepa Vavroušek.

Jenže ten se ho ujal s velkou vervou. Vytvořil asi dvaceti až třicetičlenný poradní tým z nejlepších odborníků přírodních a společenských věd v té době u nás. Ten měl za úkol vypracovat návrh na změny v řízení životního prostředí. Po několika seminářích a vypracovaných dílčích zprávách zpracoval Pepa závěrečnou zprávu, která byla tak dobrá, že nikdy za minulého režimu nebyla realizována. Knižka s charakteristickým názvem „*Životní prostředí a sebeřízení společnosti*“ byla připravena k vydání v září 1989 a proto mohla vyjít hned v dubnu 1990. Byla základem pro další řízení péče o životní prostředí. Bohužel je dosud nerealizovaná v plném rozsahu. .

Samozřejmě, když jsme poznali, co je Pepa zač, najmenovali jsme ho v polovině osmdesátých let do výboru Ekologické sekce Biologické společnosti ČSAV. Ta organizovala každý měsíc semináře a jednou ročně velká odborná sympozia k problematice životního prostředí. Z nich se publikovaly velmi zajímavé materiály a přidávaly se i překlady nejnovějších zahraničních publikací. Ekologická sekce v té době byla hlavním informátorem odborné i laické veřejnosti o stavu životního prostředí a jeho řešení. Pepa tam dokonale zapadl. Na začátku roku 1989 se aktivně zúčastnil i schůzky s tajemníkem ÚV KSČ Rudolfem Hegenbartem, který v rámci „perestrojky“ chtěl na problematice životního prostředí získat politické ostruhy. Vylíčili jsme mu velice otevřeně skutečný stav hrozivých problémů a on na nás chtěl vypracování návrhů na řešení. Leč nakonec naše pracovní skupina byla konzervativním křídlem v partaji rozprášena.

Už v průběhu roku 1989 Pepa byl jedním ze zakladatelů Kruhu nezávislé inteligence. A samozřejmě byl u vytvoření Občanského fóra a zasedal od začátku v Laterně Magice. V polovině roku 1990 byl jmenován do funkce ministra a předsedy Federálního výboru životního prostředí a vytvořil příslušné ministerstvo.

Když jsem odešel z českého Ministerstva pro životní prostředí, nabídl mi, abych od ledna 1991 k němu nastoupil jako poradce. Byla to opravdu velice dobrá a radostná spolupráce, protože Pepa byl naprosto neformální ministr. Samozřejmě chodil domů pěšky a přes rameno měl tu svou známou odřenou četnickou tašku, ve které si nesl materiály k prostudování. Kdo ho potkal v jeho zelené bundě a džínách, jistě by nevěřil, že je to pan ministr. Když jsem k němu přišel někdy večer do kanceláře, našel jsem ho, jak si po celém dnu rovná v obleku záda vleže na podlaze, má zuté boty a v této poloze se mnou projednával příslušné záležitosti. Byl neuvěřitelně přátelský ke všem svým spolupracovníkům a všichni bychom se přetrhli, když si něco vymyslel. A vymýšlel si toho hodně.

Nejslavnější příklad takového vymýšlení bylo jeho rozhodnutí svolat v roce 1991 všechny evropské ministry životního prostředí na Dobříš. Pepa během tohoto setkání navázal s většinou z nich naprosto neformální vztahy a určitě to také přispělo k úspěchu jednání. Dobříš se stala pro evropské životní prostředí pojmem a položila základ pro budoucí spolupráci a setkávání ministrů životního prostředí a pro utvoření Evropského centra pro životní prostředí, což obojí funguje dosud.

Kromě jiného se nám také podařilo přesvědčit osobního tajemníka britského Prince Charlese, který se zabývá i problematikou životního prostředí, aby při své návštěvě České republiky v roce 1991 navštívil i zámek Jezeří u Mostu. Ten se za minulého režimu podařilo zachránit jako významnou kulturní památku před likvidací těžbou. Doufali jsme, že až uvidí, v jak katastrofálním stavu zámek po opuštění vojskem je, přispěje nějakou tou librou na jeho obnovu.

Součástí oficiální návštěvy byla večeře na Hradě, při které Pepa s Evou seděli u hlavního stolu s Princem Charlesem a Dianou, s panem prezidentem Havlem a paní Olgou a s dalšími nejvyššími představiteli státu. Druhý den se na Ruzyni konalo oficiální rozloučení včetně červených koberců a Čestné hradní stráže a Charles odstartoval se svým letadlem, které sám pilotoval. Za chvíli přistál na letišti v Žatci. Návštěva Jezeří byla totiž více méně soukromá po skončení oficiální části. Bylo to poprvé, kdy představitel západního státu přistál na vojenském letišti ještě fungující Varšavské smlouvy. Po vystoupení ho vítal Pepa jako starého kamaráda. Pak jsme jeli přes měsíční krajinu Severočeské uhelné pánve se zastávkami, které princem očividně otřásl. Stav zámku byl pro něj dalším otřesem. Leč odletěl z Žatce a ani Pepův šarm z něj žádné libry nevyrazil.

Po prohraných volbách v roce 1992 musel Pepa odejít od rozdělané práce, což pro něj byl určitě největší šok. Přešel nejprve do Ústavu aplikované ekologie v Kostelci n.Č. lesy, později pak na Fakultu sociálních věd UK, kde předával své znalosti mladé generaci. Měl již připraven projekt založení samostatné Katedry sociální ekologie (Ekologie člověka), jeho práci dokončil až Ivan Rynda.

Ekologická sekce skončila svou činností prakticky hned po Listopadu, protože většina členů jejího výboru se ujala různých funkcí na obou ministerstvech životního prostředí, která vedli Moldan a Vavroušek. Všichni ostatní členové se s nadšením té doby vrhli na různé úkoly, spojené se zlepšováním životního prostředí. Ale všem nám chyběla možnost setkávání a diskutování o nejrůznějších ekologických problémech, jak jsme na to byli zvyklí. Proto v roce 1992 založil Pepa na troskách Ekologické sekce Společnost pro trvale udržitelný život a stal se jejím prvním předsedou. Ta pokračuje v tradici besídek Ekologické sekce ve velice rozšířené podobě dosud.,

Jedno březnové pondělí v roce 1995 jsme měli v podolském Domečku schůzi výboru STUŽ, na kterou měl Pepa přijít. Byl s dcerou Petrou na horolezecké túře na svém milovaném Slovensku a měl se vrátit tak, aby schůzi stihl, ale stále nepřicházel. Eva spěchala domů, protože předpokládala, že jim ujel vlak a přijedou večerním rychlíkem. Bohužel nepřijeli.

Pepovi by bylo letos neuvěřitelných šedesát let.

Jaroslav Stoklasa, duben 2004

5.4 Den „bez“ aut a den bez aut

V letošním roce jsem měl možnost zažít v září hned dvě akce Den bez aut“ – v neděli 19. září v Bruselu a ve středu 22. září v Praze. A jaké je srovnání?

Brusel: Přilétám v sobotu. Na letišti mě vítá obrovský plakát, informující o tom, že v rámci týdne mobility proběhne v neděli den bez aut, že centrum Bruselu bude uzavřeno a doporučující využití posílené městské dopravy zdarma.

V neděli dopoledne během jednání výroční konference EEB vycházíme na Boulevard du Jardin Botanique – jednu z nejvíce dopravně zatížených ulic v centru Bruselu a nestačíme se divit – ulice je prakticky ucpaná – cyklisty. Organizátorům akce přeje i počasí a tak tisíce bruselanů – mladí, staří, rodinky i jednotlivci využívají nejen ulice, ale také všechny židličky venkovních kaváren a restaurací. A všude kola a kola. Bezmotorový provoz je jen občas

narušen průjezdem městských autobusů. Když se na stejnou ulici vracíme po skončení konference, situace se již vrátila do normálu a ulice je opět plná aut.

Praha: Zde byla za Den bez aut určena (tentokrát alespoň shodně Ministerstvem životního prostředí i nevládními organizacemi) středa. Shodou okolností mám tento den jednání na MŽP a tak беру kolo, helmu, výstražnou vestu a vyjždím – Dejvice – Vítězné náměstí – ucpáno, Letná – ucpáno, nábřeží od Palachova náměstí až k Výtoni – beznadějně ucpáno... Ucpáno samozřejmě auty, cyklistu jsem za 11 km cesty potkal jednoho. Na ministerstvu samotném nalézám ve stojanech v budově 3 další kola, před budovou ani jedno. Po cestě z ministerstva do Jinonic potkávám další dva cyklisty. Možná se mi to zdálo, ale asi 3krát mi dává přednost auto i když nemusí (že by aspoň takto někdo vyjádřil podporu Dnu bez aut?). Večer se v televizi dozvídám, že na kolech vyrazili i někteří ministři. Asi nejstatečnější byl Libor Ambrozek, který absolvoval cestu z Vršovic až na Klárov. Fotografie ministra Svobody, promenujícího se na kole po Hradčanech bez helmy ne tak dlouho po vážném úrazu páteře mne zrovna nepřesvědčují.

Vím, že se mnou mnoho lidí souhlasit nebude, ale já si myslím, že daleko účinnější by bylo zorganizovat, obdobně jako v Bruselu, Den bez aut v neděli, kdy by tuto myšlenku „vzalo“ daleko více nejen řidičů, ale také místních samospráv – může-li být přerušena doprava kvůli Mezinárodnímu maratonu, půlmaratonu ap. Ono takové dětské dopoledne, uspořádané na magistrále před Muzeem, by také mělo svou poezii.

Jiří Dlouhý

5.5 Od největší průmyslové havárie v Bhopálu uplynulo 20 let

2. prosince 2004 si asi 30 převážně mladých ekologů na schůzce pořádané českou pobočkou mezinárodní ekologické organizace Greenpeace připomnělo, že v noci z 2. na 3. prosince tomu bude 20 let od chvíle největší průmyslové havárie v lidských dějinách. Stala se v indickém městě v Bhopál a způsobila ji nadnárodní firma USA Union Carbide, v bezohledné honbě za ziskem, jak jinak.

Union Carbide postavila v Bhopálu velkou chemičku na výrobu jedovatých pesticidů. Příliš se jí nedařilo, neboť chudí indiští zemědělci na její drahé a často i nebezpečné pesticidy neměli peníze. Mnohé výrobní kapacity proto odstavila. Nejnebezpečnější ale provozovala dál. Aby ušetřila, neprovozovala všech 6 ochranných systémů. Např. na chlazení ušetřila denně asi 50 USD. Ze stejných důvodů měla vypnutý i systém výstrahy. Osudnou noc uniklo více než 40 t prudce jedovatého metylizokyanátu, dále unikl kyanovodík, tetrachlorethylén, chloroform, těžké kovy ad. Mnozí lidé se udusili v postelích, mnozí další na útěku v ulicích. Onu strašnou noc na následky havárie v Bhopálu zemřelo asi 8 000 lidí. Dalších 12 000 lidí na následky katastrofy zemřelo v uplynulých 20 letech. Na zdraví je postiženo dalších asi 500 000 lidí, dnes už tří generací. Union Carbide po té ukončila činnost v Bhopálu a areál své chemičky zamořený četnými jedy ponechala osudu. I když tehdy byla havarijní legislativa v počátcích, šlo o postup v USA nemyslitelný. Zbavit se odpovědnosti zkusila i fúzí z chemičkou Dow Chemicals, dnes druhou největší chemičkou na světě s majetkem 30 mld. USD.

Když se indickým úřadům ani po pěti letech nepodařilo sjednat náhradu škod soudní cestou, přistoupily na mimosoudní vyrovnání v částce asi 470 mil. USD. Odškodnění činí asi 270–530 USD/osobu, což mnohým postižením nestačí ani na lékaře po dobu 5 let. Odškodnění je to směšné ve srovnání s odškodněním obětí teroristického útoku v New Yorku 11. září 2001, leč Ind prý není co občan USA. Mimosoudním vyrovnáním indická vláda znemožnila, aby se postižení domáhali přiměřeného odškodnění soudní cestou.

Drama tím neskončilo. Areál někdejší chemičky v Bhopálu je střežen jen symbolicky. Místní občané tam chodí krást železo a další kovy, pasou se tam krávy, hrají si tam děti. Vyčištění se dodnes nekonalo. Když tam v r. 1999 vnikli ekologičtí aktivisté s tím, že odvezou alespoň zásoby vysoce toxických pesticidů, byli zmláceni a uvězněni. Do 1 km od chemičky je ve studních jedovatá voda. Přesto se pije. Několik tanků s pitnou vodou bývá přehlíženo. Základní osvěta zčásti negramotného obyvatelstva chybí. Větší část odškodného bylo deponováno na vládním kontě. Teprve teď má být tato část uvolněna a má se za ní mimo jiné stavět vodovod do čtvrtí, či spíše slamů, kolem někdejší chemičky.

Bývalý šéf Union Carbide pan Anderson v USA není k nalezení. Úřady USA tvrdí, že o místě jeho pobytu nevědí. Před dvěma lety poskytl i velký rozhovor. Odpovědnost za tragédii necítí. Jeho adresa v New Yorku je od té doby známa, leč úřady USA prý i nadále nevědí. Nepomáhají ani protesty ekologů USA.

Známý ekologický aktivista V. Vašků, jež byl též zmlácen a uvězněn v Bhopálu v r. 1999, říkal, že se mu v r. 1984 nelíbilo informování o havárii v Bhopálu v ČSSR. Komunistická propaganda, domníval se tehdy. Dnes musí konstatovat, že skutečnost byla v Bhopálu ještě o mnoho horší.

Po besedě jsme vyrazili se svíčkami na Václavské náměstí. Od známé sochy právě odcházela skupina občanů USA, ČR a dalších, jež tam zapalovala svíčky za 100 000 Iráčanů, povražděných v rámci zavádění demokracie v Iráku armádou USA. Bez obětí rozbombardované Fallúdže, jež si nikdo netroufá odhadnout. USA tam nepustili ani pracovníky červeného kříže, byť fotka, jak US vojáci střílí raněné, obletěla svět.

Jan Zeman

5.6 Volič – ignorant?

Noviny nečtu, leda tak titulky novin od těch lidí v metru nebo v tramvaji, kteří bez toho nemohou být. Přestože v hloubi duše vědí, že jsou tam téměř samé virtuální bláboly, nemající s realitou a s věcmi pro lidi důležitými mnoho společného, podléhají tak denně určitému druhu „politického masochismu“. Ale co kdyby jednou...?

Asi proto jsem si několik dnů myslel, že máme nějakého poslance pana Kořistku, který má zvláštní křestní jméno – Kauza. Známí mne vyvedli z omylu a vysvětlili mi, že to je jen nová aféra v naší „vysoké“ (no, spíš nízké) politice. „Aha, tak tedy zase nějaká státem požehnaná rozkrádačka, spíš ale malého rozsahu“ – inspirovalo mne tentokrát příjmení. „Jakápak aféra, to je tady přece normální“. Vyvedli mne i z tohoto omylu. „Jde o pokus o uplácení poslance za účelem shození vlády“. Vida. „Tady je někdo ochoten platit za shození vlády, která se intenzivně shazuje sama? A kdo se této prozíravosti měl dopustit?“ Aha, tak to už je jasné. Jedno profláknuté bratrstvo žárlí na jiné profláknuté bratrstvo, že už je u koryt příliš dlouho a že už pak nebude co „kořistit“. Opět jsem tedy ušetřil za noviny. Nic nového. Vlastně ano. Blíží se prý zase nějaké volby. Koho volit?

Noviny si koupím, až v tramvaji u nějakého čtenáře zahlédnu titulek, že některá politická strana i na čelná místa své kandidátky konečně nominovala lidi, kterých si vážím. Kterí chápou, že do politiky jdou kvůli veřejným, tedy nám všem společným zájmům, nikoliv vlastním prebendám. Nebo že tu vznikl nějaký nový politický subjekt, který na takových lidech dokonce staví. Do té doby jsem „politický ignorant“. Když si mám vybrat, zda jít volit nebo udělat něco užitečného na chalupě, jedu na chalupu. Nebo tentokrát ne? Prý bude zima!

Kája Mařík

5.7 Taky vám někdo pije krev?

A chcete se mu pomstít? – Pak je tato zpráva určena přímo pro vás. Nemusíte kout žádné pikle. Vše už je zařízeno. Již svojí osudovou příslušností k české kotlině máte zajištěnu dokonalou protizbraň. Navždy.

Podle nejmodernějších vědeckých poznatků se zdá, že hojně používané rčení „pije mi krev“ bude nutné co nejdříve důkladně poopravit. Ve hře totiž není nic menšího než smysl a vážnost tohoto lidového úsloví. Sdělením „pije mi krev“ je zcela jasně myšleno, že mě dotyčný „upír“ števe, ubližuje mi a oslabuje mě. Není tu ani náznak toho, že by ničil sám sebe. A v tom je právě ten zakopaný pes.

Důkazem budiž, prosím pěkně, experiment provedený na samém ministru životního prostředí České republiky. Analýza jeho ministerské krve totiž připomíná spíše výrobní seznam chemických látek neratovického podniku Spolana než lékařskou zprávu o zdravotním stavu pacienta. Ano, pan ministr se může pochlubit, že je doživotním nositelem takových zvučných chemických látek, jako jsou kupříkladu DDT, PCB, ftaláty, bromované zpomalovače hoření, hexachlorbenzen a další speciality.

Technokratická loby by samozřejmě tuto kauzu nejraději co nejrychleji zametla pod koberec. Strašidlo přísnějších předpisů v oblasti bezpečnosti práce, v ochraně životního prostředí a v zavádění nových technologií ji již teď dost dobře nedává spát. Takovéto výmysly ekologů a jim podobným znamenají vždy jen nové komplikace v již zavedené výrobě, riziko poklesu zisků, ohrožení konkurenceschopnosti, atd.

Když už tedy celý skandál nelze jednoduše odklidit, nabízí se ještě taktika matení a zpochybnování. Tak spatřil světlo světa i pseudoargument o údajné soukromé záležitosti pana ministra.

Člověk se však nemusí honosit vysokou vědeckou erudicí, aby pochopil, že zmiňovaný člen kabinetu je právě v této záležitosti tím nejvýznamnějším reprezentantem své vlasti. Jeho krevní obraz odráží tedy s největší pravděpodobností stav zatížení celé české populace.

Zapomínat bychom neměli ani na to, že Česko je krajina, kde stížnosti typu „zase mi pije krev“, „je nacucaný jako hovado“ či „drží se mě jako klíště“ jsou na denním pořádku. Na tuto skutečnost narážíme i při sledování současného vyšetřování rozsáhlých podvodů v nejvyšší fotbalové soutěži. Že by se vysávání v této středoevropské zemi stalo přímo národním sportem?

Ano, už je to tak. Češi si s oblibou pijí krev. A běda jim. Netuší, že činností touto zle poškozují sami sebe, a oběť, tedy osobu vysávanou, vlastně zbavují těch ošklivých jedovatých sajrajtů, které její organismus odbourávat nedokáže. Nuže, původní význam našeho prastarého rčení „pije mi krev“ se tak zcela obrací.

Podívejme se nyní na situaci z druhé strany. Morální a výchovný vliv tohoto zbrusu nového faktoru, tot' kapitola sama pro sebe. Významný dopad však můžeme zaznamenat i v oblasti politické. Stačí si uvědomit, že pan ministr nepodstoupil zmíněné vyšetření zdaleka sám. Sám není ani ve svém postižení. I jeho rezortní kolegové z dalších zemí EU se mohou vykázat bohatým seznamem vlastních toxinů. I když více než on si naložil, zřejmě z velmi úzké koležiality, pouze jeho slovenský protějšek.

Zkrátka, co ministr, co země původu, to charakteristická intoxikace. Jak pokud jde o druhy toxinů, tak i o jejich množství v krvi obsaženém. Tato skutečnost potvrzuje, že rozdíly mezi jednotlivými státy EU jsou stále značné, a zvláště je tu zřejmý rozdíl mezi starými a novými členy tohoto nadnárodního uskupení. Navíc jsou tyto diference zpečetěny krví přinejmenším na celou jednu generaci, ne-li až do biblického třetího kolena.

A konečně, nepřehlédnutelný vliv objevujeme v oblasti, která je pro nás Čechy tak choulostivá. Ano, jsou to záležitosti národní hrdosti a národní identity. Teď jde jen o to, aby se této jedinečné příležitosti chopili přední osobnosti a vůdcové národa. Česká identita je nesmazatelně zapsána v naší krvi. Je stejně tak jako daktyloskopická stopa nebo složení DNA každého jednotlivce nezaměnitelná. O důvod více, abychom byli pyšní na svůj původ. O důvod více, abychom celému světu předvedli, co všechno navzdory DDT, PCB, ftalátům, bromovaným zpomalovačům hoření, hexachlorbenzenu, a dalším specialitám v originální české krvi dokážeme. Jen ať všichni závidí, kam to lze s takto chemicky zahuštěnou krví dotáhnout. Třeba v tom našem skvělém hokeji nebo zkorumpovaném fotbale. Že na to máme recept v podobě jedinečného deseti a dvanácti stupňového ředidla, svět již dávno ví. Je tedy s podivem, že jej v krvi páně ministra Ambrozka věhlasní evropští badatelé neobjevili. Určitě by to onu pravou českou identitu ještě více proslavilo.

Miroslav Petr

6. SMUTNÉ ZPRÁVY

STUŽ v letošním roce utrpěla další bolestnou ztrátu. V září opustil náš svět náš dlouholetý člen, architekt Jan Skokánek, v listopadu pak náš spolupracovník Dr. Bohuslav Blažek.

6.1 Za architektem Janem Skokánkem

To, co je lidským údělem se naplnilo. Dne 26. září 2004 ve věku 83 let zesnul po vyčerpávající a dlouhodobé chorobě architekt urbanista, pan Ing. arch. Jan Skokánek CSc.

Po absolvování gymnasia byl úspěšným adeptem sochařského stavu Baťovy Školy umění ve Zlíně a oblíbeným studentem Prof. Vincence Makovského. Během studia v roce 1944 totálně nasazen, aby pak prožil věci nelehké. Po válce, přes nesouhlas svého významného pedagoga se stal posluchačem Vysoké školy architektury v Praze. Profesionální kariéru zahájil v Krajském projektovém ústavu v Praze. Následně projektoval stavby v Prešově a Humenném. V době svého dalšího pražského působení byl vedoucím oddělení územních rozhodnutí v Útvaru hl. architekta.

Po 5 let přednášel na ghanské universitě v městě Kumasi ve funkci Chief University Architect a pracoval v Projektovém ústavu pro výstavbu a dostavbu této university. Mezi významné projekty rozhodně patří dostavba nemocnice a budov fakulty farmacie, přestavba a dostavba studentských kolejí a domů pro hostující profesory.

Po návratu z Ghany se věnoval intenzivně v Útvaru hlavního architekta Prahy architektonickému výzkumu pražské památkové rezervace. Jeho znalosti byly obdivuhodné, bohužel zůstávaly ve značné míře nevyužity.

V dalším, významném, téměř desetiletém období přednášel urbanismus na alžírské University of Science Technology v městě Constantine. Kromě pedagogické a publikační činnosti se věnoval projektování vždy následně realizovaných staveb. Byl vůdčí osobností při zahájení doktorandských studií na této universitě.

Měl opravdovou lásku k přírodě a respekt i vnímavost vůči všem universálním hodnotám, což dokázal i v navržených projektech. Byl zosobněním člověka ušlechtilého, respektujícího skutečné hodnoty světa, v němž žijeme, představitelem odcházející generace, u níž slova neztratila svůj obsah a význam. Až příliš citlivě vnímal společenské i odborné problémy a prosazoval jejich optimální řešení. Významnou životní oporou mu byla jeho paní, s níž sdílel smysl pro spravedlnost, krásu, harmonii a čínorodost. Spolu s ní překonával úspěšně všechny životní překážky. Erudici, věcnost a skromnost, zaujetí, nezištné a obětavé úsilí jsme mohli poznat při jím iniciované obraně celosvětově významného komplexu pražských nemovitých památek, zapsaném v Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, a to formulováním Memoranda o pražské památkové rezervaci, s návrhem konkrétních opatření pro vládu ČR. Až téměř do konce svých dnů nepřestával usilovat o realizaci i publicitu této naléhavé výzvy k záchraně národního i světového architektonického dědictví Prahy.

Pane architektke,
svůj slib, pomáhat při naplnění záměrů Memoranda o Pražské památkové rezervaci plníme.
Jiří Fencel

6.2 Vděčná vzpomínka na Slávu Blažka

V roce 1971 se prezídium ČSAV rozhodlo, že je „nezbytné“ sloučit Ústav tvorby a ochrany krajiny a Kabinet teorie architektury a životního prostředí pod záminkou, že má dojít k pronikání společenských a přírodovědních přístupů k řešení ekologických problémů. A tak se v jednom ústavu ocitli ekonom, právník, hygienik, architekt, zemědělci a sociologové s botaniky, entomology, zoology, pedology, hydrology a dalšími přírodovědci, zaměřenými zčásti na velice úzké zájmové obory jako ekosystémy chvostoskoků, střevlíků nebo půdních mikroorganismů, atd.. Přírodovědci na nás koukali svrchu, protože jsme nekonali exaktní pokusy, my jsme nechápali, jak souvisejí střevlíci s krajinou. Tento pytel blech byl nazván Ústavem krajinné ekologie ČSAV a do jeho čela postaven Prof. Emil Hadač, který chtěl, abychom se vědecky spojili ke zpracování syntézy všech oborů v modelovém území Broumova a tím bude vyrobena syntéza společenských a přírodních věd. .

A protože jsem seděl v jedné pracovně s hygienikem Jiřím Petzem, chopili jsme se tohoto tématu zodpovědně a začali pátrat po teoretických vztazích mezi společností a přírodou. Nutno říci, že v podstatě žádná literatura na toto interdisciplinární téma tehdy neexistovala, nebo jsme o ní spíše nevěděli. A tak jsme zcela amatérsky matlali jakési vysoce teoretické úvahy o vzájemných reprodukčních vazbách mezi antroposférou, technosférou a biosférou na principu energomateriálových a informačních toků v čase a prostoru se snahou snížit produkovanou entropii v systému pomocí informace tedy vědeckého poznání. Tohle nepřehledné blábolení mělo být a bylo základem nového přístupu k řešení problémů životního prostředí. Díky tomu, že si tenkrát na pracovišti mohl každý vymýšlet, jak souvisí jeho práce s interdisciplinárním posláním ústavu, neměli jsme sice publikace, ale měli jsme pokoj a hlavu plnou ideálů. Mezitím vyšly Meadowsovy Meze růstu, které naše byť neurované a nepřesně formulované přístupy do jisté míry potvrzovaly.

A někdy v té době nás někdo upozornil, že na ulicích myje okna jakýsi velice vzdělaný a široce orientovaný filosof, který potřebuje slušnou práci a mohl by nám pomoci stou teorií po metodologické stránce. Přišel a padli jsme si do oka, protože naši dosavadní práci neměl za úplnou ptákovinu. Podařilo se nám přesvědčit ředitele Prof. Hadače, že bez metodologa nemůžeme být a on ho na vyšších místech prosadil, protože u nás nemohl rozvracet republiku. Byl totiž nejen filozof, ale i absolvent FAMU a natočil film o Palachově pohřbu a nejen to. Byl to Bohuslav Blažek.

Ukázalo se velice záhy, že to byla šťastná volba. Slávek byl velice sečtělý s neuvěřitelně širokým rozhledem a navíc uměl rychle číst a orientovat se v rozsáhlé literatuře nejrůznějších oborů. Přes své známost dokázal získat různé těžko dostupné publikace, které jen zdánlivě s naším tématem nesouvisely, ale z nichž nám dával povinné čtení vybraných úseků. V jeho zastrčené pracovně plné knih ho navštěvovaly velice zajímavé osobnosti, se kterými jsme měli čest se seznamovat. V nejchoulostivější věci naší teorie, použití pojmu entropie, se rozhodl spojit se známými fyziky Prof. Pekárkem a doc. Pátým, které kupodivu tato problematika začala zajímat. Pořádali jsme s nimi semináře „Ekofyziků“, kde jsme si vyměňovali názory na možnosti využití tohoto pojmu v době, kdy se o tom ještě zdaleka nemluvilo. Vzniklo z toho i několik čistě teoretických prací z fyziky.

Sláva Blažek nám pomohl dát naše intuitivní myšlenky do vědecké podoby, která se postupně prosazovala u nás a dokonce i v zahraničí pod pojmem antropoekologický systém nebo antropoekologický přístup k řešení problémů životního prostředí. Dokonce Prof. Jan Jeník mluvil o Pražské škole antropoekologie na mezinárodním fóru. První naše zahraniční

publikace Blažek, Petz Stoklasa Anthropo-ecological Decision Making vyšla v roce 1974 v prestižním časopisu Lund Studies in Geography, na což jsme byli právem pořádně hrdí. Později jsme tuto tematiku dále rozpracovávali uveřejnili na sympoziích v řadě států i u nás v drobnějších publikacích. Chystala se větší monografie v nakladatelství Fischer Verlag, leč k její realizaci už bohužel nedošlo. S nástupem nového ředitele Dr. Jaromíra Pospíšila musel Slávek náš ústav kolem roku 1978 opustit.

Zanechal tam nesmazatelnou stopu, ve které jsme se snažili pokračovat. Moc nám chyběl už tenkrát, ale měli jsme se kam obrátit v případě potřeby. Teď už to nepotřebujeme, protože nám na práci zbyly jen vzpomínky, ale o to víc nám bude chybět i teď jako mimořádná osobnost.

Jaroslav Stoklasa

7. AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ

7.1 Předsednictvo

Jméno	Adresa domů	Adresa do práce
<i>Pavel Šremer, prom.biol.</i> předseda sremer@cizp.cz	Liškova 633, 140 18 Praha 4 tel.: 241717987 mobil: 731405075	Česká inspekce ŽP Na Břehu 267, Praha 9 tel.: 283 891 564
<i>Ing. Jiří Dlouhý</i> jiri.dlouhy@czp.cuni.cz místopředseda	Na Hanspaulce 7 160 00 Praha 6 tel.: 224 320 164 mobil: 603 841 304	Centrum UK pro otázky ŽP U Kříže 8, 158 00 Praha 5 tel.: 251 080 353 fax: 251 620 441
<i>Ing. Karel Jech</i> karel.jech@ecn.cz místopředseda	Krkonošská 1, 120 00 Praha 2 tel./fax: 222 726 909 mobil: 602 350 724	Ministerstvo ŽP Vršovická 65, 100 10 Praha 10 tel.: 267 122 419
<i>RNDr. Miroslav Martiš, CSc.</i> martis@ri.ipex.cz místopředseda	Mánesova 1087/7 251 01 Říčany tel.: 323 602 450	Ústav aplikované ekologie 281 63 Kostelec n. Č. lesy tel./fax: 321 697 500
<i>PhDr. Ivan Rynda</i> ivan.rynda@czp.cuni.cz	Brigádníků 149/2957 100 00 Praha 10 tel. 274 820 828 mobil: 737 756 429	Centrum UK pro otázky ŽP U Kříže 8, 158 00 Praha 5 tel.: 251 080 354 fax: 251 620 441
<i>RNDr. Martin Bursík</i> martinbursik@mbox.vol.cz	Sněmovní 147/7, 118 00 Praha 1 tel.: 257 531 655	Ecoconsulting s.r.o. Sněmovní 7, 118 00 Praha 1 tel/fax.: 257 53 2 643
<i>Ing. Ivan Dejmal</i> dejmal@mistral.cz	Kamenická 45, 170 00 Praha 7 tel./fax: 233 382 080	
<i>RNDr. Jiří Kulich</i> sever@ecn.cz	Středisko ekologické výchovy SEVER 542 26 Horní Maršov tel.: 499 874 280, 499 874 326, fax: 499 874 181	
<i>Ing. Miroslav Punčochář</i> punc@icpf.cas.cz	Petýrkova 1995 148 00 Praha 4 tel.: 272 933 906	AV ČR, Ústav chem. procesů Rozvojová 135 165 02 Praha 6 tel.: 220 390 298
<i>PaedDr. Jiří Roth</i> jiri.roth@worldonline.cz	Jiráskova 4211 430 03 Chomutov tel.: 474 620 843	
<i>Ing. Ondřej Velek</i> ondrej.velek@ecn.cz	V Násypu 3 152 00 Praha 5 tel.: 251 554 712 mobil: 604 334 424	Nadace Partnerství Krátká 26, 100 00 Praha 10 tel.: 274 816 727

7.2 Revizní komise

Jméno	Adresa domů	Adresa do práce
<i>Ing. Jaroslav Mejzr</i> předseda jaroslav.mejzr@compexdata.cz	Pštrossova 4 110 00 Praha 1 tel.: 224 910 847	Compexdata Bohemia, s.r.o Počernická 168, 100 00 Praha 10 tel./fax: 267 207 213

<i>Hana Horynová</i> hana_horynova@env.cz	U Kombinátu 31 100 00 Praha 10 tel.: 274 820 853	MŽP, Vršovická 65 100 10 Praha 10 tel.: 267 122 913 fax: 267 310 920
--	--	---

7.3 Ostatní

Jméno	Adresa
<i>Ing. Eva Vavroušková</i> tajemnice eva.vavrouskova@ecn.cz	Krkonošská 1, 120 00 Praha 2 tel./fax: 222 726 909 mobil: 604 171 921
<i>Dana Kopanicová</i> účetní kopanicova@systemix.cz	Herálecká 1/957, 140 00 Praha 4 tel.: 241 410 138 mobil: 603870930

7.4 Pracovní skupiny

Název	Vedoucí – koordinátor	Kontakt
Pro pražské problémy	<i>Jiřina Juláková</i>	Ve Svahu 1, 147 00 Praha 4 tel: 241 431 844
EIA sekce	<i>Miroslav Martiš</i>	člen předsednictva – viz adresář
Pro ekolog. výchovu	<i>Ivan Rynda, Jiří Kulich</i>	členové předsednictva – viz adresář
Pro ekozemědělství	<i>Karel Jech</i>	člen předsednictva – viz adresář
Pro dopravu	<i>Jan Zeman</i> zeman@ceu.cz	Český ekologický ústav Kodaňská 10/54, 100 10 Praha 10, tel.: 271 740 867
Pro ochranu lesů	<i>Ivan Rynda</i>	člen předsednictva – viz adresář
Pro odpady	<i>Miroslav Punčochář</i>	člen předsednictva – viz adresář
Pro trvale udržitelná města	<i>Miroslav Petr</i>	Východočeská pobočka – viz adresář
Pro IPPC	<i>Pavel Šremer</i>	předseda – viz adresář

7.5 Zástupci regionálních poboček

Jméno	Adresa domů	Adresa práce
Bělokarpatská <i>Ing.arch. Jana Hajduchová</i> stuz@uh.cz	Prostřední 41 686 01 Uh. Hradiště tel.: 572 540 663	STUŽ, reg. pob. Bílé Karpaty Palackého nám. 293 686 01 Uh. Hradiště tel.: 572551637
Chomutovská <i>PaedDr Jiří Roth</i>	člen předsednictva – viz adresář předsednictva	
Českolipská RNDr. Jaroslava Formanová	Dolní Lібchava 194 470 01 Česká Lípa	<i>Michaela Komersová (adm.)</i> michaela.komersova@up.mpsv.cz
Jizerskohorská (prac. skupina) <i>Ing. Zdeněk Joukl</i> z.joukl@iol.cz	č.p. 621, PS22 486 61 Desná II tel.: 483 383 339	
Východočeská <i>Miroslav Petr</i> mirek.petr@email.cz	Jana Masaryka 1322 500 12 Hradec Králové tel.: 495 212 136	VaK a.s. Hradec Králové Víta Nejedlého 893, 500 00 HK tel.: 495 406 102

Broumovská RNDr. Jan Piňos jan.pinos@quick.cz	Nerudova 46 549 57 Teplice n. Metují tel: 491581239	Správa CHKO Broumovsko Ledhujská 59 549 54 Police n. Metují tel.: 491541084
Karlovarská RNDr. Pavel Žlebek stuzkv@cmail.cz	Mlýnská 58, 360 05 Karlovy Vary mobil: 606 606 599	Západní 22, 360 01 Karlovy Vary Tel.: 353 223 619
Jihočeská Jana Rinkeová	Varšavská 2744 390 05 Tábor	

7.7 Čestné předsednictvo

Blanka Bohdanová, Doc. MUDr. Martin Bojar, MUDr. Jan Cimický, CSc., Táňa Fišerová, Doc. Ing. Fedor Gál, DrSc., Prof. RNDr. Emil Hadač, RNDr. Mikuláš Huba, CSc., Hazel Henderson, Jaroslav Hutka, Doc. RNDr. Čestmír Jech, CSc., Jiřina Juláková, prom. chem., Jan Kačer, Prof. Dr. Erazim Kohák, RNDr. Ing. Eliška Nováková, DrSc., Prof. RNDr. Milena Rychnovská, Prof. Vladimír Srb, Ing. Jaroslav Stoklasa, CSc., Jana Štroblová, Doc. Ing. Josef Vavroušek, CSc, Prof. RNDr. Zdeněk Veselovský, DrSc

7.8 Informace o STUŽ

Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ) je dobrovolná nezisková nevládní organizace (občanské sdružení). Byla založena prvním ministrem životního prostředí Československa Josefem Vavrouškem v roce 1992. STUŽ je zaměřena na zkoumání a vytváření předpokladů trvale udržitelného života na místní, regionální, národní a globální úrovni.

Úřední hodiny předsedy, tajemnice a případně dalších členů předsednictva:

Vždy v úterý (s výjimkou prvního v měsíci) od 17:00 – 19:00v kanceláři – Centru J.V., Krátká 26, 100 00 Praha 10. Návštěvy prosíme předem ohlásit tajemnici telefonem nebo e-mailem (viz adresář).

Předsednictvo STUŽ zasedá 1. úterý v měsíci od 14,00 hod. zpravidla v místnosti č 401 v Klubu techniků, Novotného lávka (před seminářem), schůze předsednictva jsou otevřené pro členy STUŽ, kteří zde mají hlas poradní (článek 7.4 stanov STUŽ)

Podmínky členství: Podmínky členství jsou upraveny stanovami STUŽ čl. 6. O členství podle těchto podmínek rozhoduje předsednictvo (výjimečně valné shromáždění) na základě vyplněné přihlášky a případného vyjádření ostatních členů STUŽ. Přihlášky jsou k dispozici u tajemnice a v Centru Josefa Vavrouška. Zápisné činí jednorázově 100,- Kč, členský příspěvek 500,- Kč za rok. Osoby bez vlastního příjmu: zápisné 50,- Kč, členský příspěvek za rok 100,- Kč.

Příspěvek lze uhradit buď přímo v hotovosti tajemnici Evě Vavrouškové např. na úterních besedách, anebo složenkou C na adresu sekretariátu STUŽ, Krkonošská 1 nebo složenkou A-V na účet STUŽ, případně bankovním převodem na účet STUŽ.

Číslo účtu STUŽ: 3944349/0800 u Čs. spořitelny, pobočka Praha 2.

Tento Zpravodaj vychází v rámci projektu financovaného Ministerstvem životního prostředí

Odesílatel

STUŽ – Společnost pro trvale udržitelný život

Krkonošská 1, 120 00 Praha 2

Tel./fax: 222 726 909

e-mail: eva.vavrouskova@ecn.cz

<http://www.czp.cuni.cz/stuz>

Zpravodaj STUŽ – vychází podle potřeby jako informační periodikum pro členy STUŽ

Adresa redakce a zasílání příspěvků:

Ing. Eva Vavroušková

Krkonošská 1, 120 00 Praha 2

tel./fax: 222 726 909

e-mail: eva.vavrouskova@ecn.cz

Dáno do tisku: prosinec 2004

Titulní strana: ak. malíř Karel Čapek